



ЕАСО смернице о условима прихвата деце без пратње: оперативни стандарди и показатељи

Серија ЕАСО практичних водича

Октобар 2018.

ЕАСО смернице о условима прихвата деце без пратње: оперативни стандарди и показатељи

Серија ЕАСО практичних водича

Октобар 2018.

SUPPORT IS OUR MISSION



This Project is funded by the European Union

Ovaj dokument objavljen je uz pomoć Evropske unije kroz projekat „Regionalna podrška upravljanju migracijama uz zaštitu prava migranata na Zapadnom Balkanu i Turskoj - faza II”. Za njegovu sadržinu isključivo je odgovoran EASO, i ta sadržina nužno ne predstavlja stavove Evropske unije.

Manuscript completed on 27 August 2018.

Neither the EASO nor any person acting on behalf of the EASO is responsible for the use that might be made of the following information.

Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2018

PDF

ISBN 978-92-9476-461-4

doi:10.2847/184796

BZ-01-18-726-SR-N

© European Asylum Support Office, 2018

Reproduction is authorised provided the source is acknowledged.

For any use or reproduction of photos or other material that is not under the EASO copyright, permission must be sought directly from the copyright holders.

Садржај

Попис скраћеница.....	5
Увод.....	6
Уводне напомене.....	6
Рањивост деце без пратње	7
Принцип најбољег интереса детета	7
Подручје примене смерница	10
Правни оквир и општа начела	12
Структура и формат.....	14
Како читати смернице.....	15
1. Информисање, учествовање и заступање деце без пратње.....	17
1.1. Информисање	18
1.2. Учествовање	20
1.3. Заступање	20
2. Идентификација, процена и одговор на посебне потребе и безбедносне ризике	22
2.1. Посебне потребе.....	23
2.2. Сигурносни ризици	25
3. Додела смештаја	27
4. Свакодневна брига	30
5. Особље	34
6. Здравствена заштита.....	38
7. Образовање – припремна настава и стручно оспособљавање	41
7.1. Приступ образовном систему и другим образовним мерама	42
7.2. Припремна настава.....	43
7.3. Приступ стручном оспособљавању	44
8. Храна, одећа, други непрехрамбени производи и накнаде	45
8.1. Храна.....	46
8.2. Одећа и други непрехрамбени производи.....	47
8.3. Накнада за свакодневне трошкове.....	49
9. Смештај	50
9.1. Локација	50
9.2. Инфраструктура	51
9.3. Сигурност	55
9.4. Заједничке просторије	56
9.5. Хигијена	57
9.6. Одржавање	59
9.7. Опрема и услуге за комуникацију	59
Прилог – Таблица са сажетком	61

Попис скраћеница

CEAS	Заједнички Европски систем азила
COM	Европска комисија
CRC	Конвенција Уједињених нација о правима детета (1989)
EАСО	Европска канцеларија за подршку азилу
ЕУ	Европска унија
Државе ЕУ+	Државе чланице Европске заједно са Норвешком и Швајцарском
ЕУ Повеља	Повеља Европске уније о основним правима
FRA	Агенција Европске уније за основна права
РЗН	Родно засновано насиље
MS	Државе чланице Европске уније
НВО	Невладине организације
RCD	Директива 2013/33/ЕУ Европског парламента и Савета од 26.јуна 2013. године о утврђивању стандарда за прхват подносилаца захтева за међународну заштиту (преурађено)
	СОП Стандардне оперативне процедуре
	УНХЦР Високи Комесаријат Уједињених Нација за избеглице

Увод

Уводне напомене

Преуређена **Директива Улова за Пријем** (Директива 2013/33/ЕУ Европског Парламента и Савета од 26. јуна 2013. године, у даљем тексту RCD) успоставља стандарде за пријем подносилаца захтева за међународну заштиту. Њен циљ је да осигура достојанствен животни стандард и упоредиве животне стандарде у свим државама чланица Европске Уније (MS).

У исто време, RCD допушта значајан ниво аутономије у дефинисању шта заправо подразумева достојанствен животни стандард и начине којем би се исти могао достигнути. У исто време, национални системи пријема се значајно разликују у начину своје организације и модалитетима који се односе на обезбеђивање услова пријема, и стога разлика у стандардима наставља да варира међу MS, Норвешком и Швајцарском (државе ЕУ+)⁽¹⁾.

Европска Агенда за Миграције ⁽²⁾ је нагласила важност постојања јасног система за пријем подносиоца захтева за међународну заштиту као снажну компоненту заједничке европске политике азила. Конкретно, односи се на потребу даљег усмеравања како би се побољшали услови пријема у свим MS.

Долазак рањивих миграната у Европску Унију, нарочито деце, укључујући и децу без пратње, представља значајан изазов за националне системе и администрације, укључујући и системе за заштиту деце. Ови системи се налазе све чешће под великим притиском када су приморани да се суочавају са потребом да обезбеде, између осталог, стручно особље ради одговарања на посебне потребе, одговарајући смештај, као и додатне ресурсе усмерене ка образовању и спречавању нестанка деце.

Док се *ЕАСО смернице о условима прихвата: оперативни стандарди и показатељи* (2016) примењују на све подносиоце захтева за међународну заштиту, ове смернице су усмерене на аспекте повезане с посебним условима прихвата деце без пратње ⁽³⁾ и њиховим посебним потребама. Због њихове **рањивости**, деца мигранти, а посебно деца без пратње, захтевају посебну и одговарајућу заштиту. Према томе, стандарди и показатељи утврђени у овим смерницама се односе на посебне потребе деце без пратње ⁽⁴⁾. Поред тога, стандарди и показатељи наведени у овим смерницама могу се примењивати и на децу с пратњом, нпр. ради утврђивања посебних потреба деце у вези с прихватом, ради пружања здравствене заштите, образовања као и рекреативних и групних активности. У одређеној мери потребе деце с пратњом током прихвата разматрају се и у претходно наведеним *ЕАСО Смерницама о условима прихвата* (2016.).

Крајњи циљ ових смерница је да се пружи подршка државама ЕУ+ у спровођењу кључних одредби Директиве о условима прихвата уз истовремено осигуравање одговарајућег животног стандарда деце без пратње који узима у обзир њихове посебне потребе у вези са прихватом.

Ове смернице су израђене како би служиле за **неколико сврха**:

- на нивоу политика, служе као алат за подршку реформе или развоја, и као оквир за постављање/ даљњи развој стандарда за прихват;
- на оперативном нивоу, могу их користити органи надлежни за прихват, а посебно они који раде с децом без пратње, у сврху планирања/управљања прихватним објектима, осигуравања одговарајуће заштите у складу с посебним потребама и/или пружања подршке особљу и оспособљавању особља.

Према томе, циљна група ових смерница о условима прихвата деце без пратње су особе које раде с децом без пратње, као и доносиоци одлука. Смернице су усмерене на органе који се баве прихватом и састављене су имајући на уму особље које ради на прихвату. Међутим, одређени елементи се могу примењивати на велики број различитих категорија особља, независно од њиховог положаја и занимања. Стога се **онима који раде с децом без пратње** сматрају све особе које су у директном контакту с децом без пратње у контексту прихвата,

⁽¹⁾ Види: Агенција Европске уније за основна права, „*Current migration situation in the EU: Oversight of reception facilities with reference to oversight of reception facilities for children*” (Тренутна ситуација у погледу миграција у ЕУ: Надзор прихватних објеката са обзиром на надзор прихватних објеката за децу), стр. 4.

⁽²⁾ *Европска комисија, Комуникација Комисије Европском парламенту, Већу, Европском економском и социјалном одбору и Одбору регија: Европски миграцијски програм*, 13. маја 2015., COM (2015) 240; када је реч о заштити деце миграната, видети: *Европска комисија, Комуникација Комисије Европском парламенту: Заштита деце миграната*, 12. априла 2017., COM (2017) 211 финал, одељак 4., стр. 8. и даље

⁽³⁾ За дефиницију појма „деца без пратње” видети стр. 12. и даље

⁽⁴⁾ На темељу расправа са мрежом органа за прихват и у складу с *Комуникацијом Комисије Европском парламенту: Заштита деце миграната*, 12. априла 2017., COM (2017) 211 финал, развој смерница о оперативним стандардима и показатељима за прихват деце без пратње утврђен је 2017. као приоритет у оквиру рада мреже.

без обзира на послодавца (држава или општине, међувладине организације, невладине организације, приватни уговарачи итд.). Нарочито се односи на социјалне раднике, образовно и здравствено особље, службенике за регистрацију, преводиоце, руководиоце објеката, особље за администрацију/координацију и заступнике.

Поред тога, смернице могу да послуже као **основа за развој оквира за мониторинг** како би се проценио квалитет националних система за прихват.

Поступак израде овог документа прати утврђену методологију матрице квалитета коју је успоставио ЕАСО. Нацрт овог документа израдила је радна група састављена од стручњака из држава чланица ЕУ узимајући у обзир прелиминарни допринос и савете референтне групе из подручја прихвата и основних права, укључујући Европску комисију, Агенцију Европске уније за основна права (FRA), Високи комесаријат Уједињених нација за избеглице (УНХЦР), Европски савет за избеглице и прогнане (ЕЦРЕ) и Међународну организацију за миграције (ИОМ). Пре коначног усвајања ових смерница спроведено је саветовање са ЕАСО мрежом тела за прихват која се састоји од држава ЕУ+ те их је формално донео ЕАСО Управни одбор .

Рањивост деце без пратње

Деци мигрантима без пратње потребна је посебна и прилагођена заштита ⁽⁵⁾. Она су нарочито рањива због својих година, удаљености од дома и раздвојености од родитеља или старатеља. Деца мигранти изложена су ризицима и можда су била сведоци екстремних облика насиља, искоришћавања и трговине људима те физичког, психичког и сексуалног злостављања пре и/или после њиховог доласка на подручје ЕУ. Прети им ризик од маргинализације, увлачења у криминалне активности и радикализације. Деца без пратње као посебно рањива група осетљивија су на утицаје из своје околине. Девојчице без пратње нарочито су изложене ризику од присилних и раних бракова јер њихове породице у томе виде излаз из отежаних материјалних услова или их на тај начин желе заштитити од даљњег полног насиља. Осим тога, девојчице без пратње можда већ имају властиту децу за коју се морају бринути. Деца без пратње са инвалидитетом посебно су рањива и изложена су високом ризику да постану жртве насиља. Деца без пратње могу бити посебно рањива због својег полног идентитета, полне оријентације или родног изражавања. Стога су заштита деце миграната, а посебно деце без пратње, и осигуравање поштовања њихових најбољих интереса приоритети ЕУ, независно о статусу детета и у свим фазама миграције ⁽⁶⁾.

Чињеница да се оцењују рањивости деце без пратње односно решавају њихове потребе не значи да се не би требало узимати у обзир њихове снаге. Нужна усмереност на рањивост не би смела да ограничи развој одговарајућих политика, поступака подршке и заштите прилагођених потребама и капацитетима деце без пратње, уз истовремено препознавање њихове отпорности⁽⁷⁾.

Принцип најбољег интереса детета

Без обзира на њихов миграциони или избеглички статус, деца без пратње пре свега имају сва права садржана у Конвенцији Уједињених нација о правима детета из 1989. У члану 3. Конвенције наведено је следеће: „У свим активностима које се тичу деце од примарног значаја су интереси детета без обзира на то да ли их спроводе јавне или приватне институције за социјалну заштиту, судови, административни органи или законодавни органи”. Одбор за права детета издао је опште коментаре како би државама пружио меродавне смернице у погледу тумачења и спровођења Конвенције о правима детета. Релевантни општи коментари Одбора за права детета који се односе на децу без пратње с обзиром на принцип најбољег интереса детета међу осталима су следећи:

- Општи коментар бр. 12 (2009) о праву детета да буде саслушано,
- Општи коментар бр. 14 (2013) о најбољим интересима детета,
- Општи коментар бр. 22 (2017) о општим начелима која се односе на људска права деце у контексту међународних миграција ⁽⁸⁾.

⁽⁵⁾ Европска комисија, *Комуникација Комисије Европском парламенту, Заштита деце миграната*, 12. априла 2017, COM (2017) 211 финал.

⁽⁶⁾ Европска комисија, *Комуникација Комисије Европском парламенту, Заштита деце миграната*, 12. априла 2017, COM (2017) 211 финал.

⁽⁷⁾ Види: Björklund, „Unaccompanied refugee minors in Finland – Challenges and good practices in a Nordic context” (*Малолетне избеглице без пратње у Финској – проблеми и добра пракса у финском контексту*), 2015, доступно на: <http://www.refworld.org/docid/5a1293a24.html> (приступљено 24. јула 2018); Vervliet, „The trajectories of unaccompanied refugee minors: Aspirations, agency and psychosocial wellbeing” (*Кретања малолетних избеглица без пратње: тежње, деловање и психосоцијална добробит*), 2013, доступно на: <https://biblio.ugent.be/publication/4337248>.

⁽⁸⁾ Одбор УН за заштиту права свих радника миграната и чланова њихових породица (CMW), Заједнички општи коментар бр. 3 (2017) Одбора за заштиту права свих радника миграната и чланова њихових породица; Општи коментар бр. 22 (2017) Одбора за права детета о општим начелима која се односе на људска права деце у контексту међународних миграција, 16. новембра 2017, CMW/C/GC/3-CRC/C/GC/22, доступно на: <http://www.refworld.org/docid/5a1293a24.html> (приступљено 24. априла, 2018)

Принцип најбољег интереса детета садржан је у свим правним инструментима Заједничког европског система азила. У складу с чланом 23. RCD, најбољи интерес детета је примарна брига држава чланица при спровођењу одредби директиве које се односе на децу. У члану 24. Повеље Европске уније о основним правима наведено је да у „све радње које се односе на децу, без обзира да ли их спроводе тела јавне власти или приватне институције, главна брига мора да буде заштита интереса детета”. Стога би, када примењују RCD, MS требале да настоје да осигурају потпуну усклађеност са принципом најбољег интереса детета, у складу с Конвенцијом о правима детета (CRC) и Повељом ЕУ ⁽⁹⁾.

При оцени најбољег интереса детета, ЕУ+ Државе ће на одговарајући начин посебно узети у обзир следеће факторе:

- могућности спајања породице,
- добробит и социјални развој детета, посебно узимајући у обзир средину из које дете потиче,
- питања везана за сигурност и заштиту, посебно када постоји опасност да дете постане жртва трговине људима,
- мишљење детета у складу с његовим годинама и зрелашћу ⁽¹⁰⁾.

Додатне смернице ће моћи да се пронађу у *EACO Практичном водичу о најбољим интересима детета у поступку азила* (у припреми) који ће пружити преглед принципа најбољег интереса уз релевантну терминологију, предуслове и заштитне мере, показатеље рањивости и ризика те смернице о томе како оценити најбоље интересе детета ⁽¹¹⁾.

Примена принципа најбољег интереса је саставни део стандарда и показатеља који су укључени у ове смернице и тог принципа се треба придржавати у осигуравању услова прихвата у националним системима. За спровођење принципа најбољег интереса детета потребно је оценити низ елемената који доприносе целокупном поступку спровођења **оцене најбољих интереса**. У поглављима о учествовању, посебним потребама и ризицима, као и у онима о смештању, свакодневной бризи и здравственој заштити детаљно се описује опсег потребних и предложених процена које су део оцене најбољег интереса.

Процене врше особе које су у директном контакту са децом без пратње у контексту прихвата, при чему се мора узети у обзир мултидисциплинарност оцене најбољих интереса. Мултидисциплинарност оцене најбољих интереса значи да се у обзир узимају гледишта и мишљења различитих врста стручњака чија су мишљења релевантна за доношење одлука о одређеном питању (нпр. заступници, неговатељи, социјални радници, психолози, лекари, едукатори).

Процене се спроводе у различитим фазама након доласка. У складу с чланом 22 RCD, процена посебних потреба рањивих особа у вези с прихватом започеће се у разумном року након подношења захтева за међународну заштиту. Осим тога, MS морају да осигурају да се посебне потребе у вези са прихватом узимају у обзир, у складу с одредбама RCD, чак и ако се покажу у каснијој фази поступка азила. MS морају да осигурају да подршка која се пружа подносиоцима захтева за међународну заштиту са посебним прихватним потребама током читавог поступка азила узима у обзир њихове посебне потребе у вези са прихватом, а су складу са RCD.

Према томе, непосредна прелиминарна процена која обухвата рањивост, посебне потребе и ризике (поглавље 2, Посебне потребе и безбедност) се мора спровести у сваком случају, и процена најбољих интереса мора започети у овој фази. Претходно наведене процене морају бити спроведене на свеобухватан и регуларан начин који је повезан са континуираним процењивањем најбољих интереса које се спроводи за сва деловања и одлуке које се тичу деце.

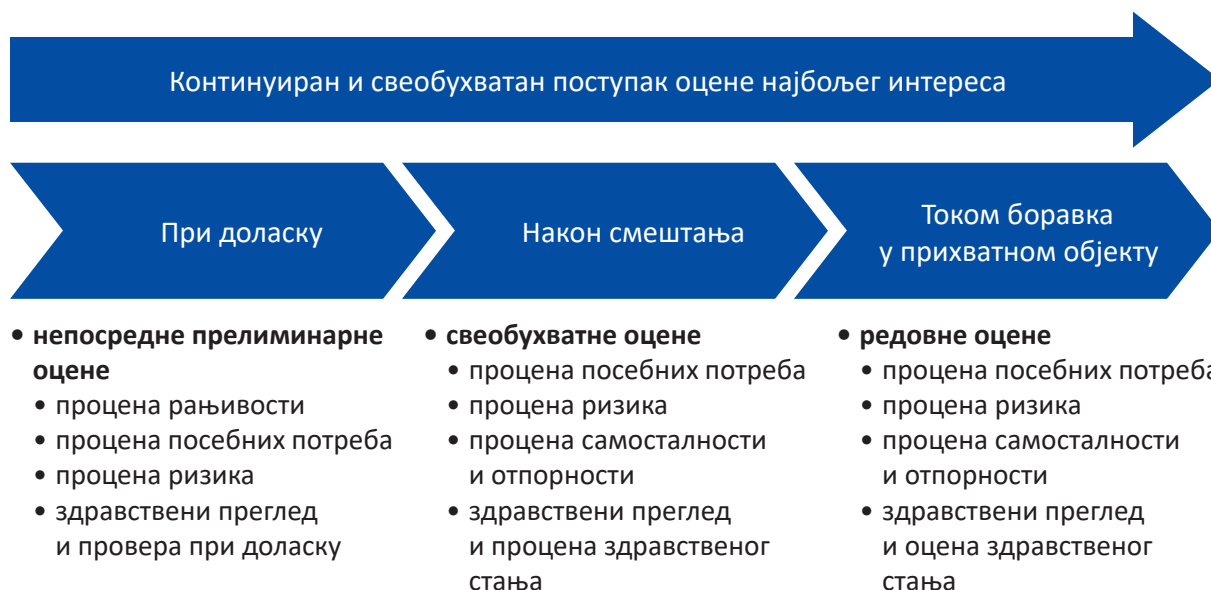
⁽⁹⁾ Уводна изјава 9. Директиве о условима прихвата.

⁽¹⁰⁾ Члан 23 Директиве о условима прихвата.

⁽¹¹⁾ За додатне смернице о начелу најбољег интереса детета видети: УНХЦР, „*Safe and Sound*” (Сигурни и здрави), 2014, доступно на: <http://www.refworld.org/docid/5423da264.html> (приступљено 25. априла 2018.); УНХЦР/ Међународни одбор за помоћ, „*Field Handbook for the Implementation of UNHCR BID Guidelines*” (Приручник за рад на терену за спровођење Смерница УНХЦР за утврђивање најбољег интереса детета), 2011, доступно на: <http://www.refworld.org/pdfid/4e4a57d02.pdf> (приступљено 25. априла 2018); УНХЦР, „*Guidelines on Determining the Best Interests of the Child*” (Смернице за утврђивање најбољег интереса детета), 2008, доступно на: <http://www.unhcr.org/4566b16b2.pdf> (приступљено 25. априла 2018).



Слика 1. Најбољи интерес детета. Прилагођено на темељу *Практичног водича ЕАСО о најбољем интересу детета у поступку азила* (у припреми)



Слика 2. Фазе процене.

Подручје примене смерница

У складу са RCD, сврха овог документа је да пружи смернице у погледу услова прихвата за

Деца без пратње која подносе захтев за међународну заштиту и/или бораве у приватним објектима.

Иако није обухваћено RCD, ове смернице би се требале узети у обзир приликом пријема и деце без пратње која бораве у прихватном објекту а нису поднела захтев за међународну заштиту, како би се узело у обзир право на недискриминацију (члан 2.УН (CRC) Конвенција о правима детета).

Одељци у наставку усмерени су на сваки од три дела подручја примене (тј. Децу без пратње, захтев за међународну заштиту, локацију и објекте).

Деца без пратње

За потребе ових смерница и у складу с чланом 2. тачком (е) RCD, дете без пратње је:

малолетник који долази на територију MS без пратње одрасле особе која је за њега/њу одговорна, било према закону или пракси предметне MS, толико дуго док о њему/њој та особа не преузме ефективну бригу. Дефиниција укључује и малолетника који је остао без пратње након што је ушао на територију MS⁽¹²⁾.

За потребе ових смерница појам „раздвојена деца“ обухваћен је дефиницијом појма „деце без пратње“⁽¹³⁾.

Претпоставка да је реч о детету без пратње, у складу са RCD, не мења се ако дете без пратње на територију MS долази заједно са:

- малолетним или одраслим братом или сестром,
- малолетним или одраслим партнером/супружником, и/или
- члановима породице, рођацима или одраслим особама с којима није у сродству и које нису одговорне за њега према закону или пракси предметне MS.



Слика 3. Деца без пратње (опсег појма).

Деца која долазе сама

Деца која на територију MS долазе без пратње одрасле особе која је за њих одговорна, било према закону или пракси предметне MS, су због тога обухваћена овим смерницама.

Деца која долазе с малолетним или одраслим братом или сестром

Два малолетна брата или сестре два су детета без пратње која су у сродству. Одрасла браћа или сестре не сматрају се одраслим особама одговорним за свог малолетног брата или сестру. Деца која долазе с одраслим братом или сестром се стога сматрају децом која долазе без пратње одрасле особе која је за њих одговорна, било према закону или пракси предметне MS, те су због тога обухваћена смерницама.

⁽¹²⁾ У складу с чланом 2. тачком (д) изворне Директиве о условима прихвата, „дете“ означава држављанина треће земље или особу без држављанства млађу од 18 година. Појмови „дете“ и „малолетник“ сматрају се синонимима (који означавају сваку особу млађу од 18 година) и оба се појма употребљавају у овом документу. Међутим, предност се даје појму „дете“. Појам „малолетник“ бира се када се изричито употребљава у правној одредби или одређеном члану (нпр. одредбе правне тековине ЕУ у подручју азила).

⁽¹³⁾ У правној тековини ЕУ у подручју азила не наводи се дефиниција појма „раздвојена деца“. У складу са ставом 8. Општег коментара бр. 6 (2005.) Одбора УН за права детета о поступању с децом без пратње или раздвојеном децом која се налазе изван своје земље порекла, „раздвојено дете“ јесте дете које долази на државно подручје држава чланица без пратње одрасле особе која је за њега одговорна, било према праву или пракси предметне MS (дакле, раздвојено од одрасле особе одговорне за њега), али није нужно раздвојено од других рођака.

Деца која долазе с малолетним или одраслим партнером/супружником

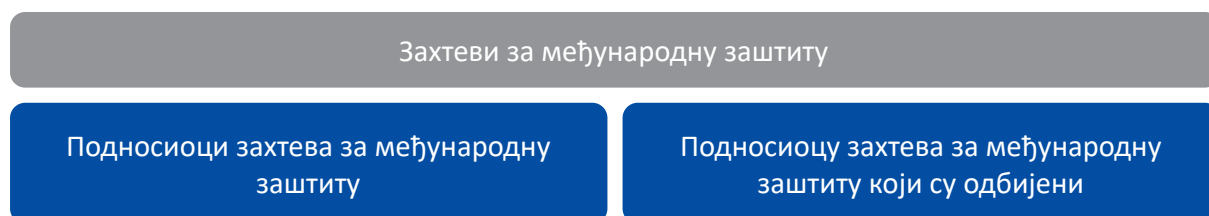
Одрасли партнер/супружник детета не сматра се одраслом особом одговорном за свог малолетног партнера/супружника. Деца која долазе са одраслим партнером/супружником се стога сматрају децом која долазе без пратње одрасле особе која је за њих одговорна, било према закону или пракси предметне MS, те су због тога обухваћена овим смерницама.

Деца која долазе с одраслим особама које нису њихови родитељи

Деца која долазе с одраслим особама које нису њихови родитељи сматрају се, у тренутку доласка, децом која долазе без пратње одрасле особе која је за њих одговорна, било према закону или пракси предметне MS, те су због тога обухваћена овим смерницама.

Захтев за међународну заштиту

У складу са RCD, ове смернице су усмерене на децу без пратње у свим фазама и типовима процедура повезаних са захтевима за међународну заштиту. То укључује децу без пратње као држављане трећих земаља или особе без држављанства које су поднеле захтев за међународну заштиту о којем још није донета коначна одлука. Такође се примењују и на децу без пратње о чијем је захтеву за међународну заштиту донета негативна одлука, све док бораве у прихватном објекту.



Слика 4. Подносиоци захтева за међународну заштиту (опсег појма).

Лица која нису поднела захтев за међународну заштиту: Како је претходно наведено, ове смернице би требало узети у обзир и при прихвату деце без пратње која нису поднела захтев за међународну заштиту, али бораве у прихватном објекту.

Прихватни објекти за децу без пратње

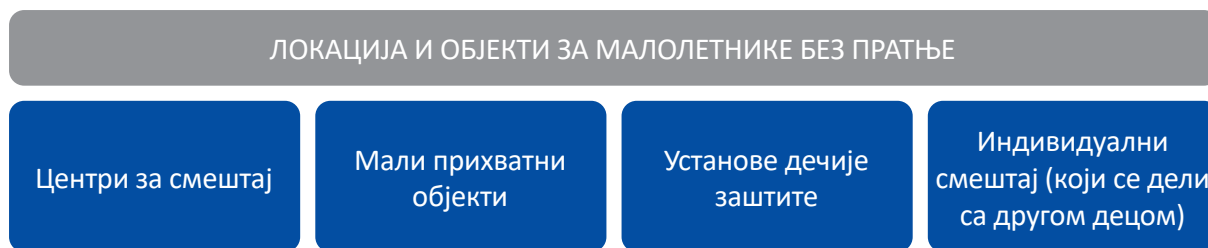
Како би се осигурало једнако поступање према подносиоцима захтева за међународну заштиту у целој ЕУ, RCD би требало да се примењује кроз све фазе и типове процедура повезаних са захтевима за међународну заштиту, те би се требала примењивати на свим локацијама и објектима за смештај подносиоца захтева за међународну заштиту ⁽¹⁴⁾. Због тога су овим смерницама обухваћене све локације и објекти за смештај деце без пратње.

Хранитељство ⁽¹⁵⁾ је адекватно и често пожељно као и исплативо решење за смештај деце без пратње. Међутим, потребно је напоменути да стандарди у погледу управљања хранитељском заштитом нису обухваћени овим смерницама. То је због чињенице да се лични и структурни начин смештаја у хранитељским породицама разликују од оних у претходно наведеним локацијама и објектима за смештај деце без пратње.

У већини држава ЕУ+ деца без пратње смештена су у одвојеним прихватним објектима посебно намењенима за децу без пратње, посебним деловима за децу без пратње у обичним прихватним објектима, установама дечије заштите, или у хранитељским породицама. У овим смерницама прописују се стандарди и показатељи за децу без пратње у прихватним објектима и установама за пружање заштите, укључујући прихватне центре, мале прихватне објекте, установе дечије заштите и индивидуални смештај (који се дели с другом децом). Ове смернице се примењују у погледу прихвата у складу са RCD.

⁽¹⁴⁾ Уводна изјава 8. Директиве о условима прихвата.

⁽¹⁵⁾ За прихват и живот у породицама видети: НИДОС, „Рецепцион анд Ливинг ин Фамилиес (РЛФ), Финал репорт“ (Прихват и живот у породицама, завршни извештај), 2015.; за пројекте и алате у оквиру пројекта „Алтернативе Фамилу Царе (АЛФАЦА)“ видети: Европска мрежа установа за старатељство (ЕНГИ), „Алтернативе Фамилу Царе (АЛФАЦА)“ (Алтернативна решења за смештај у породицама).



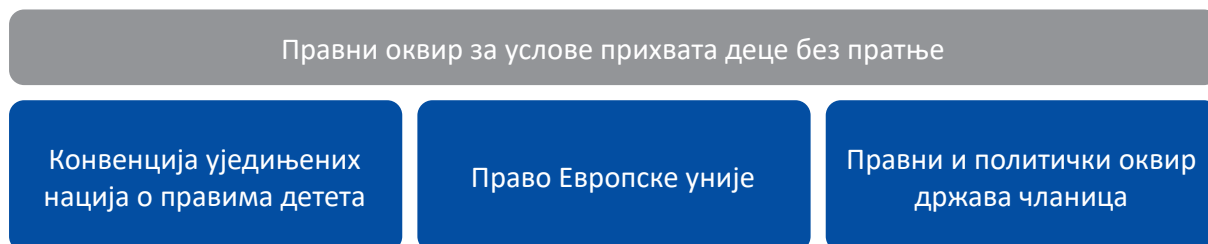
Слика 5. Локације и објекти (опсег појма).

Не доводећи у питање постојање националних система којима се уређује равномерна расподела подносиоца захтева за међународну заштиту на подручју MS, питања у погледу распоређивања требала би се тумачити и у потпуности спроводити у складу с претходно наведеним принципом најбољег интереса детета и начелом јединства породице те уз поштовање посебних потреба у вези с прихватом које би деца без пратње могла да имају. Када се деци без пратње осигурава смештај у установама, такви објекти морају да буду прилагођени посебним потребама деце, а особље мора бити оспособљено да узме у обзир потребе деце без пратње. Детаљне смернице о смештању наводе се у поглављу VI.

Када је реч о обезбеђивању одговарајућих услова прихвата, сврха смерница није прописивање метода за обезбеђивање услова прихвата. Ако није другачије наведено, стандарди и показатељи у овом документу примењују се на обезбеђивање услова прихвата без обзира на то јесу ли ти услови осигурани у природи или у облику новчане накнаде или ваучера. Тај приступ се темељи на члану 2. тачки (г) RCD у којој су наведени различити модели за обезбеђивање услова прихвата.

Правни оквир и општа начела

Заштита деце без пратње дефинисана је низом права на међународном, регионалном и националном нивоу.



Слика 6. Правни оквир.

У складу с међународним правом, Конвенција о правима детета (CRC) је главни правни инструмент за заштиту деце. Релевантни Општи коментари Комитета за права детета који се односе на децу без пратње, између осталих, су они претходно наведени у погледу принципа најбољег интереса детета:

- Општи коментар бр. 6 (2005) о поступању с децом без пратње или раздвојеном децом која се налазе изван своје земље порекла,
- Општи коментар бр. 13 (2011) о праву детета на слободу од свих облика насиља.

Савет Еуропске уније и представници влада MS прихватили су закључке о заштити деце миграната⁽¹⁶⁾ и тиме потврдили да деца мигранти имају право на заштиту у складу с релевантним одредбама законодавства ЕУ, укључујући Повељу ЕУ, и у складу с међународним законодавством о правима детета.

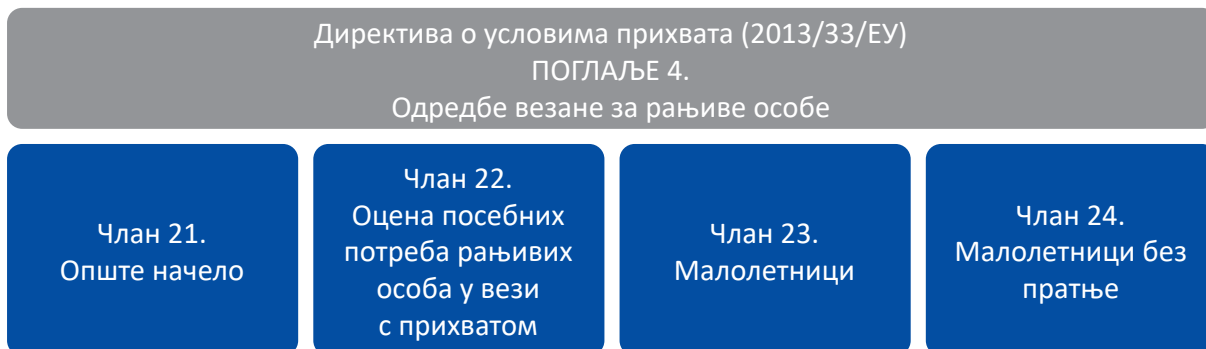
У обраћању Еуропске комисије Европском парламенту, на тему заштите деце миграната, износи се низ мера које ЕУ и MS треба да узму у обзир или да на бољи начин спроведу, како би се осигурала ефективна заштита све деце миграната, па их позива да појачају деловање у свим фазама миграција⁽¹⁷⁾. MS се охрабрују, између осталог, да:

- осигурају да се при доласку спроведу процене рањивости и потреба сваког детета, узимајући у обзир род и старост, те да се те процене узимају у обзир у свим следећим поступцима,

⁽¹⁶⁾ Веће Еуропске уније, *Закључци Већа о подршци и заштити права детета*, 3. априла 2017, документ бр. 7775/17; Веће Еуропске уније, *Закључци Већа Еуропске уније и представника влада држава чланица о заштити деце миграната*, 8. јуна 2017., документ бр. 10085/17.

⁽¹⁷⁾ Еуропска комисија, *Комуникација Комисије Европском парламенту, Заштита деце миграната*, 12. априла 2017, COM (2017) 211 финал, одељак 4, стр. 8. и даље

- осигурају да сва деца имају правовремен приступ здравственој заштити (укључујући превентивну заштиту) и психосоцијалној подршци, као и приступ формалном образовању, без обзира на статус,
- осигурају низ алтернативних могућности заштите за децу без пратње, укључујући хранитељску заштиту/смештај у породицама,
- интегришу политике за заштиту деце у свим прихватним објектима у којима су смештена деца, укључујући именовање особе одговорне за заштиту деце,
- осигурају успостављање одговарајућег и ефективног система праћења прихвата деце миграната.



Слика 7. Правни оквир у складу са RCD.

RCD осигурава се да се сваком детету јамчи стандардни ниво услова прихвата. Члан 21. RCD дефинише посебне категорије рањивих подносиоца захтева за међународну заштиту, укључујући децу без пратње, па се MS обавезују да узму у обзир посебан положај тих рањивих особа. Чланом 22. RCD предвиђа се процена посебних потреба рањивих особа у вези с прихватам. Чланом 23. RCD настоји да се осигура да се најбољи интерес детета сматра примарном бригом. У члану 24. RCD утврђују се правила за прихват деце без пратње и поступање с њима.

Поред принципа најбољег интереса детета, следећа начела су саставни део стандарда и показатеља који су укључени у овај документ и требало би их се придржавати у обезбеђивању услова прихвата у националним системима:

- **Транспарентност и одговорност:** обезбеђивање услова прихвата требало би да се базира на транспарентним и правичним правилима и процедурама током доношења одлука. Не доводећи у питање релевантност укључивања додатних учесника за имплементацију специфичних задатака у националне системе за прихват (нпр. невладине организације (НВО), приватни сектор итд.), укупну одговорност за постизање највиших нивоа транспарентности имају органи надлежне за прихват.
- **Поверљивост:** при примени стандарда и показатеља из ових смерница поштују се правила о поверљивости, предвиђена националним и међународним правом, у односу на све информације које су током свог рада добиле особе које раде с децом.
- **Учешће:** у складу с чланом 18. став 8. RCD, да би се поштовала права деце на учешће у складу с Повељом ЕУ и Конвенцијом о правима детета, органи надлежни за прихват се посебно подстичу да олакшају учешће и укљученост све деце без пратње у управљање материјалним и нематеријалним аспектима услова прихвата.
- **Недискриминација:** потребно је омогућити једнак приступ условима прихвата свој деци без пратње, без дискриминације.

Структура и формат

Овај документ се фокусира на смернице, идентификацију, процену и одговор на посебне потребе у вези с прихватом и обезбеђивање услова прихвата деци без пратње у националним системима за прихват. Сматра се да су сви стандарди у овим одељцима важни како би се осигурало пружање услова прихвата у складу са RCD.

Након овог уводног дела, смернице започињу кратким делом под насловом „Како читати смернице”, у којем се објашњавају концепти који се употребљавају. Смернице су подељене у девет целина у којима се обрађују следеће теме:

1. Информисање, учешће и заступање деце без пратње;
2. Посебне потребе и ризици;
3. Додела смештаја;
4. Свакодневна бригаа;
5. Особље;
6. Здравствена заштита;
7. Образовање;
8. Храна, одећа и други непрехрамбени производи и накнаде;
9. Смештај.

Свако поглавље укључује специфичне заједничке „стандарде” који су примењиви на националне системе за прихват у државама ЕУ+. Сваки стандард се повезује са релевантним „показатељима” који помажу процени да ли се стандарди поштују. У овим смерницама су показатељи интегрисани у различита поглавља како би се измерило јесу ли предузете одговарајуће мере за одговор на посебне потребе у оквиру националног система за прихват. Према потреби, даље појашњење показатеља може се пронаћи у делу „Додатне напомене”.

Коначна одговорност за примену тих стандарда је на органима држава ЕУ+ и већина стандарда у овим смерницама би била у надлежности националних органа за прихват. Међутим, у пракси су често и други учесници укључени у обезбеђивање материјалних и нематеријалних услова прихвата, укључујући нпр. друге државне, регионалне или локалне институције те међувладине или невладине организације (НВО).

Важно је напоменути да, у складу с чланом 4. RCD, државе ЕУ+ могу увести или задржати **повољније одредбе** у подручју услова прихвата за подносиоце захтева за међународну заштиту од оних које су укључене у ове смернице. Овај документ се ни у којом случају не сме сматрати позивом на смањење постојећих стандарда, већ подстицајем за достизање најмање оних референтних вредности које су овде развијене.

Како читати смернице

Сви стандарди и показатељи наведени у смерницама требало би да се тумаче и спроводе у складу с претходно наведеним **принципом најбољег интереса детета** (види: стр. 7.).

Смерницама као таквима се не настоји да се створи модел за савршени систем за прихват, већ им је циљ прикупљање усаглашених стандарда, показатеља и добрих пракси који су примењиви и оствариви у свим MS ЕУ.

Стандарди укључени у овај документ одражавају постојеће праксе у MS, тј. стандард представља заједнички договорену праксу са којом би требали бити усклађени сви национални системи за прихват.

Показатељи су алат за мерење усклађености са стандардом. **Алтернативни показатељи** се употребљавају у ситуацијама у којима се могу применити различите могућности за мерење усклађености са стандардом. Показатеље наведене уз сваки стандард треба схватити као кумулативне показатеље међу којима не постоји хијерархија.

У **додатним напоменама** појашњено је како би се могао испунити одређени показатељ. С обзиром на различите националне контексте, примењивост „додатних напомена“ може се разликовати у MS.

Појам „**добра пракса**“ не произлази из формалних евалуација и вредновања, већ се темељи на тренутној пракси неких MS. Иако добра пракса у овој фази не чини заједнички договорен стандард, MS се ипак подстичу да размотре примену те добре праксе у својим националним системима. Примери добре праксе у смерницама односе се на постојеће више стандарде у државама ЕУ+, те су наведени у циљу промовисања тих примера.

СТАНДАРД (заједнички договорена пракса с којом би требали бити усклађени сви национални системи за прихват)	СТАНДАРД 16.: Осигуравање свакодневне бриге о деци без пратње у центру за смештај (16.1) или у индивидуалном смештају (16.2).
ПОКАЗАТЕЉ (алат за мерење усклађености са стандардом)	Показатељ 16.1 (а): Квалификовано особље присутно је у центру за смештај 24 сата на дан и сваки дан у недељи.
АЛТЕРНАТИВНИ ПОКАЗАТЕЉИ (употребљавају се у ситуацијама у којима се могу примијенити различите могућности за мерење усклађености са стандардом)	Показатељ 16.1. (а): Особље је присутно у центру за смештај 24 сата на дан и сваки дан у недељи. ИЛИ Показатељ 16.2. (а): Ако је дете без пратње смештено у индивидуалном смештају, са квалификованим особљем може се ступити у контакт 24 сата на дан и сваки дан у недељи.
ДОДАТНЕ НАПОМЕНЕ (означавају што би се могло сматрати усклађеношћу; могу се разликовати међу државама чланицама)	Додатне напомене: Дете без пратње у индивидуалном смештају мора имати најмање 16 година те мора бити оцењено довољно зрелим и самосталним за живот у таквој врсти прихватног објекта.
ДОБРА ПРАКСА (виши стандарди у државама ЕУ+ наведени у циљу промовисања тих примера)	Добра пракса: Приручник је доступан у свим прихватним објектима за децу без пратње. Приручник обухвата све поступке и политике релевантне за прихват деце без пратње те је израђен у сарадњи с органима која заступају децу без пратње. Захтеви у погледу саветовања с децом без пратње, регистрације и координације с другим телима и организацијама јасно су описани у приручнику.

Слика 8. Примери стандарда, показатеља, напомена, додатних напомена и добре праксе.

Прилог I садржи и табелу у којој су сажето приказани сви стандарди и показатељи наведени у овом документу. Међутим, она би требала да се посматра заједно с главним документом, који нуди додатна појашњења (додатне напомене, добре праксе) као помоћ при тумачењу смерница.

ЕАСО мисија је пружање подршке MS и придруженим земљама у спровођењу Заједничког европског система азила на подручју ЕУ+ (државе ЕУ+, Исланд и Лихтенштајн) између осталог заједничким оспособљавањем, заједничким квалитетом и заједничким информацијама о земљи порекла. Као и сви други **ЕАСО алати за подршку**, ове смернице су утемељене на заједничким стандардима Заједничког европског система азила (CEAS). Смернице би се требале сматрати комплементарнима с другим доступним алатима, посебно следећима:

- *ЕАСО Практични водич о најбољим интересима детета у поступку азила,*
- *ЕАСО смернице о условима прихвата: оперативни стандарди и показатељи,*
- *ЕАСО Практични водич за процену старости,*
- *ЕАСО Практични водич за проналажење породице,*
- *ЕАСО Модул за оспособљавање за вођење разговора с децом, и*
- *ЕАСО Алат за идентификацију особа с посебним потребама (ЕАСО ИПСН Тоол)*

Ове смернице су израђене у сврху функционисања система за прихват. Ситуације које припадају **ванредним ситуацијама** нису обухваћене овим смерницама. Такве ситуације су обрађене у *ЕАСО Смерницама за израду плана за непредвидјене ситуације у контексту прихвата*. Ипак, ове смернице и у њима садржане стандарде и показатеље би требало што је више могуће узети у обзир чак и у ситуацијама које су обухваћене ванредним околностима. Како је утврђено у *ЕАСО Смерницама за израду плана за непредвидљиве ситуације у контексту прихвата*, свако је људско биће вредно и заслужује поштовање, без обзира на ванредну ситуацију. Ове смернице требале би се примењивати у складу с Конвенцијом о правима детета и Повељом ЕУ, имајући на уму RC

1. Информисање, учествовање и заступање деце без пратње

Уводне напомене

„Пружање информација” које се наводи у овом документу односи се на информације у оквиру RCD. У складу с чланом 5. RCD, MS у разумном року, који не прелази 15 дана од подношења захтева за међународну заштиту, информишу децу без пратње барем о свим правима која им припадају и обвезама којих се морају придржавати у вези с условима прихвата.

Напомиње се да су у неким MS за пружање таквих информација одговорни органи за прихват. Стога су смернице, у складу с њиховим тематским подручјем примене, усмерене на стандарде за пружање информација у вези с условима прихвата.

Како би се избегле језичке препреке и проблеми у комуникацији, информације се пружају на језику који деца без пратње разумеју. Како би се избегло преоптерећење деце без пратње опсежним информацијама при прихвату, информације се могу пружати у одређеном тренутку или одређеној фази поступка прихвата, у складу с потребама и зрелашћу сваког детета. Као одговор на идентификовање посебне потребе у вези с прихватом, деца без пратње требала би да добијају информације о прихвату (нпр. кућни ред, ко шта ради, кључно особље, механизми за подношење притужби) те о доступним мерама за подршку. Те мере укључују, између осталих, психосоцијално саветовање и различите врсте помоћи, од усмеравања деце без пратње у погледу приступа јавним услугама до културног посредовања и упознавања с културом, решавања сукоба и саветовања о томе како се носити с конкретним ситуацијама и које је следеће кораке потребно предузети. MS потстичу се да утврде временски распоред у којем би биле назначене врсте информација које се пружају деци без пратње на националном нивоу, узимајући у обзир укупни најдужи рок од 15 дана прописан чланом 5. Директиве о условима прихвата.

У члану 12. Конвенције о правима детета и члану 24. Повеље ЕУ наводи се да се мишљења деце узимају у обзир те се у складу с њима поступа, узимајући у обзир старост и зрелост детета. Конвенцијом о правима детета (CRC) подстиче се да одрасле особе слушају мишљења деце и укључе их у поступак доношења одлука. Право да буду саслушани примењује се на сву децу која могу обликовати властита мишљења, независно о њиховој старости, што значи да узимање у обзир мишљења детета није ограничено на одређени узраст јер разумевање и способност детета да обликује и изрази своје мишљење није увек повезано с њиховом хронолошком старашћу. Зрелост деце без пратње морају индивидуално проценити дечији психолози или социјални радници с искуством у раду с децом⁽¹⁸⁾. Та процена ће бити од помоћи да би се прилагодио језик за пружање информација деци без пратње и при провери њиховог разумевања. Осим тога, потребно је прилагодити поступке како би се деца подстакла да изразе своја мишљења.

Осигуравањем да се мишљењима детета придаје одговарајући значај у свим одлукама које се односе на њега не гарантује се да ће све одлуке увек бити у складу с мишљењима која је изразило дете. Када одлуке нису у складу с мишљењима детета, разлоге му треба подробно објаснити.

Због рањивости деце без пратње, брзо именовање заступника је једна од најважнијих мера које треба преузети за заштиту деце без пратње. Заступници су кључни за осигуравање приступа правима и заштиту интереса све деце без пратње, укључујући ону која нису поднела захтев за азил. Они могу помоћи у изградњи поверења деце без пратње и осигурати њихову добробит, укључујући интеграцију, у сарадњи с другим актерима.

За сада не постоји јединствена дефиниција појма „заступник” у свим MS. Улога, квалификације и разумевање овлашћења заступника разликују се међу MS⁽¹⁹⁾. У неким MS употребљава се појам „старатељ” и те особе могу имати сличну или различиту улогу, а у другим државама те особе могу истовремено постојати и имати различите улоге. У складу с чланом 2. тачком (j) RCD, „заступник” је особа или организација коју су надлежни органи именовали да малолетнику без пратње помаже и да га заступа у поступцима предвиђеним у тој директиви, с циљем осигуравања најбољег интереса детета и предузимања правних радњи за малолетника, према потреби.

⁽¹⁸⁾ Општи коментар Одбора УН-а за права детета бр. 12 (2009) о праву детета на изражавање мишљења.

⁽¹⁹⁾ Комуникација Комисије Европском парламенту, Већу, Одбору регија, Стратегија ЕУ за искорењивање трговине људима 2012–2016, 19. јуна 2012, COM (2012) 286 финал.

У складу с чланом 24. RCD, MS што је пре могуће доноси мере којима осигуравају да заступник заступа малолетника без пратње и помаже му тако што му омогућује да остварује права и испуњава обвезе из RCD. Заступник своје дужности обавља у складу с принципом најбољег интереса детета како је прописано чланом 23. став 2. RCD, и мора да има потребну стручност у том смислу.

У складу с правним тековинама ЕУ у подручју азила, како би се узеле у обзир својствене рањивости и остваривања права на јединство породице, једна од главних одговорности MS је доношење потребних мера за проналажење чланова породице деце без пратње и поновно спајање деце с члановима породице када се утврди да је то у најбољем интересу детета.

Осим претходно наведеног заступања, најбољи интереси деце без пратње требали би се заштитити и одређивањем одговарајућег особља (нпр. особља за пружање заштите/социјалних радника) одговорног за прихват деце без пратње и заштите о њима. Као што је препоручено у Комуникацији о заштити деце миграната, све организације (укључујући прихватне објекте) које раде с децом требале би да имају интерне политике за заштиту деце (тј. скуп интерних правила о томе како проверити, запослити и оспособити особље које ће се бавити децом, како пратити њихову интеракцију са децом те како поступати с притужбама и спроводити дисциплинске мере када је то потребно).

Правна основа – информисање, учествовање и заступање

- члан 2. тачка (j) RCD: заступник
- члан 5. RCD: информисање (обавештавање)
- члан 23. RCD: малолетници
- члан 24. став 1. RCD: малолетници без пратње
- члан 12. Конвенције о правима детета (CRC): поштовање дететових мишљења

Стандарди и показатељи

1.1. Информисање

СТАНДАРД 1: Осигуравање да се деци без пратње пруже релевантне информације.

Показатељ 1.1: MS у разумном року, који не прелази 15 дана од подношења захтева за међународну заштиту, морају пружити информације барем о свим правима која им припадају и обавезама којих се морају придржавати у вези с условима прихвата.

- **Додатне напомене:** Информације се пружају у облику који је прилагођен старости детета, а могу бити у облику писаног текста, летака, слика и видео записа. Информисање у усменом облику требало би да буде главни облик пружања информација деци без пратње.

Показатељ 1.2: Информисање треба да буде бесплатно.

Показатељ 1.3: Пружене информације треба да пруже одговоре на питања деце без пратње или њихових заступника.

Показатељ 1.4: Информације обухватају све аспекте услова прихвата деце без пратње, а најмање њихово право на прихват, облик осигуравања материјалних услова прихвата (смештај, храна, одећа и накнаде за свакодневне трошкове), приступ здравственој заштити, образовање, рекреационе активности и посебне мере за подносиоце захтева за међународну заштиту с посебним потребама, ако је то потребно.

- **Додатне напомене:** Информације би деци без пратње требало пренети на начин прилагођен деци и оне би требале да укључе податке о доступности додатне психосоцијалне подршке, друштвене норме у држави чланици и савете о свакодневном животу, укључујући решавање сукоба.

Показатељ 1.5: Информације се пружају узимајући у обзир посебне потребе и индивидуалне околности деце без пратње.

Показатељ 1.6: Информације обухватају улоге особља које ради с децом без пратње.

Показатељ 1.7: Информацијама би се требала објаснити обвеза именовања заступника који деци без пратње пружа помоћ у погледу процедуралних питања и свакодневног живота.

- **Додатне напомене:** Децу без пратње требало би обавестити о улози именованог заступника, чланова особља и посебно социјалних радника, који ће им пружати пуну подршку током боравка у прихватном објекту.

Показатељ 1.8: Информације обухватају главне аспекте поступка за међународну заштиту, укључујући приступ поступку азила, доступну правну помоћ и начине приступа правној помоћи, могућности проналажења породице, спајања породице и добровољног повратка, као и приступ жалбеним поступцима релевантним за њихов случај.

- **Додатне напомене:** Информације пружају углавном заступници и органи за прихват. Међутим, и други субјекти су често укључени у осигуравање материјалних и нематеријалних услова прихвата, укључујући нпр. регионалне или локалне службе те међувладине и невладине организације (НВО).
- Информисање може укључивати и аспекте повезане с родно заснованим насиљем (РЗН), ризицима повезаним с трговином људима и кријумчарењем, поступком процене старости као и питањима полне оријентације и родног идентитета, ако су релевантни за утврђене посебне потребе.

СТАНДАРД 2: Осигуравање да деца без пратње разумију релевантне информације.

Показатељ 2.1: Информације се пружају на начин прилагођен деци и њиховој доби те на начин који узима у обзир њихову културу.

- **Додатне напомене:** Информисање прилагођено деци подразумева сваки начин комуникације који је прилагођен доби и зрелости деце без пратње, при чему се информације пружају на језику који дете разуме, те се узима у обзир род и култура детета.
- Информације прилагођене деци могу пружати они који раде с децом без пратње (нпр. особље за прихват, социјални радници, заступници и други субјекти) применом низа метода и облика, укључујући усмену комуникацију, визуалне материјале, мултимедијски електронски водич итд.
- Употреба материјала прилагођених деци или материјала прилагођених посебним потребама деце без пратње може помоћи деци без пратње да схвате поступак и да савладају потешкоће у комуникацији као што је неписменост. Међутим, у пракси су вештине и саосећање особе која пружа информације, као и њен став пун подршке, најважнији за успешан исход.

Показатељ 2.2: Информације се током поступка морају пружати систематски, а докази о томе морају да се документују (када су информације пружене, ко их је пружио итд.).

- **Додатне напомене:** Особе које пружају информације проверавају јесу ли деца без пратње заиста разумела дате информације. Информације које се односе на поступак азила, проналажење породице, спајање породице, добровољни повратак и утврђене посебне потребе понављају се у каснијој фази и у неколико наврата.

Показатељ 2.3: У прихватним објектима морају бити доступни преводиоци и/или културни медијатори како би се омогућила комуникација с децом без пратње на њихову материјем језику.

- **Додатне напомене:** Оспособљени преводиоци доступни су за важне разговоре о темама повезанима са азилом или када деца без пратње изразе потребу.

Добре праксе у погледу обавештавања:

Добром праксом сматра се:

- ✓ пружање информација прилагођених деци и њиховој доби у облику информативних књижица, џепних летака, бојанки и/или дигиталних уређаја за информисање деце без пратње о поступку азила, прихвату, интеграцији и добровољном повратку;
- ✓ пружање информација у усменом облику и вођење дијалога са децом без пратње како би се утврдиле њихове потребе за додатним информацијама путем културних медијатора, под надзором;
- ✓ одржавање групних и индивидуалних информативних састанака ради пружања социјалне и правне помоћи подносиоцима захтева за међународну заштиту (нпр. о поступку азила и о њиховим правима и обавезама).

1.2 Учествовање

СТАНДАРД 3: Осигуравање да се мишљења деце узимају у обзир те да се у складу с њима поступа, имајући на уму узраст и зрелост детета.

Показатељ 3.1: Деци без пратње осигуравају се безбедне и инклузивне могућности да изразе своја мишљења и да се њихова мишљења разматрају у складу са узрастом и зрелошћу.

- **Додатне напомене:** *Значај који се мишљењима детета придаје с обзиром на узраст и зрелост узима се у обзир при разматрању тих мишљења. Особље за прихват деце може олакшати деци без пратње слободно изражавање мишљења одржавањем појединачних и заједничких састанака. Према потреби се након састанка саставља записник са састанка. Поступање чланова особља прилагођено деци важно је за стварање окружења које погодује учествовању деце.*

Показатељ 3.2: Унутар прихватног објекта за децу без пратње успостављен је општепознат, поверљив и приступачан поступак за подношење интерних притужби.

- **Додатне напомене:** *За децу без пратње успостављен је поједностављени поступак за подношење притужби у погледу питања која се односе на све услове прихвата, укључујући свакодневну бригу, смештај, храну, особље, рекреационе активности итд. Притужбу могу поднети деца без пратње и/или њихови заступници у усменом или писаном облику. О исходима се обавештавају деца без пратње и њихови заступници.*

Показатељ 3.3: Деци без пратње најмање једанпут месечно пружају се повратне информације у којима се објашњава на који су начин њихове притужбе размотрене и како су оне утицале на предузете мере.

- **Додатне напомене:** *Позитивне накнадне информације или објашњења зашто се нешто није догодило (и како би се решавању разлога за забринутост деце могло приступити на друге начине) могу допринети спречавању сукоба.*

Добра пракса у погледу учествовања/комуникације

Добром праксом сматра се:

- ✓ одржавање редовитих састанака с децом без пратње како би се саслушала њихова мишљења и захтеви те им се пружиле повратне информације о предузетим мерама.

1.3. Заступање

СТАНДАРД 4: Осигуравање именована заступника што је пре могуће, а најкасније 15 радних дана од подношења захтева за међународну заштиту, и омогућавање заступнику да пружи помоћ деци без пратње у погледу радњи повезаних с њиховим правним обвезама.

Показатељ 4.1: Осигуравање да заступник може проверити јесу ли услови смештаја и стамбена решења примерени за физички, ментални, духовни, морални и друштвени развој деце.

Показатељ 4.2: Омогућавање заступнику да све проблеме пријави особљу за прихват које пружа смештај деци без пратње. Осигуравање укључивања културних посредника и саветовање с њима када је то потребно.

Показатељ 4.3: Омогућавање заступнику да деци без пратње пружи информације о њиховим правима и дужностима у погледу смештаја и материјалне помоћи и да, ако је то потребно, пружи помоћ деци у подношењу с тиме повезаних притужби.

Показатељ 4.4: Омогућавање заступнику да утврди јесу ли деца без пратње упозната с улогама и одговорностима особља и пружаоца заштите у објектима за смештај.

Показатељ 4.5: Омогућавање заступнику да утврди имају ли деца без пратње приступ образовном систему и похађају ли деца редовно наставу.

Показатељ 4.6: Омогућавање заступнику да промовише приступ детета рекреационим активностима, укључујући игру и активности примерене његовом узрасту, зрелости и интересима

СТАНДАРД 5: Осигуравање да правни или други саветници, особе које заступају међународне организације и релевантне невладине организације које признаје предметна држава ЕУ+ имају одговарајући приступ структурама за прихват како би могли помоћи деци без пратње.

Показатељ 5.1: Претходно наведеним субјектима ограничава се приступ само ако је реч о разлозима повезанима са сигурношћу објекта и деце без пратње, под условом да он тиме није значајно ограничен или онемогућен.

Показатељ 5.2: Претходно наведени субјекти у могућности су да се састану и разговарају с децом без пратње у условима који осигуравају довољно приватности.

СТАНДАРД 6: Осигуравање да је успостављен поступак за покушај проналажења чланова породице детета без пратње што је пре могуће након доласка и утврђивања идентитета, према потреби уз помоћ међународних или других релевантних организација, уз једнаку заштиту најбољих интереса детета.

Показатељ 6.1: Органи за прихват и/или друго одговорно особље и заступник покрећу поступак за проналажење⁽²⁰⁾ породице на темељу информација које пружају деца без пратње и у складу с најбољим интересима детета без пратње.

- **Додатне напомене:** У случајевима када је угрожен живот или интегритет детета без пратње или његових блиских рођака, посебно ако су остали у земљи порекла, држава чланица мора да се побрине и за то да се осигурају заштитне мере потребне за осигуравање поверљивог прикупљања, обраде и дистрибуције информација које се односе на те особе како се не би угрозила њихова сигурност. Одговорном службенику омогућава се потребно време за изградњу поверења с децом како би могао деци да објасни поступак и прикупи минималне информације потребне за покретање поступка те како би могао да утврди и најбоље интересе деце.
- Шира дефиниција чланова породице примењује се у сврху проналажења породице, узимајући у обзир порекло деце, посебне околности зависности и њихове најбоље интересе.
- Сви субјекти који су у контакту с децом током поступка, укључујући заступника, требали би да деци пруже сличне информације повезане с поступком проналажења породице. Кључно је да деца примете доследност у информацијама и разумеју да је примарни циљ проналажења породице поновно успостављање породичне везе, ако је то у њиховом најбољем интересу.
- Поступак би требао да се спроведе на бази поверења, а посебно не би требало да се позива на статус деце као подносиоца захтева за међународну заштиту или корисника међународне заштите током поступка проналажења породице. Посебну пажњу је потребно обратити на децу без пратње која се сматрају жртвама трговине људима или за коју је утврђено да су била жртве трговине људима.

⁽²⁰⁾ EASO, *Практични водич за проналажење породице*, 2016, доступно на: <https://www.easo.europa.eu/practical-tools>

2. Идентификација, процена и одговор на посебне потребе и безбедносне ризике

Уводне напомене

Деца без пратње спадају у категорију подносиоца захтева с посебним потребама и посебно су рањива те стога захтевају посебну и примерену бригу, усмеравање и заштиту. Свако дете без пратње има право на заштиту од свих облика физичког или психичког насиља, повреда или злостављања, занемаривања или запуштања, лошег поступања или искоришћавања, укључујући и полног злостављања. Прихват и усмеравање деце без пратње требало би успоставити на начин да се одговори на посебне потребе повезане с узрастом, родом или претњама, као што су интензивно (целодневно) усмеравање, посебна здравствена и психолошка помоћ прилагођена деци или посебни прихватни објекти, како би се сигурносни ризици решили и свели на најмању могућу меру (члан 19. став 1. Конвенције о правима детета (CRC)).

У складу са RCD, MS морају, међу осталим, спроводити индивидуалну процену у различитим фазама након доласка како би се утврдиле и осигурале посебне потребе рањивих особа и отклонили ризици за њихову сигурност.

Унутар групе деце без пратње некој деци може бити потребна додатна посебна подршка, која се темељи на одређеним посебним потребама, како би им се омогућило остваривање права у складу с Директивом о условима прихвата на равноправан начин.

Деца без пратње посебно су рањива када је реч о несигурним ситуацијама. Осим на посебне потребе те групе, потребно је обратити пажњу и на могуће сигурносне ризике за ту групу. То значи да стручњаци увек морају проверити бораве ли деца без пратње на сигурном месту. Место које је физички сигурно не сматра се аутоматски сигурним местом; оно мора осигуравати довољну социјалну и емоционалну сигурност која детету омогућава нормалан развој.

У RCD не наводи се више појединости о томе што би таква сигурност требала укључивати. У Комуникацији о заштити деце миграната ⁽²¹⁾ Комисија позива на успостављање интерних политика за заштиту деце у свим организацијама и телима који раде с децом, укључујући објекте за прихват. Интерне политике за заштиту и очување сигурности деце скуп су интерних правила у којима је јасно наведено шта одређена организација или скупина чине како би деца била сигурна. Циљ процене ризика је квалитетно спречити угрожавање детета планирањем и ублажавањем разлога ризика и осигурати и заштиту за децу без пратње у контексту прихвата.

Циљ процене сигурносних ризика је осигурати да се деци без пратње осигура одговарајуће усмеравање и објекти за прихват. На тај начин деца без пратње су заштићена од опасности које угрожавају њихову добробит и развој у садашњости и будућности.

Особље које ради с децом без пратње, тј. све особе које су у директном контакту с децом без пратње у контексту прихвата, требале би да буду свесне посебних потреба и ризика да би их могле идентификовати. Посебне потребе и ризике потребно је забележити што је пре могуће након откривања те би се ти подаци требали показати релевантним субјектима како би се осигурале потребне гаранције (посебне потребе и мере сигурности) и подршка (види поглавље 5. Особље, стандард 25.).

Осим тога, MS у обавези су да оцене, наведу и узму у обзир посебне потребе деце без пратње и ризике са којима се она суочавају у разумном року након подношења захтева за међународну заштиту, као и да осигурају да је њихово утврђивање могуће и у каснијој фази, ако у ранијој фази рањивост није била очигледна. Због тога је потребно да се осигура оспособљавање за квалификовано особље за прихват (види поглавље 5, Особље, стандард 24.) како би се могле оценити посебне потребе и ризици.

Један важан аспект је потреба да се осигура да механизми упућивања у MS правилно функционишу како би се о посебним потребама и ризицима комуницирало на ефективан начин. Не доводећи у питање начело поверљивости, национални органи требало би да примењују мултидисциплинарни приступ при утврђивању посебних потреба и сигурносних ризика те размењивати релевантне информације. На пример, када службеници који остварују први контакт, као што су службеници граничне полиције, примете дете

⁽²¹⁾ Европска комисија, *Комуникација Комисије Европском парламенту, Заштита деце миграната*, 12. априла 2017, COM (2017) 211 финал.

с посебним потребама, о томе би требало да буду обавештени органи за прихват како би се осигурале потребне гаранције што је пре могуће. С друге стране, особе које свакодневно раде с децом без пратње често би могле да буду у положају који им омогућује посматрање подносиоца захтева за међународну заштиту током даљег раздобља и изградњу поверења, што би им омогућило и да квалитетно утврде посебне потребе и ризике који можда нису видљиви у почетку. Ако се те информације односе и на могуће посебне процесне потребе, од кључне је важности да орган надлежан за прихват те информације може пренети органу надлежном за одлучивање о захтеву.

Неки примери посебних гаранција прихвата налазе се у различитим деловима ових смерница. За одговарајуће детаљније смернице и практични алат видети EACO алат за утврђивање особа с посебним потребама (EASO IPSN Tool)⁽²²⁾.

Правна основа — утврђивање и процена посебних потреба и одговор на њих

- чл. 18. ст. 4. RCD: предузимање одговарајућих мера за спречавање напада/родно заснованог насиља/РЗН
- чл. 18. ст. 9. тачка (а) RCD: процена посебних потреба
- чл. 22. RCD: процена посебних потреба у вези с прихватам
- чл. 25. RCD: жртве мучења и насиља
- чл. 3. ст. 3. Конвенције о правима детета (CRC): стандарди које су успоставила надлежни органи
- чл. 19. Конвенције о правима детета (CRC): заштита од свих облика насиља

Стандарди и показатељи

2.1. Посебне потребе

СТАНДАРД 7: Осигуравање да је успостављен почетни поступак за утврђивање и оцену посебних потреба деце без пратње.

Показатељ 7.1: Постоји стандардизован механизам/поступак за системско утврђивање и оцену посебних потреба сваког детета без пратње.

- **Додатне напомене:** Као што је наглашено у члану 22. став 2. RCD, тај механизам/поступак не треба да буде у облику управног поступка, али мора да се темељи на стандардима за заштиту и очување сигурности деце. У такав механизам/поступак могао би да се укључи EACO алат за утврђивање особа с посебним потребама (EASO IPSN Tool).

Показатељ 7.2: У оквиру механизма јасно се прописује ко је одговоран за утврђивање и оцену посебних потреба.

Показатељ 7.3: У оквиру механизма јасно се прописује како се утврђивање и процена бележе и саопштавају деци без пратње као и релевантним субјектима.

- **Додатне напомене:** Бележење и квалитетно преношење информација о посебним потребама деци без пратње и релевантним субјектима кључно је како би се осигурало да су успостављене потребне гаранције. Национални прописи о поверљивости и заштити података примењивали би се током деловања механизма. У неким случајевима би се примењивали формални поступци, на пример у случају националних механизма упућивања за жртве трговине људима.

⁽²²⁾ EACO, Алат за утврђивање особа с посебним потребама, доступно на: <https://ipsn.easo.europa.eu/>

Добра пракса у погледу почетног утврђивања посебних потреба

Добром праксом сматра се:

- ✓ успостављање механизма за почетно утврђивање и оцену посебних потреба у оквиру националних оперативних поступака;
- ✓ употреба упитника за утврђивање посебних потреба и могућих ризика за добробит детета у раној фази који укључује податке о:
 - датуму и месту рођења, земљи порекла, матерњем језику, брачном статусу и деци,
 - родитељима, браћи и сестрама и/или другим рођацима у тренутној држави чланици прихвата, другој држави ЕУ+ или трећој земљи,
 - здравственом стању детета (опште здравствено стање, хроничне болести, инвалидитет, оперативни захвати, лекови, ментално здравље),
 - животним условима у земљи порекла,
 - образовању у земљи порекла,
 - разлозима за напуштање земље порекла (укључујући сагласност родитеља).

СТАНДАРД 8: Осигуравање да се механизам/поступак за утврђивање и оцену посебних потреба квалитетно примењује одмах након доласка.

Показатељ 8.1: Додељена адекватна средства за системско утврђивање и оцену посебних потреба сваког детета без пратње.

Показатељ 8.2: Почетно утврђивање и процена очигледне рањивости ради одговора на посебне потребе спроводе се након доласка при прихвату, првог дана или најкасније у року од 24 сата.

Показатељ 8.3: Посебне потребе које постану очигледне у каснијој фази на одговарајући се начин утврђују, оцењују и бележе, те се на њих реагује.

Показатељ 8.4: Када је то потребно, у оцену посебних потреба укључују се посебни субјекти.

- **Додатне напомене:** Заступник и други стручњаци, као што су социјални радници, психолози или здравствени радници, могу бити укључени у оцену посебних потреба у зависности од природе тих потреба. Њихова стручност мора бити стварно доступна органима надлежним за прихват, када је то потребно. Када је то потребно, требало би осигурати квалификованог преводиоца.

Показатељ 8.5: Успостављени су канали комуникације и сарадња између органа надлежних за прихват и за одлучивање који се употребљавају у оквиру граница поверљивости.

- **Додатне напомене:** Утврђивање и оцена посебних потреба учинковитији су када органи размењују информације, не доводећи у питање националне прописе о поверљивости и заштити података.

Показатељ 8.6: Утврђивање и процена посебних потреба одвијају се не доводећи у питање испитивање захтева деце без пратње за међународну заштиту.

- **Додатне напомене:** Важно је јасно одвојити питања повезана с утврђивањем и оценом посебних потреба у вези с прихватом (и процедуралним потребама) и испитивање захтева деце без пратње за међународну заштиту. Иако би у неким случајевима осетљива ситуација деце без пратње могла исто тако утицати на одлуку о захтеву за међународну заштиту, искључива је сврха утврђивања и оцене потреба, у складу с овим смерницама, осигуравање квалитетног приступа правима из RCD током поступка азила.

СТАНДАРД 9: Осигуравање правовременог решавања утврђених посебних потреба.

Показатељ 9.1: Предузете су одговарајуће мере како би се одговорило на утврђене и процењене посебне потребе. Хитност одговора зависи од врсте утврђене потребе.

- **Додатне напомене:** Потребно је доделити довољно средстава како би се одговорило на посебне потребе. Осим тога, по потреби би требало употребљавати стандардне оперативне поступке и/или механизме упућивања, на пример када је реч о жртвама трговине људима, деци у браку, деци с одраслим особама које су им рођаци и деци с инвалидитетом.

Показатељ 9.2: Ако су утврђене посебне потребе, постоји механизам којим се осигурава њихово редовно праћење.

- **Додатне напомене:** Државе ЕУ+ требале би предвидети редовно накнадно праћење утврђених посебних потреба

Добра пракса у погледу утврђивања и оцене посебних потреба и одговора на њих

Добром праксом сматра се:

- ✓ успостављање механизма за утврђивање и оцену посебних потреба прихвата у оквиру националних оперативних поступака. У те би се поступке могао укључити алат за утврђивање;
- ✓ редовно организовање мултидисциплинарних састанака са свим релевантним актерима, укључујући невладине организације (НВО); проактивно прикупљање информација пре прихвата употребом доступних ресурса;
 - укључивање утврђивања посебних потреба у свакодневно усмеравање детета без пратње на следеће начине:
 - тако да их учини сталном темом разговора с дететом без пратње; и
 - тако да их учини темом за расправу у оквиру мултидисциплинарног саветовања (види поглавље 4. Свакодневна бригаа).

2.2. Сигурносни ризици

СТАНДАРД 10: Осигуравање да особље које ради с децом без пратње у прихватном објекту рано утврди сигурносне ризике и ризике за добробит деце.

Показатељ 10.1: Постоји стандардизован поступак за процену ризика у сврху утврђивања сигурносних ризика повезаних с децом без пратње.

- **Додатне напомене:** Овај инструмент би могао да послужи као контролни попис или смернице за разговоре које би особљу могле да помогну и да на темељу доступних информација процени јесу ли деца без пратње тренутно изложена сигурносном ризику у смислу злостављања, занемаривања, искоришћавања или насиља унутар прихватног објекта или изван њега или би могла бити изложена том сигурносном ризику у будућности.

Показатељ 10.2: Сигурносни ризици којима су изложена деца без пратње процењују се током прве недеље након доласка, а процена се редовно понавља најмање сваких шест месеци

- **Додатне напомене:** Препоручује се да се процена ризика спроведе при прихвату или што је пре могуће након прихвата у прихватном објекту, а најкасније недељу дана након доласка.

Показатељ 10.3: Сигурносни ризици систематски се процењују.

- **Додатне напомене:** Положај деце без пратње може се променити под утицајем њиховог окружења (у прихватном објекту или изван њега). Стога је утврђивање или поновна процена ризика трајан поступак који би се по могућности требао спроводити сваких три до шест месеци или као последица промене у околностима или одређеног догађаја.

Показатељ 10.4: О резултатима процене ризика расправља се у мултидисциплинарном контексту.

- **Додатне напомене:** У процену ризика или њене резултате морају бити укључени заступник или други специјализовани субјекти.

СТАНДАРД 11: Сигурносни ризици сведени су на најмању могућу меру.

Показатељ 11.1: Потребна бригаа и одговарајући објекат за прихват обезбеђују се на основу процене ризика у року од недељу дана од доласка.

- **Додатне напомене:** Сигурно место за одрастање основна је потреба све деце без пратње.

Показатељ 11.2: У изузетно несигурним ситуацијама органи надлежни за прихват подузимају хитне мере како би се уклонила несигурна ситуација.

- **Додатне напомене:** Кад су стручњаци суочени с великим сигурносним ризицима, као што су знакови који указују на трговину људима или могућност бега према непознатом одредишту, важно је да их могу препознати и да знају како морају поступати. Ако дође до несигурне ситуације (претње

које долазе из мреже за трговину људима, претње убиством из части, насиље које врше особе с којима дете дели собу итд.), важно је да стручњаци предузму мере за што бржу успоставу сигурне и стабилне ситуације.

Добра пракса у погледу смањења ризика и опасности од бекства

Добром праксом сматра се:

- ✓ привремено одузимање мобилних телефона при доласку ако се уоче показатељи могуће опасности од трговине људима, у складу с начелом најбољих интереса детета, како би се смањио ризик од контактирања с могућом мрежом за трговину људима. У том случају се телефонски позиви могу обављати под надзором, а деци би требало да се посебно понуди могућност контактирања са породицом у земљи порекла или другој земљи како би их обавестила да су на сигурном;
- ✓ организовање сигурних кућа/посебних објеката за заштиту деце без пратње која су у опасности од трговине људима, присилног брака итд. То може укључивати заштитне мере као што су пресељење детета без пратње на руралну локацију или у склониште под надзором и интензивно усмеравање.

Показатељ 11.3: Прихватни објекти имају инструмент за упозоравање и осигуравају систематизовано пријављивање нестанка и тренутни одговор на случајеве нестанка деце без пратње.

- **Додатне напомене:** Чим се установи да је дете без пратње нестало, нестанак се мора пријавити полицији и служби за заштиту младих. Сматра се да је дете нестало ако је напустило објекат а да о томе није претходно обавестило особље за прихват и ако није познато где се дете налази. Први корак је потрага за дететом без пратње; трајање и интензитет потраге зависи од узраста детета без пратње, претходном понашању и запажањима те о контексту. Ако је реч о детету млађем од 14 година, по правилу није прихватљиво чекати следећи дан. Информације о особи (одећа/број мобилног телефона итд.) које се достављају полицији морају бити што прецизније. Чим се дете поново појави, о томе се мора обавестити полиција и служба за заштиту младих. Све информације које достави полиција или служба за заштиту младих морају се размотрити.

Добра пракса у погледу инструмената за упозоравање

Добром праксом сматра се:

- ✓ употреба националног система за упозоравање како би се пронашла нестала деца, након саветовања с полицијом и заступником у сврху процене учинка такве објаве.

СТАНДАРД 12: Осигурати да су информације о радикализацији доступне деци без пратње и да особље обавештава о знацима у вези са (потенцијалном) радикализацијом деце без пратње надлежне органе

Показатељ 12.1: Особље које ради с децом без пратње с њима разговара о теми радикализације када је то потребно.

Показатељ 12.2: Прихватни објекти имају инструмент за упозоравање ради извештавања надлежних особа и органа о знацима који упућују на радикализацију.

Добра пракса у погледу радикализације

Добром праксом сматра се:

- ✓ осигуравање доступности обрасца за извештавање који социјални радници могу испунити у случају радикализације и проследити надлежним службама;
- ✓ подстицање координације и размене података и информација с другим надлежним службама покретањем или јачањем сарадње у оквиру заједничких радних група;
- ✓ постојање могућности запошљавања стручњака у подручју радикализације или запошљавања особља које поседује посебна знања у погледу разговарања с децом.

3. Додела смештаја

Уводне напомене

Не доводећи у питање постојеће националне системе расподеле којима се уређује равномерна расподела деце без пратње на подручју MS, стандарди и показатељи из овог дела требали би да се у потпуности тумаче и спроводе у складу с начелом најбољег интереса детета и начелом јединства породице и уз поштовање посебних потреба у вези с прихватом које би деца без пратње могла имати.

Важно је напоменути да усклађеност с тим начелима није релевантна само приликом уласка у систем за прихват, већ и у тренутку премештања деце без пратње у други смештај. Стога би се, у складу с чланом 24. ставом 3. RCD, премештање деце без пратње требало свести на најмању могућу меру и спроводити само када је то у најбољем интересу детета.

Осим заједничког и уобичајеног смештаја те смештаја у малим објектима, хранитерљска заштита и индивидуални смештај требали би исто тако да буду могућност за смештај деце без пратње ако се сматра да је то у складу с најбољим интересима детета и индивидуалним посебним потребама.

Почетне и свеобухватне оцене (у било ком тренутку током пружања смештаја) требало би да су засноване на најбољем интересу детета (нпр. смештај са супружником или чланом породице). Почетна процена требала би се спровести при доласку како би се пронашао најбољи могући смештај за децу без пратње. Свеобухватно оцењивање је трајан и мултидисциплинаран поступак који би се требао спроводити редовно.

Распоређивање и премештање деце без пратње

Почетна процена при доласку

Редовна, свеобухватна
и мултидисциплинарна процена у свим
фазама прихвата

Правна основа – Додела смештаја

- члан 18. RCD: модалитети материјалних услова прихвата
- члан 24. RCD: малолетници без пратње

Стандарди и показатељи

СТАНДАРД 13: При смештању деце без пратње у обзир се узимају посебни и објективни разлози (нпр. узраст, зрелост и посебне потребе) повезани с индивидуалном ситуацијом детета без пратње, специфична заштита коју нуди објекат за прихват, врста прихватног објекта те могућности за смештај које не укључују смештај у установи.

Показатељ 13.1: Успостављен је механизам за разматрање постоје ли конкретни и објективни разлози за доделу одређеног смештаја.

- **Додатне напомене:** Индивидуална ситуација деце наведена у претходном стандарду посебно се односи на узраст, зрелост и род (нпр. трансродне особе) те на културно и језичко порекло и верску припадност деце без пратње. Осим тога, потребно је узети у обзир индивидуалне околности, нпр. постојеће породичне везе.
- При сваком разматрању облика смештаја посебно би се требало узети у обзир осигуравање заштите деце без пратње од полног и родно заснованог насиља (РЗН).
- Ако се деца без пратње по изузетку смештају у прихватни центар за одрасле (нпр. заједно с одраслом браћом или сестрама), деца без пратње имају иста права као и друга деца без пратње (нпр. заштита од свих облика насиља) и на њих се примењују процедуралне гаранције (нпр. именоване заступника).

Добра пракса у погледу смештања

Добром праксом сматра се:

- ✓ разматрање хранитељске заштите или било којег другог облика алтернативне заштите (осим смештаја у установама) као могућности за смештање;
- ✓ смештање деце без пратње у одговарајући прихватни објекат након интензивног целодневног проматрања и оцењивања у првом прихватном објекту током ограниченог периода (нпр. две недеље);
- ✓ припрема деце без пратње на независан живот након процене зрелости и самосталности детета тако што се смештају у индивидуални смештај у доби од 16 година.

СТАНДАРД 14: Осигуравање да се поштује начело јединства породице, у складу с начелом најбољег интереса детета

Показатељ 14.1: Децу без пратње која су браћа и сестре (у складу с дефиницијом из члана 24. став 2. RCD) смештају се заједно, уз њихову сагласност.

- **Додатне напомене:** Сагласност браће и сестара на заједнички смештај добија се добровољно, узимајући у обзир узраст и род браће и сестара те њихове најбоље интересе. Ако деца без пратње долазе с одраслом браћом и сестрама, могу се сместити заједно у објекте за одрасле, узимајући у обзир најбољи интерес детета, узраст, род и степен зрелости.
- Најбољи интерес детета морају стално оцењивати и надzirати социјални радници, остали службеници за прихват и заступници. Уколико сигурност захтева, могуће је допустити и изузетке.
- Како би се избегло раздвајање, ако се деца без пратње премештају, потребно је преместити и њихову браћу и сестре.

Показатељ 14.2: Деца без пратње, њихови супружници и њихова деца могу се сместити заједно ако је то у складу с најбољим интересима деце без пратње и у складу с релевантним националним правом.

- **Додатне напомене:** Венчану децу без пратње која су старија од доби за пристанак прописане националним законодавством може се сместити заједно с њиховим супружницима и децом (ако их имају) у прихватне објекте за породице, узимајући у обзир најбољи интерес детета као главну бригу.
- Најбоље интересе детета морају стално оцењивати и надzirати социјални радници, остали службеници за прихват и заступници ради утврђивања могућег полног искоришћавања, присилног брака или трговине људима. Деца без пратње која су млађа од узраста за пристанак прописаног националним законодавством морају бити смештена одвојено од супружника.
- Мултидисциплинарни тим треба да оцени најбољи интерес детета у случају дечијих бракова одмах након доласка. Процена би требало да укључи тим који се састоји од најмање једног социјалног радника, здравственог радника и заступника. Ако при доласку не буде спроведено оцењивање, потребно је предузети мере како би се заштитила деца без пратње.
- Децу без пратње која су самохрани родитељи требало би сместити заједно с дететом/децом, узимајући у обзир најбоље интересе детета (укључујући најбоље интересе детета које је и родитељ). Најбољи интерес детета морају стално оцењивати и надzirати социјални радници, остали службеници за прихват и заступник. Уколико сигурност захтева, могуће је допустити и изузетке.

Добра пракса у погледу деце без пратње која су самохрани родитељи

Добром праксом сматра се:

- ✓ осигуравање посебних прихватних објеката који пружају услуге дечијег вртића/јаслица како би се родитељима омогућило похађање школе.

Показатељ 14.3: Када је то прикладно и могуће, јединство породице мора се поштовати узимајући у обзир чланове шире породице.

- **Додатне напомене:** Примењује се шира дефиниција чланова породице узимајући у обзир порекло деце без пратње, посебне околности зависности и њихов најбољи интерес.

- У зависности од националног система и сагласности деце без пратње и заступника, деца без пратње и чланови њихове шире породице (укључујући рођаке који нису обухваћени дефиницијом из члана 2. тачке (ц) (RCD) се могу смештати заједно.
- Деца без пратње и одрасли чланови шире породице могу се смештати заједно у прихватне објекте за одрасле ако је то у најбољем интересу деце. То би посебно требало узети у обзир када је реч о деци без пратње која су у пратњи рођака који нису за њих одговорни према праву или пракси предметне MS . Најбољи интерес детета морају стално оцењивати и надzirати социјални радници, остали службеници за прихват и заступник. Уколико сигурност захтева, могуће је допустити и изузетке.

СТАНДАРД 15: Осигуравање да се у обзир узимају посебне потребе приликом смештања или премештања деце без пратње.

Показатељ 15.1: Додела смештаја деци без пратње темељи се на оцени њихових посебних потреба у вези с прихватом.

- **Додатне напомене:** Наиме, додела смештаја деци без пратње темељи се на оцени најбољег интереса детета.

Показатељ 15.2: Постоји могућност премештања деце без пратње на основу препознатих посебних потреба у вези с прихватом.

Показатељ 15.3: Премештање деце без пратње требало би свести на најмању могућу меру и спроводити само када је то у најбољем интересу детета, нпр. у сврху лакшег приступа члановима породице или образовним услугама.

- **Додатне напомене:** Конкретно, због сигурносних питања, као нпр. у случајевима жртава трговине људима, полног и родно заснованог насиља, мучења или других тешких облика психичког и физичког насиља, могло би бити потребно додељивање смештаја или премештање деце без пратње у другачији облик смештаја ако посебне потребе постану очигледне у каснијој фази те се накнадно утврде и процене (види: поглавље 2. Посебне потребе и сигурносни ризици, стандард 8, показатељ 8.3).

Показатељ 15.4: Деци без пратње која су постала пунолетна требало би допустити да остану на истом месту/подручју ако је то могуће. Требале би се предузети посебне мере за премештање деце без пратње која су постала пунолетна у прихватни објекат за одрасле. Премештање би требало пажљиво организовати заједно са прихватним објектима и децом без пратње.

Добра пракса у погледу премештања детета без пратње

Добром праксом сматра се:

- ✓ саслушати дете и заступника када се планира нов смештај деце без пратње;
- ✓ узимање у обзир наставка образовања и личног наставног плана те полугодишта при премештању деце без пратње (нпр. у случају смањења ресурса).

4. Свакодневна бригаа

Уводне напомене

Као што је наведено у Конвенцији о правима детета (CRC), деци су потребне посебне мере заштите и бригаа због њихове физичке и менталне незрелости, а породица је природно окружење за њихово одрастање и добробит. Стога би деци без пратње која живе у објектима за прихват без чланова породице требала да буде доступна свакодневна бригаа и посебне активности које би требале да буду кључан део прихвата како би се осигурао животни стандард примерен за физички, ментални и социјални развој. У складу с овим смерницама, свакодневна бригаа укључује свакодневну подршку за децу без пратње, организацију активности подизања свести и образовних активности за децу те рекреативних активности. Неки стандарди и показатељи повезани су са онима из дела о пружању информација, процени посебних потреба и одговора на њих, сигурносне ризике, здравственој заштити, школовању и смештају. Укључени су у овај део јер се претпоставља да су деци без пратње потребне додатне информације и подршка.

Стога је овај део посвећен важности припремања деце без пратње за самосталан живот, јачања отпорности и развоја метода посебне заштите у прихватним објектима које би биле усмерене на будуће изгледе и вештине деце без пратње. Треба узети у обзир узраст, зрелост и посебне потребе. Свакодневна бригаа може се разликовати зависно од тога да ли живе деца без пратње у центрима за смештај или у индивидуалном смештају, узимајући у обзир разлике у узрасту, самосталности и независности. Осим тога, разлике се могу темељити и на присутности особља за прихват које је прошло опште оспособљавање и особља за прихват деце које је прошло додатно оспособљавање за рад с децом без пратње (види поглавље 5. Особље). Присутност особља за прихват деце посебно је потребна барем кад се деца без пратње налазе у центру за смештај, а не у школи, али није потребна током ноћи.

Правна основа – свакодневна бригаа

- чл. 23. ст. 1. RCD: физички, духовни, морални и социјални развој малолетника; добробит и социјални развој малолетника, узимање у обзир порекла малолетника
- чл. 23. ст. 3. RCD: рекреативне активности
- чл. 24. ст. 1. RCD: малолетници без пратње

Стандарди и показатељи

СТАНДАРД 16: Осигуравање свакодневне бриге о деци без пратње у центру за смештај (16.1.) или у индивидуалном смештају (16.2.).

Алтернативни показатељи у погледу осигуравања свакодневне бриге:

Показатељ 16.1 (а): Квалификовано особље присутно је у центру за смештај 24 сата дневно и током сваког дана у недељи.

Показатељ 16.1 (б): Квалификовано особље посебно је присутно када се деца без пратње налазе у центру за смештај, односно пре и након школе, током викенда и школских празника.

Показатељ 16.1 (ц): Ако особље које је присутно ноћу није квалификовано особље, то особље мора бити оспособљено барем у подручјима заштите деце и права детета те имати потребне информације о посебном положају деце без пратње у центру за смештај.

Показатељ 16.1 (д): Присутност деце без пратње у центру за смештај надзире се најмање једанпут дневно како би се осигурало да дете не побегне.

ИЛИ

Показатељ 16.2 (а): Ако су деца без пратње смештена у индивидуалном смештају, с квалификованим особљем се може ступити у контакт 24 сата на дан и сваког дана у недељи.

Показатељ 16.2 (б): Особље за прихват деце посећује децу без пратње смештену у индивидуалном смештају најмање двапут недељно.

- **Додатне напомене:** Деца без пратње смештена у индивидуалном смештају морају имати најмање 16 година те морају бити процењена довољно зрелима и самосталнима за живот у таквој врсти прихватног објекта.

- Такве посете обавља, на пример, социјални радник.

Показатељ 16.2 (ц): Присутност деце без пратње у индивидуалном смештају надзире се током посета особља како би се осигурало да деца не побегну.

Показатељ 16.3: Деци без пратње пружа се подршка у свакодневном животу и активностима.

- **Додатне напомене:** Подршка у свакодневном животу укључује широк спектар активности, као што су буђење деце без пратње, подстицање на похађање наставе и праћење похађања наставе и учествовања у њој, пружање информација и подршке у погледу личне хигијене и хигијене домаћинства, пружање подршке деци без пратње у погледу живота у заједници и поштовања кућног реда те управљање сукобима и њихово спречавање.
- У почетку особље за прихват може водити децу без пратње у школу и на друга одређена места. Информације су доступне у облику прилагођеном деци и прилагођене су доби и зрелости деце без пратње (нпр. Гоогле карте, апликације за јавни превоз итд.).

Показатељ 16.4: Деци без пратње осигурава се помоћ при писању домаћих задатака и обука.

- **Додатне напомене:** Помоћ у писању домаћих задатака и подучавању могу се пружати у прихватном објекту, а могу их пружати и друге организације, унутар или изван прихватних објеката.

СТАНДАРД 17: Свакодневна брига је организована у складу са посебном методом за бригу о деци без пратње.

Показатељ 17.1: Метода за бригу о деци без пратње описана је у приручнику, а сви чланови особља одговорни за свакодневну бригу у прихватном објекту упознати су с њом и примењују је.

Показатељ 17.2: Приручник садржи најмање опис циљева свакодневне бриге и циклуса разговора у којем се са дететом разговара о тим циљевима и исходима заштите за децу без пратње, њиховој сигурности, изгледима за будућност, вештинама и посебним потребама.

Показатељ 17.3: Особље редовно разговара са децом без пратње и њиховим заступницима о циљевима и исходима свакодневне бриге.

Добра пракса у погледу организације свакодневне бриге

Добром праксом сматра се:

- ✓ осигуравање доступности приручника у свим прихватним објектима за децу без пратње. Приручник обухвата све поступке и политике релевантне за прихват деце без пратње те је израђен у сарадњи с органима која заступају децу без пратње. Захтеви у погледу саветовања са децом без пратње, регистрације и координације с другим органима и организацијама јасно су описани у приручнику.

СТАНДАРД 18: Деца без пратње спремна су да постану самостална и почињу да живе независан живот.

Показатељ 18.1: Вештине које се односе на самосталност редовно се оцењују.

- **Додатне напомене:** Оцењивање се спроводи путем пружања подршке и посматрања деце без пратње у свакодневном животу и осигуравања укључивања деце без пратње. Спроводи се у различитим фазама како би се проценио развој вештина. Може се употребљавати контролна листа за оцену нивоа самосталности који укључује вештине чишћења, управљања кућним трошковима и потрошњом енергије, вештине прања одеће, кувања и обављања куповине и способности делења животног простора са другима итд.

Показатељ 18.2: Деци без пратње осигурана је подршка и оспособљавање за управљање кућним трошковима и одговорну потрошњу енергије.

- **Додатне напомене:** Млађој деци без пратње потребна је помоћ и надзор када је реч о трошењу и штедњи џепарца. Старија деца без пратње могу имати исте потребе, али је исто тако могуће да су способна независно управљати новцем након оспособљавања за управљање кућним трошковима.

Показатељ 18.3: Деци без пратње осигурана је подршка и оспособљавање за чишћење и прање одеће.

- **Додатне напомене:** Не доводећи у питање чињеницу да целокупну одговорност за одржавање стамбеног простора има орган надлежан за прихват, одређене задатке у погледу одржавања

могла би обављати деца без пратње на добровољној основи и у сврху учења, узимајући притом у обзир узраст детета и уз сталну пратњу и надзор особља.

Показатељ 18.4: Деци без пратње осигурана је подршка и оспособљавање за савладавање вештина кувања.

- **Додатне напомене:** Оспособљавање укључује сигурносна питања те се узимају у обзир старост и зрелост деце без пратње.

СТАНДАРД 19: Заштита и унапређење здравља и добробити деце без пратње и јачање њихове отпорности.

Показатељ 19.1: У оквиру свакодневне бриге узимају се у обзир и психолошка добробит деце без пратње и њихово ментално здравље.

- **Додатне напомене:** Посебна пажња посвећује се психолошкој добробити и менталном здрављу деце без пратње, нпр. прате се знакови болести, стреса, усамљености, туговања, депресије, трауме те потешкоћа са спавањем. Када је то потребно, психолошка подршка пружа се слушањем, прихватањем осећања деце без пратње, давањем савета или упућивањем специализованим стручњацима као што су психолози или психотерапеути.

Показатељ 19.2: У складу са својим узрастом и зрелошћу, деца без пратње имају приступ активностима подизања свести о ризицима употребе дрога и алкохола.

- **Додатне напомене:** Те активности се могу организовати у објекту за прихват, а могу их организовати и друге организације, унутар или изван објекта за прихват. Када је то потребно, укључено је и медицинско особље.

Показатељ 19.3: Деца без пратње имају приступ активностима подизања свести о полном и репродуктивном здрављу, при чему се узимају у обзир различите полне оријентације и родни идентитети, у складу са старошћу и зрелошћу детета.

Показатељ 19.4: Деца без пратње имају на располагању минимум информација и обука са циљем јачања против свих облика менталног, сексуалног или другог облика физичког злостављања и занемаривања.

- **Додатне напомене:** Оспособљавање је усмерено на спречавање ризичних ситуација и на учење о томе како поступити ако до њих дође.

Добра пракса у погледу свакодневне бриге с обзиром на добробит

Добром праксом сматра се:

- ✓ омогућавање приступа психоедукативним активностима за децу без пратње које укључују широк распон активности, као што су вежбе опуштања и дисања, групе за расправу, кинезиологија, информативни састанци о психосоматским проблемима итд. Те активности се могу организовати у прихватном објекту, а могу их организовати и спољње организације, унутар или изван прихватних објеката. У те активности су укључени посебни субјекти као што су психолози или психотерапеути;
- ✓ организовање провођења времена изван прихватног објекта ако деца без пратње имају проблеме у понашању и/или психичке проблеме (изостајање с наставе, проблеми с уклапањем у друштво, непријатељство, вршњачко насиље итд.). Како би имала времена за размишљање о својем положају, деца без пратње привремено се смештају у одговарајуће објекте у којима се организују посебне психоедукативне и рекреативне активности. Доступна су посебна места за мале групе деце без пратње (најмање двоје и највише десетеро деце), као и додатна образовна подршка. Дужина боравка разликује се у зависности од потреба детета (од пет до петнаест дана или дужи период у случају посебних околности);
- ✓ осигуравање да особље може вечерати са децом без пратње у центрима за смештај како би могло да надзире њихове прехранбене навике, те створити осећај заједништва током obroка и спречити могуће сукобе.

СТАНДАРД 20: Подупирање и праћење менталног и социјалног развоја деце без пратње употребом стандардизованог плана заштите.

Показатељ 20.1: Особље за прихват оцењује порекло, потребе, вештине и изгледе за будућност деце без пратње у складу са стандардним елементима плана заштите за децу без пратње, уз њихово учествовање.

- **Додатне напомене:** План укључује следеће елементе о детету: управну процедуралну ситуацију, образовање, вештине, степен самосталности и психолошку добробит.
- **Процена се темељи на разговорима с децом без пратње које спроводи квалификовано особље.** Прво саветовање одржава се у року од недељу дана од доласка у прихватни објекат.
- **Заступник је укључен у израду плана заштите и може имати увид у план уз претходну сагласност детета без пратње.**

Показатељ 20.2: Ментални и социјални развој деце без пратње надзиру и о њима расправљају релевантни пружаоци заштите који су стручњаци у различитим дисциплинама (мултидисциплинарни приступ).

- **Додатне напомене:** Редовно се организују размене информација и/или састанци особља за прихват које раде с децом без пратње (социјални радници, старатељи и, ако је примењиво, медицинско особље, психолози, наставници итд.) како би се расправило о положају деце без пратње и како би се ажурирао план заштите.

Показатељ 20.3: Информације о менталном и социјалном развоју деце без пратње редовно се размењују са њиховим заступником.

Показатељ 20.4: Када се деца без пратње премештају у нови прихватни објекат, план заштите доставља се пре премештаја или најкасније на дан премештаја, у складу с начелом поверљивости.

Добра пракса у погледу свакодневне бриге

Добром праксом сматра се:

- ✓ месечно преиспитивање плана заштите које спроводе социјални радник, заступник и дете без пратње; достава плана заштите два или више дана пре премештаја како би нови прихватни објекат могао да се припреми за долазак деце без пратње и за бригу о њима.

СТАНДАРД 21: Осигуравање квалитетног приступа рекреативним активностима, укључујући игру и рекреативне активности примерене узрасту деце без пратње.

Показатељ 21.1: Омогућен је свакодневни приступ низу рекреативних активности, на отвореном и у затвореном простору, у складу са узрастом деце без пратње и након саветовања с њима.

- **Додатне напомене:** Рекреативне активности укључују велики број спортских и других активности (опуштање у затвореном простору или на отвореном, приступ друштвеним играма, биоскопу, друштвеним догађањима, спортским играма итд.). Те активности може организовати прихватни центар или друге организације. Посебна пажња се посвећује организацији групних активности.
- **Додатне активности доступне су током школских празника и викенда те када деца без пратње још немају приступ школи.**

Показатељ 21.2: Рекреативне активности организује и надзире особље за прихват деце и/или друге одговорне одрасле особе укључене у бригу о деци.

Показатељ 21.3 (а): Деца без пратње у доби до 12 година свакодневно могу да се играју у сигурном простору који је прилагођен њиховој доби и под надзором.

Показатељ 21.3 (б): Редовно се осигурава минимални избор спортских активности прилагођених доби деце без пратње (види поглавље 9. Смештај).

Показатељ 21.4: Приступ интернету и време проведено на интернету треба да буду примерени узрасту, а за правила и надзор одговорно је особље.

Добра пракса у погледу свакодневне бриге

Добром праксом сматра се:

- ✓ организовање заједничких активности за децу без пратње и локално младо становништво, унутар и изван прихватних објеката, нпр. турнири у крикету.

5. Особље

Уводне напомене

Главни задаци особља које ради с децом без пратње укључују надзор, саветовање и пружање социјалне подршке деци без пратње. Оно је одговорно за утврђивање и решавање потреба деце без пратње како је претходно описано (поглавље 2. Посебне потребе и сигурносни ризици и поглавље 4. Свакодневна бригаа).

Низ стручњака укључен је у рад с децом без пратње и одговоран је за рад с њима у контексту прихвата. То укључује све особе које су у директном контакту с децом без пратње, независно о послодавцу. То подручје рада углавном покривају социјални радници, образовно и здравствено особље, службеници за регистрацију, преводиоци, менаџери објеката, особље за администрацију/координацију те заступници.

У том оквиру се подразумева да се смернице из овог дела примењују на све чланове особља (укључујући руководеће особље на средњем и високом новоу) који раде с децом без пратње у контексту прихвата. Овај део не обухвата директно заступнике, иако и они могу надзирати/спроводити неке од стандарда и показатеља из овог дела. Ако особље мора да испуни посебне захтеве (нпр. посебне квалификације), то се изричито наводи у одговарајућој смерници.

Како би извршиле претходно наведене задатке, особе које раде са децом без пратње морају на одговарајући начин да буду доступне, квалификоване и оспособљене, морају да имају одговарајућу подршку и њихов рад мора да се прати на одговарајући начин.

Правна основа – особље

- чл. 24. ст. 4. RCD: малолетници без пратње
- чл. 29. ст. 1. RCD: особље и средства

Стандарди и показатељи

СТАНДАРД 22: Осигуравање довољно квалификованог особља за свакодневну бригу о деци без пратње.

Показатељ 22.1: Објекат за прихват мора обезбеди довољно квалификованог особља за свакодневну бригу о деци без пратње.

- **Додатне напомене:** Како би се осигурало да се деци без пратње пружа одговарајућа свакодневна брига и како би се одговорило на њихове посебне потребе, потребно је осигурати довољно квалификованог особља одговорног за прихват деце без пратње и заштиту иситих ради одговарања на претходно наведене посебне потребе у вези са прихватом и деловања у складу са истим.

Добра пракса у погледу осигуравања особља

Добром праксом сматра се:

- ✓ обезбеђивање квалификованог особља за рад у прихватном објекту, не само током дана, већ и ноћу.

СТАНДАРД 23: Осигуравање да је особље довољно квалификовано.

Показатељ 23.1: Особље које ради с децом без пратње у контексту прихвата има јасан опис задатака радног места (опис посла).

- **Додатне напомене:** У описима радног места требале би да буду наведене квалификације потребне како би се осигурало да се деци без пратње пружа одговарајућа свакодневна брига те да се посебне потребе решавају у довољној мери.

Показатељ 23.2: Особље које ради са децом без пратње у контексту прихвата квалификовано је у складу са националним правом и прописима са обзиром на описе задатака радног места (описе посла).

- **Додатне напомене:** *Како би се осигурала свакодневна брига и заштита деце без пратње, особље одговорно за прихват и заштиту деце без пратње требало би да буде квалификовано за решавање претходно наведених посебних потреба у вези с прихватом и деловати у складу са истим, те бити оспособљено на одговарајући начин и поседовати вештине у погледу заштите деце и заштите положаја деце без пратње у контексту миграција, развоја деце, улога и одговорности укљученог особља, права деце повезаних са заштитом деце и њиховим развојем, права деце и комуникације са децом.*

Показатељ 23.3: Особље које ради са децом без пратње у контексту прихвата није кажњавано због кривичних дела и прекршаја повезаних са децом или казњених дела и прекршаја који би довели до озбиљних сумњи у њихову способност преузимања одговорности повезаних са децом.

СТАНДАРД 24: Осигуравање да је особље прошло потребне и одговарајуће обуке..

Показатељ 24.1: Не доводећи у питање потребу осигуравања посебног оспособљавања за особље које ради са децом без пратње у контексту прихвата, све активности оспособљавања би требале да буду у складу са ширим оквиром кодекса понашања у којем су утврђени кључни концепти и начела на којима се темељи рад у контексту прихвата.

Показатељ 24.2: Особље које ради са децом без пратње у контексту прихвата детаљно се и правовремено припрема за ту улогу.

- **Додатне напомене:** *Уводно оспособљавање треба да се спроведе најкасније одмах након што је особље запослено. Зависно од улоге која је додељена особљу, увод би требао укључивати стандарде утврђене у примењивом законодавству и/или прописима о прихвату, као и доступним националним алатима и релевантним ЕАСО алатима ⁽²³⁾.*

Показатељ 24.3: Постоји јасан програм оспособљавања који укључује захтеве оспособљавања за сваку функционалну групу у погледу оцењивања, утврђивања, бележења и решавања посебних потреба у вези са прихватом што је пре могуће и током трајања прихвата.

- **Додатне напомене:** *Основно оспособљавање за особље које рад у контексту прихвата може се осигурати помоћу модула о прихвату обухваћено ЕАСО Програмом за оспособљавање ⁽²⁴⁾.*

Показатељ 24.4: Оспособљавање се спроводи редовно и зависи од потребе особља.

- **Додатне напомене:** *Потребно је развити дугорочан програм оспособљавања којим се предвиђа редовна обука за усавршавање. Исто тако, потребно је осигурати оспособљавање у случају да настану значајне промене у примењивом законодавству и пракси.*

Показатељ 24.5: Оспособљавање укључује конкретна питања повезана са родом и узрастом, оспособљавање повезано са културом, управљање сукобима, почетно и специјално оспособљавање о идентификацији особа са посебним потребама, свест о проблемима менталног здравља, препознавање знакова радикализације и препознавање жртава трговине људима, као и прву помоћ и заштиту од пожара.

- **Додатне напомене:** *У зависности од поделе задатака повезаних са радом са децом без пратње, оспособљавање се осигурава према занимању/радном месту. Особље које ради ноћну смену исто тако треба да прође основно оспособљавање претходно наведеним темама, као и оспособљавање повезано са конкретним проблемима до којих може доћи током тог периода.*
- *Модули укључени у национални програм оспособљавања могу обухватати вештине рада на рачунару и стране језике, курсеве о заразним болестима или препознавању жртава трговине људима и радикализације, као и вештине комуникације с децом.*

⁽²³⁾ За детаљан попис ЕАСО алата за подршку види: Како читати смернице, стр. 15.

⁽²⁴⁾ ЕАСО, Програм за оспособљавање, модул за прихват, доступно на <https://training.easo.europa.eu/lms/>

Добра пракса у погледу оспособљавања особља

Добром праксом сматра се:

- ✓ утврђивање могућности оспособљавања за све чланове особља који раде са децом без пратње у контексту прихвата, нпр. посебно оспособљавање на тему праксе утемељене на знањима о трауми, оспособљавање за рад са децом која пате од анксиозности, са децом која су била жртве трговине људима, или са децом која су изгубила блиске особе, оспособљавање за јачање отпорности, оспособљавање на тему самосталног живота и приступа образовању/ оспособљавању/тржишту рада; и/или
- ✓ организовање оспособљавања путем договора с релевантним субјектима (факултетима, адвокатима, психолозима, невладиним организацијама (НВО), међувладиним организацијама (ИОс), итд.);
- ✓ утврђивање метода оспособљавања које омогућују особљу обављање дужности повезаних са радним местом на јединствен и доследан начин, те их на то подстичу;
- ✓ осигуравање оспособљавања о спречавању и препознавању радикализације за социјалне раднике и шире за све чланове особља прихватних објеката.

СТАНДАРД 25: Осигуравање и унапређење ефикасне сарадње, размене информација и подизања свести.

Показатељ 25.1: О евидентираним посебним потребама обавештавају се релевантне институције и пружају се потребне гаранције и подршка.

Показатељ 25.2: Редовна сарадња, размена информација и састанци за подизање свести и/или другачији начини успостављени су међу особама које су у контакту са децом без пратње због своје професије/радног места, укључујући социјалне раднике, просветне и здравствене раднике, службенике за регистрацију, преводиоце, управнике објеката, особље за администрацију/координацију, као и заступнике.

- **Додатне напомене:** Редовна сарадња, размена информација, састанци за подизање свести и/или други модели могли би се подржати интерним поступцима извештавања.
- Сарадња, размена информација и састанци за подизање свести могли би бити усмерени на аспекте повезане са миграцијом у општем смислу, а посебно на културне аспекте повезане са децом без пратње (посебне потребе). Могу их организовати, на пример, просветни радници, пружаоци здравствених услуга, особље обезбеђења у прихватном објекту или особље задужено за чишћење.

Показатељ 25.3: Други релевантни актери који раде са децом без пратње редовно обавештавају заступнике о менталном и социјалном развоју деце без пратње, а заступници о истоме обавештавају остале.

Показатељ 25.4: Поштују се правила о поверљивости предвиђена националним и међународним правом у односу на све информације које су особе које раде са децом без пратње добиле у оквиру свога рада.

Добра пракса у погледу сарадње, размене информација и подизања свести

Добром праксом сматра се:

- ✓ осигуравање оспособљавања за преводиоце о превођењу или комуникацији са децом уз поштовање посебних потреба деце без пратње.

СТАНДАРД 26: Пружање подршке особљу које ради са децом без пратње у контексту прихвата.

Показатељ 26.1: Доступне су различите мере које помажу у решавању тешких ситуација које наступају током прихвата.

- **Додатне напомене:** Мере за подршку особља могу имати облик интервизије (размене с колегама), управљања стресом, психолошке подршке, тимова за кризне ситуације или спољног надзора.

Добра пракса у погледу пружања подршке особљу

Добром праксом сматра се:

- ✓ организовање свакодневних састанака особља ради квалитетног преноса информација;
- ✓ осигуравање два или три дана за унапређење рада за све чланове особља;
- ✓ организовање састанака за ублажавање напетости или извештавање када је то потребно;
- ✓ унапређење међусобне размене информација између службеника за прихват деце из различитих прихватних објеката.

СТАНДАРД 27: Осигуравање управљања, надзора и одговорности путем редовног праћења (најмање једанпут годишње) и узимање у обзир одговарајућу подршку за особље.

Показатељ 27.1: Прихватни објекат мора осигурати механизам за редовно праћење рада особља како би осигурао пружање свакодневне бриге деци без пратње.

- **Додатне напомене:** Како би се осигурало да се свакодневна брига деци без пратње пружа на одговарајући начин и да се у довољној мери одговара на њихове посебне потребе, рад особља редовно се прати и узима се у обзир одговарајућа подршка.

Добра пракса у погледу праћења

Добром праксом сматра се:

- ✓ осигуравање периодичног оцењивања спроведене свакодневне бриге за децу без пратње од стране колега.

6. Здравствена заштита

Уводне напомене

У члану 24. Конвенције о правима детета (CRC) наглашава се право детета на уживање у највишим могућим здравственим стандардима као и приступу установама за лечење и опоравак. Државе потписнице морају настојати осигурати да ниједном детету не буде ускраћено његово право на приступ таквим здравственим услугама. Надаље, деца без пратње требала би да имају једнак приступ здравственим услугама као деца која су држављани те државе. Посебну пажњу треба посветити посебној рањивости деце без пратње и утицају те рањивости на здравље детета ⁽²⁵⁾.

У складу са тим деци без пратње требало би омогућити приступ истим здравственим услугама као деци која су држављани те државе, а некој би деци, због посебне рањивости, требало осигурати приступ додатним здравственим услугама. Кад је реч о деци без пратње, посебна се пажња мора посветити чињеници да немају родитеље који би могли пружити податке о историји болести детета. Стога је деци без пратње потребна посебна подршка како би им се омогућио приступ здравственим услугама које су им потребне.

Појам „здравствена заштита” у овом делу обухвата заштиту менталног и физичког здравља која се пружа деци без пратње. Појам укључује и саветовање за децу без пратње која болују од тешких болести и потребне мере за унапређење рехабилитације жртава насиља и мучења. У том смислу, здравствени преглед који се обавља на почетку поступка прихвата може послужити као важна почетна тачка јер даје јаснију слику медицинских потреба деце без пратње на које је потребно одговорити током поступка прихвата. „Медицинско особље” у овом делу односи се на квалификоване здравствене раднике (нпр. лекаре, стоматологе, медицинске сестре), као и психологе.

Смернице би се требале тумачити у складу са свеобухватним начелима сагласности и поверљивости, која се примењују на све чланове особља за прихват и медицинско особље које учествује у пружању здравствене заштите, као и на преводиоце. Ни у којем се случају информације не смеју делити без претходно изражене сагласности пацијента. Не доводећи у питање националне прописе којима се уређује приступ медицинској документацији, деца без пратње требала би имати право на приступ својој медицинској документацији према потреби. У сваком случају потребно је оценити треба ли да децу без пратње прати квалификовано особље или заступник када посећују здравственог радника.

При планирању здравствених услуга и одређених превентивних програма за децу без пратње, потребно је узети у обзир образовне програме и друге образовне мере како би се те услуге учиниле доступним деци. То је посебно важно када се здравствене услуге пружају у оквиру смештаја.

Правна основа – здравствена заштита

- члан 13. RCD: медицински преглед
- члан 17. RCD: општа правила о материјалним условима прихвата и здравственој заштити
- члан 19. RCD: здравствена заштита
- члан 24. Конвенције о правима детета (CRC): здравље и здравствене услуге

Стандарди и показатељи

СТАНДАРД 28: Осигуравање приступа здравственом прегледу и оцене здравственог стања и спречавања проблема повезаних са здрављем у раној фази поступка прихвата.

Показатељ 28.1: Информације о приступу здравственим услугама, о сврси и значењу медицинског прегледа, оцени здравственог стања и програмима вакцинасања требало би пружити деци без пратње одмах по доласку у прихватни центар.

⁽²⁵⁾ Општи коментар Одбора УН за права детета бр. 6 (2005.) о поступању с децом без пратње или раздвојеном децом која се налазе изван своје земље порекла, ст. 46–49.

- **Додатне напомене:** *Те би информације требало пружити у складу са стандардима из поглавља 1, Обавештавање, учествовање и заступање деце без пратње (види стандард 2).*

Показатељ 28.2: Здравствени преглед и процена здравственог стања требали би се спровести што је пре могуће након доласка у прихватни центар, ако су са тиме сагласна деца без пратње.

- **Додатне напомене:** *Препоручује се да се здравствени преглед и процена здравственог стања спроведу најкасније у року од седам дана од доласка.*
- *Процена здравственог стања укључује физичку и психолошку процену.*

Показатељ 28.3: Ако програми вакцинасања нису део општих обавезних здравствених програма, деци без пратње требало би обезбедити потребне вакцине.

- **Додатне напомене:** *Требало би обезбедити и вакцинацију ако је вероватно да је редовно вакцинасање деце било прекинуто или ако није у складу са националним стандардима.*

Показатељ 28.4: Деци без пратње осигуране су додатне информације и услуге повезане са сексуалним и репродуктивним здрављем које су у складу с њиховим годинама.

Показатељ 28.5: Деци без пратње су обезбеђена контрацепцијска средства.

СТАНДАРД 29: Обезбеђивање приступа потребној здравственој заштити једнако као домаћим држављанима, укључујући превентивну, менталну, физичку и психосоцијалну заштиту.

Показатељ 29.1: Деца без пратње имају приступ свим врстама потребних услуга здравствене заштите.

- **Додатне напомене:** *Када је то могуће, при пружању здравствене заштите потребно је узети у обзир род (нпр. приступ женском медицинском особљу по захтеву ако је доступно).*

Показатељ 29.2: Услуге здравствене заштите пружа квалификовано медицинско особље.

- **Додатне напомене:** *То укључује услуге здравствене заштите које се пружају у прихватним објектима.*

Показатељ 29.3: Здравствена заштита доступна је у прихватним објектима или у установи која је на прихватљивој удаљености и до које се може доћи пешке или јавним превозом те јој деца без пратње могу приступити у пратњи особља или заступника.

- **Додатне напомене:** *За детаљније објашњење појма „разумна удаљеност” види: поглавље 9. Смештај, део 9.1, Локација.*
- *Како би се проценило треба ли детету пратња, потребно је саветовати се са дететом и његовим заступником. Ако деца у складу са националним законодавством имају право да одлуче хоће ли се подвргнути одређеним поступцима без сагласности заступника, и то се треба узети у обзир.*

Показатељ 29.4: Потребна здравствена заштита, укључујући лекове на рецепт, пружа се бесплатно или се трошкови компензују путем накнаде за свакодневне трошкове.

- **Додатне напомене:** *То значи да су превоз до установе за пружање потребне здравствене заштите и лекови бесплатни (види. поглавље 9. Смештај, део 9.1, Локација, и поглавље 8. Храна, одећа и други непрехрамбени производи и накнаде, део 8.3, Накнада за свакодневне трошкове).*

Показатељ 29.5: У прихватном објекту успостављени су системи за сигурно складиштење и расподелу лекова на рецепт.

Показатељ 29.6: Успостављени су одговарајући системи који омогућују деци без пратње ефикасну комуникацију са медицинским особљем.

- **Додатне напомене:** *То посебно значи да се (бесплатно) осигурава оспособљени преводилац када је то потребно и да је преводилац рода који дете преферира када је то могуће.*

Показатељ 29.7: Постоје решења која обезбеђују приступ првој помоћи у хитним случајевима.

- **Додатне напомене:** *Комплет за прву помоћ мора бити стално доступан.*

Показатељ 29.8: Деци без пратње омогућен је приступ властитој медицинској документацији, не доводећи у питање национално законодавство.

- **Додатне напомене:** *Под условом да је дете без пратње дало своју сагласност, медицинска документација може се пренети од једног здравственог радника до другог. То укључује и ситуације када се деца премештају у други објект или када је реч о трансферу у складу са Даблинском уредбом.*

Показатељ 29.9: За децу без пратње са посебним медицинским потребама постоје посебна решења.

- **Додатне напомене:** *То може укључивати, на пример, доступност педијатра, гинеколога или пренаталне здравствене заштите или обезбеђивање потребних решења за децу без пратње са инвалидитетом.*

Добра пракса у погледу здравствене заштите

Добром праксом сматра се:

- ✓ оспособљавање целокупног особља за пружање прве помоћи.

СТАНДАРД 30: *Обезбеђивање приступа здравственој заштити у подручју менталног здравља, услугама рехабилитације и стручном саветовању за децу без пратње која пате од психичких потешкоћа и/или која су била жртве било каквог облика злостављања, занемаривања, искоришћавања, мучења или окрутног, нечовечног и понижавајућег поступања или која су била угрожена оружаним сукобима, развијањем и спровођењем сталних оперативних поступака у подручју менталног здравља и психосоцијалне подршке.*

Показатељ 30.1: Деци без пратње којој је потребна здравствена заштита у подручју менталног здравља, услуге рехабилитације и/или стручно саветовање пружају се такве услуге осигуравањем да је клинички психолог присутан у прихватном објекту или да му се може приступити изван објекта.

- **Додатне напомене:** *То укључује услуге које се пружају жртвама било каквог облика злостављања, занемаривања и искоришћавања или деци која су била угрожена оружаним сукобима, као и услуге које се пружају жртвама трговине људима и (родно засновано) насиља те жртвама мучења или других облика психичког и физичког насиља. Осим тога, такве услуге требале би се пружати деци која пате од психичких потешкоћа због дугог чекања и несигурности у погледу поступка азила. Потреба за таквим услугама могла би бити последица нечега што се догодило у матичној земљи, током транзита или у земљи домаћина.*

Показатељ 30.2: Здравствену заштиту у подручју менталног здравља, услуге рехабилитације и/или стручно саветовање пружа квалификовано медицинско особље.

- **Додатне напомене:** *Особље би требало бити оспособљено за рад са посебним потребама деце без пратње.*

Добра пракса у погледу здравствене заштите у подручју менталног здравља, рехабилитације и услуга саветовања

Добром праксом сматра се:

- ✓ узимање у обзир чиниоца заштите као што су социјална подршка, контакт са породицом, мали број премештаја из једног смештаја у други, смештај у малим објектима и рекреативне активности ради спречавања менталних болести.

7. Образовање – припремна настава и стручно оспособљавање

Уводне напомене

Приступ образовању што је пре могуће кључан је елемент током фазе прихвата како би се деци без пратње помогло да наставе са животом у новој земљи. Припремна настава и стручно оспособљавање стварају могућност за друштвену интеракцију и стицање рутине која је деци потребна за развој.

Главни проблеми у погледу приступа образовању укључују велики периоди чекања, сегрегацију у образовању, језичке препреке, недостатак прилагођеног наставног плана и оспособљеног особља, културне разлике, потешкоће у погледу доступности због удаљености, недостатак информација о таквим могућностима, недостатак подршке за трауматизовану децу и недостатак могућности за приступ стручном оспособљавању за тинејџере.

Могу постојати изузетне ситуације у којима приступ образовном систему и учествовање у њему привремено нису могући због посебних локалних или националних узрока. Волонтери и други актери (наставници, невладине организације (НВО), стручно особље) у објектима за смештај понекад пружају једино доступно образовање. Осим тога, могу постојати ситуације у којима посебне потребе деце без пратње не допуштају учествовање у уобичајеним школама (нпр. неписмена деца) те се морају осигурати посебна решења за децу са посебним образовним потребама.

Велика је вероватноћа да деца без пратње нису редовно похађала школу пре доласка. Да би се сместила у нову средину, потребно им је време и стручна помоћ. Могуће је да су старија од доби за почетак обавезног образовања и често се смештају у ниже разреде од оних које похађа њихова старосна група због празнина у погледу образовања. Исто тако, могуће је да су деца без пратње трауматизована због тога што су била присиљена на изгнанство. Припремна настава осмишљена је за олакшавање приступа образовном систему и учествовање у њему на начин да се деца упознају са образовним системом, културом и језиком земље домаћина. Припремну наставу требало би прилагодити њиховом нивоу знања, претходном образовању и посебним потребама деце. Припремну наставу могу изводити прихватни центри или шира мрежа укључених актера, укључујући невладине организације.

Постоје потешкоће у погледу образовања деце без пратње која су старија од узраста за почетак обавезног школовања, посебно ако још нису достигла степен вештина коју захтева средњошколско образовање. Те потешкоће укључују недостатак језичких вештина, присиљавање деце без пратње да похађају наставу за млађе узрастне групе и непостојање програма којима се омогућује приступ стручном оспособљавању.

Стручно оспособљавање и образовање могу деци без пратње понудити одговарајуће окружење за развој вештина за приступање тржишту рада. Стручно оспособљавање омогућује упознавање језика и културе земље домаћина и омогућава деци без пратње да преузму одговорност за свој живот. Стручно оспособљавање требало би се прилагодити нивоу знања и посебним потребама деце без пратње и требало би да се изводи заједно са децом која су држављани те државе како би се олакшао поступак интеграције. Главне препреке повезане су са општим захтевима за приступ стручном оспособљавању (нпр. документи којима се потврђује образовање и/или стручна квалификација у земљи порекла) и познавање локалног језика.

Овај део се састоји од различитих делова који обухватају следеће аспекте образовања деце без пратње и стручног оспособљавања:

- приступ образовном систему и другим образовним мерама,
- припремна настава,
- приступ стручном оспособљавању.

Сваки од тих под-делова обухвата основне аспекте ове теме који се међусобно надопуњују.

Правна основа – образовање

- члан 14. RCD: школовање и образовање малолетника
- члан 16. RCD: стручна спрема

7.1. Приступ образовном систему и другим образовним мерама

Стандарди и показатељи

СТАНДАРД 31: Обезбеђивање ефективног приступа образовном систему под условима сличним онима под којима му приступају домаћи држављани и не касније од три месеца од датума подношења захтева за међународну заштиту.

Показатељ 31.1: Сва деца без пратње требала би да имају приступ образовном систему под условима сличним онима под којима му приступају држављани.

- **Додатне напомене:** У складу са RCD, MS морају подносиоцима захтева за међународну заштиту који су деца осигурати приступ образовном систему под сличним условима као и властитим држављанима док се против њих стварно не изврши мера изгона. Када крену у школу, деци без пратње требале би да буду доступне исте услуге као и деци која су домаћи држављани, узимајући у обзир њихове посебне потребе.

Показатељ 31.2: Сва деца без пратње која су постала пунолетна требала би да имају могућност да наставе средњошколско образовање.

- **Додатне напомене:** У складу са чланом 14. став 1. RCD, „MS не ускраћују право на средњошколско образовање само зато што је малолетник постао пунолетан”. Стога би деци без пратње која су постала пунолетна требало омогућити да наставе образовање након обавезног периода прописаног националним законодавством MS.

Показатељ 31.3: Образовање је доступно изван прихватног објекта у установи која је на прихватљивој удаљености или у прихватном објекту те му деца без пратње могу приступити у пратњи особља или заступника ако је то потребно.

- **Додатне напомене:** Трошкови превоза треба да буду обухваћени накнадом за свакодневне трошкове или би требало да се обезбеди организовани превоз.

Показатељ 31.4: Деца без пратње која похађају школу или се школују уз помоћу других образовних мера могу учествовати у обавезним националним школским излетима.

- **Додатне напомене:** То би могло да укључује омогућавање деци без пратње да учествују у активностима без временског ограничења кретања која би их у томе спречавала.

СТАНДАРД 32: Осигуравање приступа другим образовним мерама када приступ образовном систему привремено није могућ због посебних околности у државама ЕУ+ или због посебног положаја деце без пратње.

Показатељ 32.1: Постоје посебна решења у случају када се образовне услуге пружају у објектима за смештај или другим примереним локацијама.

- **Додатне напомене:** За образовне активности обезбеђена је довољна и одговарајућа инфраструктура, као и наставни план и оспособљено особље.

Показатељ 32.2: За децу без пратње са посебним потребама постоје одговарајућа решења.

- **Додатне напомене:** Од деце без пратње са значајно смањеном покретљивошћу не би се требало очекивати да јавним школама приступају пешке. За те би случајеве требало предвидети алтернативне образовне мере (нпр. школовање од куће, превоз, пратња) или обезбедити приступ специјализованим образовним структурама.

Добра пракса у погледу приступа образовном систему и другим образовним мерама

Добром праксом сматра се:

- ✓ припремање школа, укључујући наставни план и наставнике, на примање деце без пратње. Једнако поступање као са домаћим држављанима понекад може довести до ситуације у којој се не узимају у обзир посебне потребе деце без пратње;
- ✓ развој механизма за праћење приступа образовању, прикупљање података и осигуравање укључивања у политику и праксу на националном нивоу;
- ✓ равномерна расподела деце без пратње у локалне школе како би се избегла сегрегација;
- ✓ укључивање цивилног друштва, укључујући невладине организације (НВО), као пружаоце неформалног образовања, како би се олакшала интеракција са локалним заједницама и разумевање локалне културе и обичаја;
- ✓ подизање свести релевантних тела о обавези осигуравања приступа образовању;
- ✓ прилагођавање система за децу са посебним потребама положају и посебним потребама деце без пратње;
- ✓ осигуравање посебних смерница и оспособљавања за наставнике и образовно особље за препознавање трауматизоване деце без пратње;
- ✓ пружање подршке која узима у обзир комбиновану рањивост појединог детета;
- ✓ развој могућности за образовне активности на њиховом језику;
- ✓ омогућавање учествовања деце без пратње која похађају школу или се школују уз помоћ других образовних мера у ваннаставним школским активностима;
- ✓ осигуравање саветовања и психолошке подршке за трауматизовану децу без пратње коју пружа специјално особље у оквиру школског система.

7.2. Припремна настава

Стандарди и показатељи

СТАНДАРД 33: Осигуравање приступа образовном систему и учествовања у њему.

Показатељ 33.1: Сва деца без пратње треба да имају приступ припремној настави у или ван објекта, укључујући часове језика, како би им се олакшао приступ образовном систему и учествовање у њему.

- **Додатне напомене:** Деци без пратње потребна је подршка, понекад трајна, како би се упознала са образовним системом и стекла вештине и знања потребна за активно учествовање у редовној настави.

Показатељ 33.2: Организовани су часови у или ван објекта, укључујући инфраструктуру, наставни план и оспособљено особље, како би се осигурала ефективна припремна настава у складу са потребама деце.

- **Додатне напомене:** Посебну пажњу требало би посветити средствима потребним за ефективно спровођење припремне наставе

Добра пракса у погледу припремне наставе

Добром праксом сматра се:

- ✓ осигуравање интензивних часова језика у складу са потребама, степеном зрелости и културним пореклом деце без пратње;
- ✓ осигуравање смерница и критеријума за оцену вештина и претходног образовања деце без пратње за упис у школу;
- ✓ подизање свести наставника и едукатора, сопствених и екстерних, о посебним потребама и историји деце без пратње.

7.3. Приступ стручном оспособљавању

Стандарди и показатељи

СТАНДАРД 34: Осигуравање приступа стручном оспособљавању ако се сматра да похађање редовне наставе није у складу с најбољим интересима детета.

Показатељ 34.1: Деца без пратње требала би да имају приступ стручном оспособљавању независно од признавања њиховог претходног образовања.

- **Додатне напомене:** У RCD наведено је да „MS могу подносиоцима захтева омогућити приступ стручном оспособљавању независно од тога имају ли приступ тржишту рада“. Та би се могућност требала узети у обзир ако се, након разговора са децом без пратње и њиховим заступницима, утврди да деца имају друге интересе, другачије од оних за које су се претходно образовала.

Показатељ 34.2: За децу без пратње са посебним потребама постоје посебна решења.

- **Додатне напомене:** На пример, од деце без пратње са значајно смањеном покретљивошћу не би се требало очекивати да стручном оспособљавању приступају пешке. У таквим се случајевима морају пронаћи алтернативна решења за стручно оспособљавање.

Добра пракса у погледу стручног оспособљавања

Добром праксом сматра се:

- ✓ осигуравање флексибилног стручног оспособљавања које укључује часове језика и упознавање са културом и које је прилагођено посебним потребама деце без пратње;
- ✓ осигуравање програма менторства са студентима/запосленима из различитих подручја, што деци без пратње помаже у стицању одређених вештина;
- ✓ осигуравање фаза образовања у различитим подручјима, што деци без пратње помаже у доношењу одлуке о томе шта желе постати;
- ✓ укључивање специјализованих невладиних организација (НВО).

8. Храна, одећа, други непрехрамбени производи и накнаде

Уводне напомене

Храна, одећа и други непрехрамбени производи, као и накнаде за свакодневне трошкове, важан су део материјалних услова прихвата.

Стандарди обухваћени овим делом требало би да се разматрају без обзира на чињеницу да ли се осигурава деци без пратње храна, одећа и други непрехрамбени производи у природи или у облику новчаних накнада или ваучера. То значи да, ако државе ЕУ+ одлуче да деци без пратње осигурају новчану накнаду за покривање трошкова хране, одеће и других непрехрамбених производа, та накнада мора бити довољна да би се деци без пратње омогућило да купе храну, одећу и друге непрехрамбене производе који су у складу са стандардима наведеним у овом делу. То не доводи у питање ситуације у којима деца без пратње већ поседују довољно одеће или других непрехрамбених производа у складу са стандардима из овог дела и због тога им нису у потреби да добијају додатне ствари.

Појам „храна”, који се употребљава у овом делу, укључује храну и безалкохолна пића. Појам „одећа” у овом се делу односи на одећу и ципеле. Појам „непрехрамбени производи” односи се на основне кућне потрештине осим хране, укључујући на пример производе за личну хигијену, производе за чишћење и прање одеће, постељину и пешкире. У непрехрамбене производе припада и школски прибор.

Обезбеђивање непрехрамбених производа увек се мора спроводити узимајући у обзир личну ситуацију деце без пратње. У саставу непрехрамбених производа и омогућеној количини посебно се морају узети у обзир личне потребе сваког детета.

У RCD не наводе се појединости и сврха накнаде за свакодневне трошкове. Ипак, тај је концепт неопходан за одговор на потребе деце без пратње. Накнада за свакодневне трошкове намењена је другим неопходним потребама деце без пратње које се наводе у RCD осим хране и одеће (који су покривени новчаном накнадом ако исти нису пружени у облику ваучера).

У овом документу појам „накнада за свакодневне трошкове” подразумева три различите сврхе:

- омогућити деци без пратње задовољење минималних животних потреба, поред основних потреба као што су смештај, храна или одећа;
- осигурати минимални стандард учествовања деце без пратње у друштвеном и културном животу државе ЕУ+ у којој бораве; и
- омогућити деци без пратње одређени степен самосталности.

У овим смерницама „накнада за свакодневне трошкове” се односи на минималну новчану накнаду која се даје деци без пратње и која нема специфичну сврху те је детету на слободном располагању (цепарац). Исто тако, када се одређени непрехрамбени производи или друге пратеће потребе не осигуравају у природи или у облику ваучера, њихови трошкови би се такође требали узети у обзир при израчунавању износа накнаде за свакодневне трошкове која ће бити дата деци без пратње.

Та се накнада („цепарац”) заснива на претпоставци да се достојанствени животни стандард може постићи само ако деца без пратње имају одређени степен финансијске самосталности. Другим речима, барем део накнаде која им је намењена не би требало да се додељује за конкретну сврху, већ би требао бити деци на слободном располагању како би га могла користити у складу са властитим потребама и преференцама. Међутим, узраст и зрелост детета без пратње може утицати на одлуку о томе колико је надзора и помоћи детету потребно за управљање накнадама (види поглавље 4. Свакодневна брига).

Због различитих стандарда и трошкова живота у различитим државама ЕУ+, стандардима који се односе на накнаде за свакодневне трошкове не настоји се утврдити тачан износ накнаде који би требало омогућити деци без пратње. Без обзира на методу која се примењује за обрачун накнаде за свакодневне трошкове, увек је потребно испунити три претходно наведене потребе.

Правна основа – храна, одећа и други непрехрамбени производи те накнаде

- члан 2. тачка (г) RCD: дефиниција материјалних услова прихвата
- члан 18. RCD: модалитети материјалних услова прихвата

Стандарди и показатељи

8.1. Храна

СТАНДАРД 35: Осигуравање да деца без пратње имају приступ довољној количини одговарајуће хране.

Показатељ 35.1: Поштују се стандарди сигурности хране.

- **Додатне напомене:** У складу са системом анализе опасности и критичних контролних тачака (ХАЦЦП) ⁽²⁶⁾ за сигурност хране коју је развила Организација за храну и пољопривреду (ФАО), хигијени смештајног објекта, а посебно кухињских просторија, требало би приступати на превентиван, а не корективан начин. У складу са тим стандардом потребно је осигурати чистоћу кухињских просторија јер недостатак чистоће може постати опасност за целокупно здравље у смештајном објекту.
- Стандарди сигурности хране који се односе на санитарну инфраструктуру и општи стандарди чистоће кухињских просторија морају се поштовати и ако деца без пратње сама припремају храну.

Показатељ 35.2: Дневно се послужује најмање пет obroка, од чега је барем један оброк куван и послужује се топао.

- **Додатне напомене:** Оброком се сматрају кувана, хладна или топла јела, али и мање ужине или воће. Оброци се не послужују нужно пет пута на дан.

Показатељ 35.3: Дневни распоред активности деце без пратње требало би да се узме у обзир при послуживању obroка.

- **Додатне напомене:** То може значити да се деци без пратње осигурава могућност да им се одвојено послуже кувани или подгрејани obroци, на пример ако деца иду у школу, на посао и/или учествују у рекреативним активностима, због чега пропуштају редовно послуживање хране.

Показатељ 35.4: Оброци осигуравају уравнотежену и разнолику прехрану.

- **Додатне напомене:** Састав obroка разнолик је, нпр. obroци укључују житарице, хлеб и пиринач, воће и поврће, млеко, млечне производе, месо, јаја, рибу.

Показатељ 35.5: Деца без пратње обавештавају се о саставу obroка.

- **Додатне напомене:** Обавештавање је могуће на општи начин (помоћу етикета итд.) или на њихов захтев.

Показатељ 35.6: За децу без пратње са посебним прехранбеним потребама постоје посебна решења.

- **Додатне напомене:** На пример, посебно се узимају у обзир потребе деце без пратње која болују од одређених болести и пате од алергија на храну.

Показатељ 35.7: Узимају се у обзир прехранбене преференције и ограничења одређених група.

- **Додатне напомене:** Појам „одређене групе“ односи се на децу без пратње одређене верске припадности и/или културног порекла, као и на децу која су вегетаријанци/вегани.
- Државе ЕУ+ које одлуче деци без пратње да осигурају новчану накнаду или ваучере за покривање трошкова хране морају осигурати да се деци без пратње која имају посебне прехранбене преференције и ограничења омогући додатна накнада или ваучери за решавање тих њихових посебних потреба.

Добра пракса у погледу пружања хране

Добром праксом сматра се:

- ✓ омогућавање деци без пратње да сама припремају храну ако је то могуће и прикладно, под условом да су деца довољно стара за то, да знају сама припремати храну и да се тиме подстиче њихова самосталност и повећава осећај удобности и припадности;
- ✓ саветовање са децом без пратње о јеловнику и припреми хране.

⁽²⁶⁾ „Food and Agricultural Organisation, Hazard Analysis and Critical Control Point (HACCP) System“ (Организација за храну и пољопривреду, Систем анализе опасности и критичних контролних тачака (HACCP)), 1997, доступно на <http://www.fao.org/docrep/005/y1579e/y1579e03.htm>

СТАНДАРД 36: Осигуравање да деца без пратње имају приступ питкој води 24 сата дневно, сваки дан у недељи.

Показатељ 36.1: Сваком се детету без пратње омогућује најмање 2,5 литре воде дневно, узимајући у обзир личну физиологију и климатске услове.

- **Додатне напомене:** Више детаља о најмањој дневној количини питке воде наведено је у стандардима развијенима у оквиру пројекта Sphere (27).

Алтернативни показатељи за приступ питкој води:

Показатељ 36.2 (а): Инфраструктура смештајног објекта прикладна је за питку воду. **ИЛИ**

Показатељ 36.2 (б): У недостатку прикладне инфраструктуре, омогућена је дистрибуција питке воде.

- **Додатне напомене:** Када је то примењиво, децу без пратње требало би обавестити о томе да је вода из славине сигурна за пиће.

Добра пракса у погледу осигуравања напитака

Добром праксом сматра се:

- ✓ осигуравање топлих напитака, не само питке воде.

8.2. Одећа и други непрехрамбени производи

СТАНДАРД 37.: Осигуравање да деца без пратње поседују довољно одеће.

Показатељ 37.1.: Деци без пратње одећа се омогућује што је пре могуће.

- **Додатне напомене:** Унутар неколико сати од доделе смештаја, свако дете без пратње мора бити одевено барем у основну (привремену) одећу која им омогућује слободно кретање у свим доступним просторима (унутрашњим и спољним) који су им намењени.

Показатељ 37.2.: Деца без пратње поседују довољно доњег веша за недељу дана, без потребе за прањем одеће.

- **Додатне напомене:** То мора подразумевати барем осам комплета доњег веша.

Показатељ 37.3.: Деца без пратње поседују барем минималан број одевних предмета.

- **Додатне напомене:** То мора подразумевати барем пет унутрашњих слојева горњих делова одеће (као што су мајца, кошуља, блуза), барем три доња дела одеће (панталоне, сукње, кратке панталоне), барем три комада одеће као што су мајца с капуљачом, горњи део тренерке и јакна и два пара пићама.

Показатељ 37.4.: Деца без пратње имају барем два различита пара обуће.

- **Додатне напомене:** То може укључивати један пар обуће за ношење у кући и један за спољашњу употребу.

Показатељ 37.5.: Ако било који комад одеће више није употребљив због изношености или истрошености, постоји стандардизовани начин за добијање другог заменског одевног предмета.

Показатељ 37.6.: Деца без пратње која имају новорођенчад или малу децу поседују број одевних предмета за своју децу довољан за једну недељу без потребе за прањем одеће.

Добра пракса у погледу осигуравања довољно одеће

Добром праксом сматра се:

- ✓ избегавање „униформисаног изгледа“ све деце без пратње (ако је одећа пружена у природи) како би се избегла стигматизација;
- ✓ успостављање „складиштења донација“ и веза са (хуманитарним) невладиним организацијама (НВО) у сврху набављања и расподеле кориштене одеће;
- ✓ омогућавање деци без пратње да сама купују одећу и при том уче о управљању расположивим средствима.

(27) Светска здравствена организација „How much water is needed in emergencies?“ (Колико је воде потребно у кризним ситуацијама?), 2013, доступно на http://www.who.int/water_sanitation_health/publications/2011/WHO_TN_09_How_much_water_is_needed.pdf?ua=1.

СТАНДАРД 38.: Осигуравање да деца без пратње поседују прикладну одећу.

Показатељ 38.1.: Деца без пратње поседују одећу која им пристаје у смислу величине.

- **Додатне напомене:** То значи и да мора постојати стандардизован начин за осигуравање нове одеће деци кад прерасту стару.

Показатељ 38.2.: Одећа је у добром стању и прикладна за превладавајући стандард друштва домаћина и порекло детета без пратње.

- **Додатне напомене:** Одевни предмети (осим доњег веша) не морају бити нови, али морају бити у добром стању.

Показатељ 38.3.: Доступна је прикладна сезонска одећа.

- **Додатне напомене:** На пример, то значи да дете без пратње мора поседовати зимски капут или јакну, рукавице, зимски шешир или капу, зимски шал и зимску обућу онде где је то потребно.

Показатељ 38.4.: Осигурава се одговарајућа одећа за одлазак на школске излете и за ваннаставне школске активности.

Добра пракса у погледу осигуравања прикладне одеће

Добром праксом сматра се:

- ✓ осигуравање девојчицама, на њихов захтев, барем једног додатног покривала за главу као дела комплета одеће који им се додељује.

СТАНДАРД 39.: Осигуравање да деца без пратње имају довољно прикладних производа за личну хигијену.

Показатељ 39.1.: Постоји попис на којем је наведена врста и количина производа за личну хигијену на које имају право деца без пратње зависно од узраста и пола детета.

- **Додатне напомене:** О садржају тог пописа јасно су обавештена деца без пратње.

Показатељ 39.2.: Деци су на располагању потребни производи за личну хигијену путем редовне расподеле у природи *пер цапита* или путем накнаде за свакодневне трошкове.

- **Додатне напомене:** Како би се осигурал лична хигијена и хигијена и како би се спречиле заразне болести, деци морају бити на располагању основни хигијенски производи. То укључује, на пример: четкице за зубе, пасту за зубе, тоалетни папир, сапун, шампон, бријач и пену за бријање и хигијенске улошке. За децу која имају новорођенчад треба додати и пелене и друге производе потребне за негу новорођенчади.

СТАНДАРД 40.: Осигуравање да деца без пратње имају приступ другим основним непрехрамбеним производима.

Показатељ 40.1.: Осигурано је довољно постељине и пешкира.

- **Додатне напомене:** Ако су деца без пратње сама одговорна за прање постељине, обезбеђују им се најмање два комплета.

Показатељ 40.2.: Ако су деца без пратње сама одговорна за прање властите одеће, на располагању им је средство за прање одеће.

Показатељ 40.3.: Посебна су решења успостављена за децу без пратње са посебним потребама у вези са прихватом.

- **Додатне напомене:** На пример, деци без пратње са телесним инвалидитетом или оној која се опорављају од одређене повреде или медицинског поступка могу се осигурати штаци, инвалидска колица или друга медицинска опрема ако им се она не осигура на неки други начин (од других субјеката, као што је јавни здравствени систем). Деци без пратње којој су потребна помагала за вид треба осигурати наочаре или контактна сочива. Деци без пратње која имају новорођенчад треба осигурати исправна дечија колица. Малој деци осигуран је приступ играчкама у добром стању и у складу с њиховим узрастом.

Добра пракса у погледу осигуравања приступа другим основним непрехрамбеним производима

Добром праксом сматра се:

- ✓ осигуравање опреме за пеглање и фен за косу старијој деци, кад је то потребно.

СТАНДАРД 41.: Осигуравање да се деца без пратње која похађају школу или друге врсте образовања омогући адекватна количина одеће и школског прибора како би могла у потпуности учествовати у свим образовним активностима.

Показатељ 41.1.: Деца без пратње која похађају школу или друге врсте образовања омогућена је прикладна одећа за школске активности.

- **Додатне напомене:** То може укључивати школску униформу ако је она обвезна, као и спортску одећу и ципеле.

Показатељ 41.2.: Деца без пратње која похађају школу или друге врсте образовања бесплатно је омогућена школска торба (руксак или слично) и сав потребан школски прибор.

- **Додатне напомене:** Осим уџбеника и других предмета потребних у складу с наставним планом, школски прибор може укључивати и предмете потребне за стручно оспособљавање.

Показатељ 41.3.: Осигурава се одговарајућа одећа за одлазак на школске излете и за ваннаставне школске активности.

8.3. Накнада за свакодневне трошкове

СТАНДАРД 42.: Осигуравање одговарајуће накнаде за свакодневне трошкове.

Показатељ 42.1.: Постоји јасна дефиниција опсега накнаде за свакодневне трошкове.

Показатељ 42.2.: Метода за израчунавање накнаде за свакодневне трошкове јасно је одређена.

- **Додатне напомене:** „Одређена“ значи да су описани елементи који се узимају у обзир при утврђивању износа накнаде за свакодневне трошкове и чињенице које се узимају у обзир при процени износа за сваку од њих.

Показатељ 42.3.: Деца слободно располажу накнадом за свакодневне трошкове („џепарац“).

- **Додатне напомене:** Накнада за свакодневне трошкове „на слободном располагању“ никада се не сме давати у природи. Коначан се износ мора одредити у складу са националним контекстом. Притом треба узети у обзир пратеће потребе осим основних потреба, као што су производи или услуге по личном избору (нпр. културне активности, слаткиши, игре, изласци).
- У сваком би поједином случају требало проценити начин на који се деца без пратње даје новац, узимајући у обзир потребу одређеног детета без пратње за надзором и помоћи при трошењу или штедњи џепарца (види поглавље 4. Свакодневна брига).

Показатељ 42.4.: При утврђивању износа накнаде за свакодневне трошкове се узимају у обзир барем следећи трошкови, осим ако нису осигурани у природи: комуникација и информације, школски прибор, лична хигијена и нега тела, рекреативних активности и трошкови превоза повезани са приступом здравственој заштити и набавком лекова, поступак азила и правну помоћ, образовање за децу која похађају школу или се школују кроз друге видове образовања.

- **Додатне напомене:** Размотрити обезбеђивање школског прибора и производа за личну хигијену и негу тела у природи (види стандарде 39. и 41. и поглавље 6. Здравствена заштита, стандард 29.).

Показатељ 42.5.: Накнада за свакодневне трошкове обезбеђује се редовно и најмање једанпут месечно.

- **Додатне напомене:** Редовност осигуравања накнаде одређује се са обзиром на сврху (ако је назначена), износ и одабрани начин осигуравања накнаде. Увек се мора осигурати транспарентност.

Добра пракса у погледу обезбеђивања накнаде за свакодневне трошкове

Добром праксом сматра се:

- ✓ узимање у обзир индивидуалне ситуације сваког детета без пратње (нпр. узраст/састав породице) при обрачуну износа додељене накнаде за свакодневне трошкове;
- ✓ осигуравање накнаде за свакодневне трошкове унапред за раздобље за које је намењена;
- ✓ осигуравање накнаде за свакодневне трошкове једнаке оној која се додељује деци којој се заштита пружа у оквиру уобичајених служби;
- ✓ осигуравање накнаде за свакодневне трошкове на картици како би се избегло руковање великим количинама готовине.

9. Смештај

Уводне напомене

Овај део чини више поглавља која обухватају следеће аспекте смештаја:

- локација,
- инфраструктура смештајних јединица,
- сигурност смештајних јединица,
- заједничке просторије,
- хигијена,
- одржавање,
- опрема и услуге за комуникацију.

Свако од тих поглавља обухвата основне аспекте смештајних објеката, који се међусобно допуњују.

Државе ЕУ+ могу бирати између различитих врста смештаја за децу без пратње, под условом да узимају у обзир посебне потребе деце без пратње у вези с прихватом. Различита решења укључују све од центара за смештај до алтернативног смештаја, укључујући хранитељску заштиту, приватне куће, станове или друге објекте прилагођене за смештај деце ⁽²⁸⁾.

Истовремено, у пракси држава ЕУ+ употребљавају се различите врсте смештаја, зависно од фазе поступка азила, укључујући на пример транзитне центре, центре за првобитни прихват или посебне објекте за подносиоце захтева за међународну заштиту у оквиру Даблинског поступка. Стога се функционалност тих објеката може разликовати у зависности од временског раздобља током којег се у истим планира смештај подносиоца захтева за међународну заштиту. Зато примењивост одређених стандарда и показатеља из овог дела може зависити од одабране врсте смештаја и његове сврхе (нпр. дугорочни или краткорочни боравак деце без пратње). Напоменуће се када се стандард примењује на одређену врсту смештаја.

Правна основа – смештај

- члан 17. RCD: општа правила о условима прихвата и здравственој заштити
- члан 18. ст. 1. RCD: модалитети материјалних услова прихвата

9.1. Локација

Уводне напомене

Стандарди и показатељи који се наводе у овом делу односе се на локацију објекта у односу на окружење. Локација смештаја снажно утиче на друге аспекте система за прихват, укључујући доступност релевантних услуга (нпр. образовне услуге, здравствене услуге, правна помоћ или услуге повезане са различитим фазама поступка азила) и још више утиче на могућности и прилике за интеграцију. Због тога су стандарди и показатељи у овом делу блиско повезани са онима из следећих делова. То значи да би се одабир места на којем ће се пружати смештај морао спровести узимајући у обзир друге аспекте услова прихвата наведене у различитим деловима овог документа.

Истовремено, дефиниција неких од показатеља употребљених у овом делу (нпр. на основу оцене нивоа зрелости: што се сматра „разумном удаљеношћу која се може прећи пешице“, „примереним трајањем путовања“ или „редовношћу организованог превоза“) зависи од врсте услуге којој се жели приступити и учесталости потребе за коришћење те услуге. На пример, кад је деци без пратње потребан приступ школи, тај приступ мора бити могућ свакодневно и трајање путовања мора бити кратко. Исто тако, трајање путовања за потребе присуства подносиоца захтева за међународну заштиту саслушању може бити даље, поготово ако превоз осигурава надлежни орган.

Уопштено се сматра да објекти за смештај требају да се налазе на подручјима која су намењена за становање.

⁽²⁸⁾ Види: Европска мрежа установа за старатељство (ЕНГИ), пројект „Alternative Family Care (АЛФАЦА)“ (Алтернативна решења за смештај у породицама) доступно на <https://engi.eu/projects/alfaca/>.

Стандарди и показатељи

СТАНДАРД 43: Осигуравање квалитетног географског приступа релевантним услугама, као што су јавне услуге, школе, здравствена заштита, социјална и правна помоћ, продавнице за свакодневне потребе, могућности прања одеће те рекреативне активности.

Показатељ 43.1: За децу без пратње са посебним потребама постоје посебна решења.

- **Додатне напомене:** На пример, од деце без пратње са значајно смањеном покретљивошћу не би се требало очекивати да релевантним услугама приступају пешке. У обзир треба узети и узраст и зрелост детета без пратње. У таквим се случајевима морају пронаћи алтернативна решења.

Алтернативни показатељи за осигуравање географског приступа:

Показатељ 43.1 (а): Релевантне услуге пружају се унутар смештајног објекта. **ИЛИ**

Показатељ 43.1 (б): Објект се налази на разумној удаљености од релевантних услуга за одлазак пешке, а доступна инфраструктура сигурна је и омогућује прелазак те удаљености пешке. **ИЛИ**

- **Додатне напомене:** Овај би се показатељ требао развити у односу на максималну специфичну удаљеност, узимајући у обзир национални контекст и окружење, на пример, је ли доступна пешачка стаза, је ли подручје врло брдовито итд. На пример, максимална удаљеност до јавних услуга у просеку износи до 3 км, а до установа здравствене заштите и школе до 2 км.

Показатељ 43.1 (ц): Релевантне услуге доступне су јавним превозом, а трајање путовања је разумно.

- **Додатне напомене:** Процена разумног трајања путовања требала би бити у односу на врсту услуге којој је потребно приступити те на то колико јој често деца без пратње морају приступити (нпр. трајање путовања деце без пратње до школе јавним превозом, трајање путовања на саслушање). Исто тако, потребно је узети у обзир редовност самог јавног превоза и омогућити деци без пратње да се квалитетно користе том услугом те сигурно путују до одређених места и назад. Доступност услуга јавним превозом потребно је схватити на начин да се омогући накнада трошкова јавног превоза или да је превоз бесплатан када је потребан барем за услуге здравствене заштите и набавку лекова, поступак азила и правну помоћ и образовање деце без пратње која похађају школу или стручно оспособљавање.

ИЛИ

Показатељ 43.1 (д): Релевантне услуге доступне су организованим превозом који осигуравају Државе ЕУ+.

- **Додатне напомене:** Осигуравање превоза требало би се појаснити навођењем редовности превоза који осигуравају Државе ЕУ+.

Добра пракса у погледу одређивања локације смештаја

Добром праксом сматра се:

- ✓ одређивање локације на којој ће дугорочно бити смештена деца без пратње, узимајући у обзир да је потребно осигурати њихову интеракцију са локалним становништвом како би се избегла изолација и дугорочно помогло интеграцији;
- ✓ ограничавање трајања путовања (у једном смеру) јавним превозом на највише 45 минута за одлазак у школу или на стручно оспособљавање;
- ✓ укључивање локалног становништва у одређивање локације смештајне јединице.

9.2. Инфраструктура

Уводне напомене

Следеће се дефиниције примењују у вези стандарда и показатеља наведених у овом делу:

- „Спаваоница”: одвојена соба окружена са четири зида и вратима која се могу затворити, прозором који се може отворити и плафоном. У центрима за смештај или другим врстама заједничког смештаја, „спавационице” увек морају бити собе које се могу закључати и којима особље може приступити.
- „Чланови породице” дефинишу се у складу са чланом 2. тачка (ц) RCD.

Стандарди и показатељи

СТАНДАРД 44: Осигуравање довољно простора у спаваоници у заједничком смештају.

Показатељ 44.1: Сваком детету без пратње осигурава се простор површине од најмање 4 м² по особи.

- **Додатне напомене:** Овај се показатељ може додатно појаснити зависно од тога бораве ли у соби деца без пратње која нису у сродству или чланови породице. У обзир би требало узети и узрасат, на пример у случају смештања малолетне мајке са њеном малом децом. Могућа су упућивања на национално законодавство којим се утврђује минималан животни простор по особи, ако је то прописано.

Показатељ 44.2: Осим минималне површине простора од 4 м² по особи, осигурава се и минимална висина собе од 2,10 м.

Показатељ 44.3: У спаваоници постоји довољно простора да би се могао поставити један кревет и један ормарић.

СТАНДАРД 45: Осигуравање поштовања приватности и сигурности деце у заједничком смештају.

Показатељ 45.1: У једну спаваоницу може се сместити највише четворо деце.

Показатељ 45.2: На располагању су одвојене спаваонице за девојчице и дечаке без пратње, којима деца супротног пола не могу приступити.

Показатељ 45.3: Ограничавање приступа требало би се осигурати доделом смештаја у објекте одвојене од оних за смештај одраслих.

- **Додатне напомене:** Одрасли могу посећивати јединице у којима су смештена деца без пратње током времена за посете, ако се посета договори са особљем и децом без пратње о којој је реч.

Показатељ 45.4: Предвиђена је просторија која омогућује приватност (унутар или изван смештајног објекта) за састанке са заступником, особама које пружају правну помоћ, социјалним радником или другим релевантним субјектима те је та просторија на располагању деци без пратње кад им је потребна.

Добра пракса у погледу приватности деце без пратње

Добром праксом сматра се:

- ✓ осигуравање пролаза између кревета од најмање 90 цм како би се омогућила приватност;
- ✓ осигуравање властитог кључа од спаваонице сваком детету. Тиме се повећава сигурност деце која би могла бити у већој опасности од родно заснованог насиља (GBV), а не угрожавају се сигурносни услови у прихватном објекту.

СТАНДАРД 46.: Осигуравање да је смештајна јединица довољно намештена.

Показатељ 46.1: Намештај у свакој спаваоници укључује барем:

46.1.1.: један кревет за једну особу; **И**

46.1.2.: радни сто и једну столицу по особи, у спаваоници или у заједничким просторијама; **И**

46.1.3.: један ормарић по детету који се може закључати, довољно велик да у њега стану лични предмети (као што су одећа, новац или документи).

Показатељ 46.2: Ормарићи у заједничким спаваоницама морају се моћи закључати.

Показатељ 46.3: Заједнички простори требали би бити уређени имајући на уму удобност и требали би бити прилагођени деци и укључивати адекватан број столова, столица, кауча и наслањача. Трбала би постојати заједничка дневна соба.

Показатељ 46.4: У објектима у којима деца сама припремају храну, у кухињи би им на располагању требало бити следеће:

46.4.1.: довољно простора у фрижидеру по особи; **И**

46.4.2.: довољно простора на полици по особи; **И**

46.4.3.: минимални приступ шпорету по особи; **И**

46.4.4.: минимална количина посуђа, шоља, прибора за кување и прибора за јело по особи.

- **Додатне напомене:** Довољно простора у фрижидеру може се додатно појаснити навођењем количине у литрима или броја полица по особи.

Показатељ 46.5: У објектима у којима се пружа услуга послуживања хране, деци без пратње мора се омогућити оспособљавање за припрему хране под надзором те следеће треба бити на располагању у кухињи:

46.5.1.: довољно простора у фрижидеру, у рерни/на шпорету те на полицама; **И**

46.5.2.: довољна количина посуђа, шоља, прибора за кување и прибора за јело.

СТАНДАРД 47: Осигуравање довољне, прикладне и функционалне санитарне инфраструктуре у смештајном објекту.

Показатељ 47.1: Сва би деца требала имати сигуран и одговарајући приступ тушу/кади, лавабоу са топлем и хладном водом те тоалету који се може закључати, а који са споље стране може отворити особље.

Показатељ 47.2: На осморо деце 24 сата на дан и сваки дан у недељи доступан је барем један исправан тоалет који се може закључати.

Показатељ 47.3: На осморо деце доступан је барем један исправан туш или када са топлем и хладном водом.

- **Додатне напомене:** Однос тушева и деце може се прилагодити ако је доступност осигурана на дужи период током дана.

Показатељ 47.4: На десеторо деце 24 сата на дан и сваки дан у недељи доступан је барем један лавабо са топлем и хладном водом.

Показатељ 47.5: Ако се у купаоници налази више од једног туша, потребно их је визуално одвојити.

Показатељ 47.6: Тоалети, лавабои и тушеви одвојени су зависно од пола деце (визуално и разумљиво су означени), осим у случају малих смештајних јединица.

- **Додатне напомене:** Станови, гарсоњере и други смештајни објекти за мање од осам особа могу се сматрати као изузеци.

Показатељ 47.7: Предузете су мере којима се деци омогућује сигуран приступ тим просторима те се поштује приватност деце без пратње у сваком тренутку.

Показатељ 47.8: Предузете су мере којима се осигурава да одећа и пешкири остану суви док деца без пратње употребљавају тушеве.

Показатељ 47.9: За децу без пратње са посебним потребама постоје посебна решења.

- **Додатне напомене:** Деци без пратње која су родитељи треба бити омогућен неограничен приступ санитарним просторима како би могли бринути о својој новорођенчади и малој деци.

Добра пракса у погледу санитарне инфраструктуре

Добром праксом сматра се:

- ✓ уградња тоалета у исту зграду у којој су спаваоница и заједничке просторије, а не изван зграде;
- ✓ омогућавање појединачног закључавања сваке кабине за туширање и осигуравање да приступ није временски ограничен;
- ✓ осигуравање сигурности деце смештањем санитарних простора у близини или на сигурној удаљености уз добро осветљен приступ.

СТАНДАРД 48: Осигуравање усклађености смештаја са релевантним националним и локалним прописима.

Показатељ 48.1: Смештајни објекат изграђен је у складу са примењивим локалним и националним прописима.

Показатељ 48.2: Смештајни објекат одржава се и њиме се управља у складу са релевантним локалним и националним прописима, узимајући у обзир све могуће опасности.

- **Додатне напомене:** У наставку су наведени примери за оцену постигнутог напретка према постизању одговарајућих стандарда у центру за смештај: постоји план за евакуацију центра за смештај и видљив је у сваком тренутку те не постоје препреке на путевима за евакуацију; доступни су апарати за гашење пожара.

Показатељ 48.3: У спаваонице и заједничке просторије улази довољно природног светла и свежег ваздуха те постоје завесе и/или ролетне којима се може заклонити светло кад је то потребно.

Показатељ 48.4: У целом простору смештајног објекта постоји прикладан систем за регулацију температуре.

- **Додатне напомене:** Прикладан распон температуре ће се одређивати у односу на климатске услове на локацији и опште стандарде који се примењују у тој држави. Температура у унутрашњим просторијама зими мора износити најмање 18 степени, а лети највише 28 степени.

Показатељ 48.5: Спаваонице и заједничке просторије заштићене су од превелике буке из околине.

- **Додатне напомене:** Буку из околине могу узроковати на пример машине, авиони, возови итд.

СТАНДАРД 49: Осигуравање да је унутрашња и спољашна инфраструктура смештајног објекта намењеног за смештај деце без пратње са смањеном покретљивошћу прилагођена њиховим потребама.

Алтернативни показатељи за осигуравање да унутрашња и спољашна инфраструктура буду прилагођене посебним потребама:

Показатељ 49.1: Обележја смештајног објекта су следећа:

49.1. (а): налази се у приземљу; **ИЛИ**

49.1. (б): на располагању је лифт прилагођено особама са смањеном покретљивошћу; **ИЛИ**

49.1. (ц): нема превише степеница, зависно од степена смањене покретљивости.

Показатељ 49.2: Спољашни прилази као што су путеви и прилази за аутомобиле имају чврсту, равну површину.

Показатељ 49.3: Улаз је израђен тако да је могућ приступ деци без пратње са смањеном покретљивошћу.

Показатељ 49.4.: Врата и пролази унутар смештајног објекта довољно су широки за кориснике инвалидских колица.

Показатељ 49.5.: У собама и на местима која употребљавају деца без пратње са смањеном покретљивошћу постоје рукохвати.

Показатељ 49.6: Постоји прилагођена санитарна инфраструктура која укључује, на пример, кабине за туширање у које је једноставно ући, рукохвате, лавабове и тоалете на одговарајућој висини за кориснике инвалидских колица, а површина купаонице и тоалета је прикладна за инвалидска колица.

9.3. Сигурност

Уводне напомене

Одговарајућа сигурност смештајних објеката: намештај и опрема требало би да се осигурају у складу са примењивим националним законодавством и прописима те општим циљем обезбеђивања сигурног окружења за живот деце без пратње и особља запосленог у смештајним објектима.

Стандарди и показатељи

СТАНДАРД 50: Осигуравање адекватних мера сигурности.

Показатељ 50.1: Редовно се спроводи процена ризика у погледу смештајних објеката, узимајући у обзир спољашне и унутрашње чињенице.

- **Додатне напомене:** Показатељи које је потребно узети у обзир при процени ризика јесу: сигурносна питања која су изразила деца без пратње, стање и локација смештајног објекта, ставови локалног становништва, број особа које ће бити смештене, састав националности међу особама које бораве у смештајном објекту, годиште и пол, породични статус деце, деце са посебним потребама која су онде смештена, као и ранији инциденти.

Показатељ 50.2: Уведене су одговарајуће мере сигурности на основу резултата процене ризика.

- **Додатне напомене:** Те мере могу укључивати на пример: олакшавање контроле приступа постављањем оградe око смештајног објекта, осигуравање додатног осветљења спољашњег подручја смештајног објекта, ограничавање јавног приступа где је то потребно ради сигурности деце и укључивање аспеката повезаних са сигурношћу у „кућни ред”.
- Децу без пратње требало би оспособити за употребу ватрогасних покривача и апарата за гашење пожара у случају избијања пожара.

Показатељ 50.3: Постоји надзор приступа објекту.

- **Додатне напомене:** Ако се објекат надзире системом видео-надзора, он би требао осигуравати само улазе и заједничке просторије. Осим тога, деци без пратње требало би показати да тај систем постоји и објаснити која је његова сврха.⁸

Показатељ 50.4: Заштита објеката од пожара осигурава се у складу са националним законодавством.

- **Додатне напомене:** Треба бити успостављен план спашавања специфичан за објекат који укључује, на пример, редовне вежбе за случај пожара, број и распоред детектора дима и апарата за гашење пожара.

Показатељ 50.5: Могуће је на сигуран начин одговорном особљу пријавити проблеме повезане са сигурношћу (нпр. крађу, насиље, претње, нетрпељивост спољне заједнице према особама које бораве у смештајном објекту).

- **Додатне напомене:** Децу без пратње треба упутити у то коме се требају обратити у случају сигурносних инцидента.

Показатељ 50.6: Телефонски бројеви за хитне позиве приказани су на видљивом месту и телефон је доступан.

- **Додатне напомене:** Број телефона објекта (доступан 24 сата на дан и сваки дан у недељи) истакнут је на видљивом месту како би га деца без пратње могла забележити у личне телефоне или записати да би у случају потребе увек могла контактирати са неким.

Показатељ 50.7: Мере сигурности усмерене су и на препознавање и спречавање полног и родно заснованог насиља (РЗН).

- **Додатне напомене:** Примери тих мера укључују одговарајућу расвету, ограничавање потребе да деца без пратње сама пролазе кроз изолована подручја или одлазе на таква подручја, ограничавање приступа одраслим особама, врата која се могу закључати итд.

Показатељ 50.8: За децу без пратње са посебним потребама осигурана су посебна решења.

- **Додатне напомене:** Потребно је предузети посебне мере како би се осигурала сигурност све деце без пратње, поготово оних са посебним потребама, узимајући у обзир њихово годиште, породични статус, пол, полни идентитет или полну оријентацију те физичке и менталне здравствене проблеме. Посебне мере сигурности потребно је предузети и за жртве трговине људима, полног и родно заснованог насиља (РЗН), мучења или других облика психичког и физичког насиља (види поглавље 3. Додела смештаја, стандард 15, Додела смештаја или премештање деце у складу с њиховим посебним потребама).

Показатељ 50.9: Осигуравање заштићеног простора у којем нема опасности и у којем се деца без пратње могу играти.

Добра пракса у погледу мјера сигурности

Добром праксом сматра се:

- ✓ осигуравање простора у којима одређене групе могу у приватности изразити забринутост повезану са сигурношћу, како би се подстакли на пријављивање насиља;
- ✓ употреба система за снимање или архивирање сигурносних инцидента.

9.4. Заједничке просторије

Уводне напомене

У оквиру ових смерница, појам „заједничке просторије” односи се на простор у којем деца без пратње једу и проводе своје слободно време. Величина и уређење заједничке просторије и њена сврха зависе од врсте смештаја у којем бораве деца без пратње. Уређење заједничких просторија за децу без пратње требало би да буде прилагођено деци. То би требало укључивати осигуравање удобних површина за седење (кауча и фотеља), који би требали бити отпорни на ватру. Осим тога, требало би осигурати и основне украсне елементе као што су теписи, јастуци, саксије са биљкама и завесе. Појам „заједничке просторије” може се односити на једну просторију на располагању деци без пратње или више таквих просторија.

Кад је реч о већим смештајним објектима, заједничке просторије вероватно би обухватале више различитих просторија, при чему свака од њих има више намена, тј. у њима се једе, спроводе рекреативне активности, учествује се у другим заједничким активностима (нпр. писање домаћих задатака, курсеви језика, пружање информација итд.). Истовремено, мањи објекти могу имати једну просторију са више функција која може послужити као менза/дневна соба или просторија за учење или рекреативне активности, зависно од потребе и доба дана. То се темељи на важној повезаности између пружања могућности деци без пратње да се укључе у рекреативне активности и њиховог менталног здравља. Доступност простора за рекреативне активности или заједничке активности у које се могу укључити деца без пратње (нпр. игре у затвореном простору, кућни послови, курсеви језика, групни информативни састанци или спортске активности) има важну улогу јер омогућава да се боље организује дан деци те се тако смањује могућа напетост која произилази из досаде.

Стандарди и показатељи

СТАНДАРД 51: Осигуравање деци без пратње довољно простора за јело.

Показатељ 51.1: Свој деци је омогућено да једу у за намењеном простору.

- **Додатне напомене:** Сва деца без пратње могу јести у кантини (у већем објекту) или у просторији у којој постоји сто и довољан број столица. Просторија за јело може имати и друге функције, докле год је у одређеним временским раздобљима доступна за јело.

СТАНДАРД 52: Осигуравање деци без пратње довољно простора за рекреативне и групне активности.

Показатељ 52.1: Простор који је прикладан за рекреативне активности налази се у смештајном објекту или у близини унутар јавног простора.

- **Додатне напомене:** При уређењу просторија за слободне активности у заједничком смештају (нпр. кабина за пресвлачење), треба узети у обзир пол, узраст и културно порекло деце без пратње. Ако је могуће, то може укључити одвојене просторије или време током којег се просторије намењене за рекреативне активности могу користити.

Показатељ 52.2: Када групне активности организује држава ЕУ+, доступно је довољно прикладног простора, на пример у облику одвојене просторије.

- **Додатне напомене:** Појам „групна активност“ односи се, на пример, на курсеве језика, групне информативне састанке, спортске активности, итд.

Показатељ 52.3: Деци без пратње у смештајном објекту на располагању је сигурна соба/простор за игру и учествовање у активностима на отвореном.

Показатељ 52.4 (а): Минимални део рекреативних активности одвија на удаљености која се може прећи пешке и тај пут је сигуран. **И**

Показатељ 52.4 (б): У заједничким смештајним објектима, минимални део рекреативних активности прилагођен узрасту деце доступан је унутар смештајне јединице. **И**

Показатељ 52.4 (ц): Приступ додатним активностима може се омогућити јавним превозом или организованим превозом који осигурава држава ЕУ+.

Показатељ 52.5 (а): Деца без пратње у узрасту до 12 година свакодневно имају приступ игралиштима и просторијама за игру прилагођени њиховом узрасту. **И**

Показатељ 52.5 (б): Деца без пратње у узрасту од 13 до 17 година сваку недељу имају приступ унутрашњим и спољашњим просторима за спортске активности.

Добра пракса у погледу заједничких просторија

Добром праксом сматра се:

- ✓ ређивање одвојене просторије за учење или одређивање доба дана у вишенаменској просторији током којег се у миру могу писати домаћи задаци.

9.5. Хигијена

Уводне напомене

Појам „хигијена“ односи се на поступак одржавања објекта чистим, сигурним од инфекција, болести итд. чишћењем и уклањањем отпада. У складу с тиме, појам „чисто“ односи се на непостојање зараза, стеница, бактерија и других опасности. Примењиви санитарни стандарди назначени у овом делу примењују се на цели смештајни објекат, укључујући приватне и заједничке просторије које се налазе унутар смештајног објекта или изван њега (ако је примењиво). Зависно од националног контекста, за развој и праћење тих стандарда могла би бити одговорна друга релевантна тела (нпр. санитарна надзорна тела).

У већим смештајним објектима, „приватне просторије“ односе се само на спаваоницу, док су све остале просторије укључене у категорију заједничких просторија. Међутим, санитарни стандарди разликују се међу различитим врстама заједничких просторија, нпр. међу кухињом, санитарним просторијама и другим просторијама, као што су канцеларије и просторије за слободне активности. Супротно томе, у мањим смештајним објектима, кухиња, купатила и друге просторије такође се требају сматрати приватним просторијама.

Иако је одржавање прикладних санитарних стандарда одговорност релевантних органа МС, деца без пратње исто тако могу бити укључена у одржавање, зависно од узраста и степена развоја. У пракси су деца често задужена за чишћење приватних просторија. Осим тога, зависно од националних закона/прописа, деца могу чистити и друге просторије и тако учити, узимајући у обзир узраст деце без пратње. При чишћењу би им требали помагати чланови особља и надзирати их. У неким случајевима, то се може плаћати као део малих послова који се додељују унутар заједничког смештаја. У тим случајевима поступак чишћења треба надзирати одговорна институција или посебно предузеће за чишћење.

Детаљан попис одговорности које се односе на чистоћу смештајног објекта потребно је дефинисати кућним редом.

Стандарди и показатељи

СТАНДАРД 53: Осигуравање да се одржава чистоћа у приватним и заједничким просторијама.

Показатељ 53.1: Смештајни објект чисти се према распореду чишћења.

- **Додатне напомене:** За сваку се просторију наводи колико се често и према којем стандарду мора чистити.

Показатељ 53.2: Чистоћа приватних или заједничких просторија у смештајном објекту редовно се проверава.

- **Додатне напомене:** Приликом провере узима се у обзир потреба за приватношћу деце без пратње.

Показатељ 53.3: Чистоћа се проверава када се особе премештају у другу просторију или у други смештајни објект.

Показатељ 53.4: Ако деца без пратње учествују у дужностима чишћења (како би учила), важно је да чланови особља узму у обзир њихов узраст и степен развоја те им пруже одговарајућу помоћ. Потребно им је осигурати и приступ производима и потрештинама за чишћење и заштитној опреми, као што су рукавице и маске.

СТАНДАРД 54: Осигуравање да се кухиња и санитарне просторије одржавају на одговарајући начин.

Показатељ 54.1: Чистоћа просторија у складу је с локалним и националним прописима и стандардима.

- **Додатне напомене:** У тим би се прописима могло упућивати на, на пример, редовност чишћења да би се избегло скупљање глодара и штеточина.

Показатељ 54.2: Просторије се чисте најмање једанпут дневно (у центрима за смештај), или чешће ако је то потребно.

Показатељ 54.3: Редовно се спроводи генерално чишћење просторија.

- **Додатне напомене:** У центрима за смештај такво се генерално чишћење треба спроводити најмање четири пута годишње. Стандарди чистоће кухиња којима се служе деца без пратње разликују се од оних који се примењују на професионалне кухиње.

Добра пракса у погледу осигуравања чистоће објектата

Добром праксом сматра се:

- ✓ увођење распореда чишћења који се записује тако би био јасно видљив деци и да га она могу проверити;
- ✓ чланови особља активно проверавају јесу ли извршени задаци чишћења.

СТАНДАРД 55: Осигуравање да деца без пратње имају могућност редовно сама опрати веш или га дати на прање.

Показатељ 55.1: Када се постељина осигурава у роби и када је за њено прање задужен смештајни објект, потребно је прати исту најмање једанпут сваке две недеље.

Алтернативни показатељи :

Показатељ 55.1 (а): Деца без пратње требала би моћи да оперу веш (укључујући пешкире) најмање једанпут недељно, самостално или уз одговарајући надзор. **ИЛИ**

- **Додатне напомене:** Овај би се показатељ могао појаснити у националном контексту тако да се одреди број машина за прање одеће и прикладна могућност сушења одеће на одређени број особа.

Показатељ 55.1 (б): Ако је доступна услуга прања одеће, требала би бити довољно доступна барем пет дана у недељи (укључујући викенд).

9.6. Одржавање

Уводне напомене

У овом поглављу, појам „одржавање” подразумева скуп активности које су потребне и које се предузимају да би се одржало првобитно стање смештајног објекта колико год је то могуће и колико год дуго је то могуће.

Иако су за одржавање прихватних објеката у потпуности одговорна релевантна тела држава ЕУ+, деца без пратње такође се добровољно могу укључити у одржавање, ако то допуштају национални закони/прописи. Ако су деца без пратње укључена у одржавање, то мора бити организовано као образовна активност, узимајући у обзир узраст детета без пратње, а чланови особља требају им помагати и надzirати их. У неким случајевима, то се може плаћати као део малих послова који се додељују унутар заједничког смештаја. У тим случајевима поступак одржавања треба надzirати одговорно тело или посебно предузеће одговорно за послове одржавања.

Стандарди и показатељи

СТАНДАРД 56: Осигуравање сигурности и исправног функционисања смештајних објеката путем редовног одржавања

Показатељ 56.1: Редовно се оцењује добра функционалност смештаја, намештаја и опреме.

- **Додатне напомене:** То би оцењивање требало да се спроводити најмање једанпут годишње. При оцењивању може помоћи контролни попис.

Показатељ 56.2: Деца без пратње имају могућност пријавити потребу одржавања или поправки.

Показатељ 56.3: Поправке и замене унутар смештајног објекта извршавају се брзо и на примерено квалитетан начин.

- **Додатне напомене:** Не доводећи у питање чињеницу да целокупну одговорност за одржавање смештајних јединица има орган надлежан за прихват, одређене задатке у погледу одржавања могла би добровољно спроводити деца без пратње у сврху, узимајући у обзир узраст детета, и уз сталну помоћ и надзор особља. Свеукупни надзор у сваком случају треба да има надлежни орган.

9.7. Опрема и услуге за комуникацију

Уводне напомене

Комуникација има важну улогу за децу без пратње током целог поступка прихвата. Појам „комуникација” укључује комуникацију која се односи на процесна питања као и на приватну комуникацију, на пример са члановима породице. Важно је нагласити да прикладан приступ комуникацији може позитивно утицати на ментално здравље деце јер спречава тескобу која настаје због мањка контакта са члановима породице и пријатељима који су остали у земљи порекла или транзита или због неодговарајућег приступа комуникацији са заступником, организацијама које пружају правну помоћ или другим релевантним услугама

Стандарди и показатељи

СТАНДАРД 57: Осигуравање да деца без пратње имају одговарајући приступ телефону како би могла одржавати контакт са породицом, обављати позиве који се односе на процесна, правна, здравствена и образовна питања.

Показатељ 57.1: Приступ телефону омогућен је барем за позиве који се односе на одржавање контакта са породицом, позиве заступнику и оне који се односе на процесна, правна, здравствена или образовна питања.

Показатељ 57.2: Деца без пратње имају свакодневни приступ барем једном телефону по објекту.

- **Додатне напомене:** Број телефона које је потребно осигурати у објекту зависи од броја деце која су у истом смештена.

Показатељ 57.3: Деца без пратње могу телефонирати у просторији која омогућује приватност, тј. тамо где друга деца без пратње не могу чути њихов разговор.

СТАНДАРД 58: Осигуравање да деца без пратње имају одговарајући приступ интернету.

Показатељ 58.1: Деци без пратње свакодневно је омогућен бесплатан приступ интернету у самом смештајном објекту за потребе повезане са школом и ради одржавања контакта са породицом.

- **Додатне напомене:** Приступ интернету и време проведено на интернету требају бити примерени узрасту и под надзором особља. Приступ интернету у смештајном објекту може бити омогућен путем доступне бежичне мреже (Ви-фи) за децу без пратње која имају властите комуникационе уређаје (нпр. паметне телефоне) и путем довољног броја доступних рачунара за одређени број особа.

СТАНДАРД 59. Осигуравање деци без пратње могућности пуњења комуникационих уређаја.

Показатељ 59.1: Доступна је најмање једна утичница по детету за пуњење електричних уређаја.

- **Додатне напомене:** Како би се избегле свађе на месту за пуњење, свака би соба требала имати више утичница.

Добра пракса у погледу омогућавања приступа комуникационој опреми и услугама

Добром праксом сматра се:

- ✓ осигуравање деци без пратње бесплатне могућности копирања или штампање докумената који су им потребни за школу, поступак азила или здравствена питања;
- ✓ осигуравање приступа телевизору са каналима на најмање два језика који су најраспрострањенији међу децом без пратње у том смештајном објекту.

Прилог – Таблица са сажетком

Оперативни стандарди и показатељи у погледу услова прихвата малолетника без пратње			
Поглавље	Пот-поглавље	Стандард	Показатељи
1. Информисање, учествовање и заступање деце без пратње	1.1. Информисање	1. Осигуравање да се деци без пратње пруже релевантне информације.	<p>1.1.: MS у разумном року, који не прелази 15 дана од подношења захтева за међународну заштиту, морају пружити информације барем о свим правима која им припадају и обавезама којих се морају придржавати у вези с условима прихвата.</p> <p>1.2.: Информисање треба бити бесплатно.</p> <p>1.3.: Пружене информације треба да пруже одговоре на питања деце без пратње или њихових заступника.</p> <p>1.4.: Информације обухватају све аспекте услова прихвата деце без пратње, а барем њихово право на прихват, облик осигуравања материјалних услова прихвата (смештај, храна, одећа и накнаде за свакодневне трошкове), приступ здравственој заштити, образовање, рекреационе активности и посебне мере за подносиоце захтева за међународну заштиту с посебним потребама, ако је то потребно.</p> <p>1.5.: Информације се пружају узимајући у обзир посебне потребе и индивидуалне околности деце без пратње.</p> <p>1.6.: Информације обухватају улоге особља које ради с децом без пратње.</p> <p>1.7.: Информацијама би се требала објаснити обвеза именовања заступника који деци без пратње пружа помоћ у погледу процедуралних питања и свакодневног живота.</p> <p>1.8.: Информације обухватају главне аспекте поступка за међународну заштиту, укључујући приступ поступку азила, доступну правну помоћ и начине приступа правној помоћи, могућности проналажења породице, спајања породице и добровољног повратка, као и приступ жалбеним поступцима релевантним за њихов случај.</p>
		2. Осигуравање да деца без пратње разумеју релевантне информације.	<p>2.1.: Информације се пружају на начин прилагођен деци и њиховој доби те на начин који узима у обзир њихову културу.</p> <p>2.2.: Информације се током поступка морају пружати систематски, а докази о томе морају да се документују (када су информације пружене, ко их је пружио итд.).</p> <p>2.3.: У прихватним објектима морају бити доступни преводиоци и/или културни медијатори како би се омогућила комуникација с децом без пратње на њихову материјем језику.</p>

Оперативни стандарди и показатељи у погледу услова прихвата малолетника без пратње			
Поглавље	Пот-поглавље	Стандард	Показатељи
1. Информисање, учествовање и заступање деце без пратње (наставак)	1.2. Учествовање	3. Осигуравање да се мишљења деце узимају у обзир те да се у складу са њима поступа, имајући на уму узраст и зрелост детета.	<p>3.1.: Деци без пратње осигуравају се безбедне и инклузивне могућности да изразе своја мишљења и да се њихова мишљења разматрају у складу са узрастом и зрелошћу</p> <p>3.2.: Унутар прихватног објекта за децу без пратње успостављен је општепознат, поверљив и приступачан поступак за подношење интерних притужби.</p> <p>3.3.: Деци без пратње најмање једанпут месечно пружају се повратне информације у којима се објашњава на који су начин њихове притужбе размотрене и како су оне утицале на предузете мере</p>
	1.3. Заступање	4. Осигуравање именовања заступника што је пре могуће, а најкасније 15 радних дана од подношења захтева за међународну заштиту, и омогућавање заступнику да пружи помоћ деци без пратње у погледу радњи повезаних с њиховим правним обвезама.	<p>4.1.: Осигуравање да заступник може проверити јесу ли услови смештаја и стамбена решења примерени за физички, ментални, духовни, морални и друштвени развој деце.</p> <p>4.2.: Омогућавање заступнику да све проблеме пријави особљу за прихват које пружа смештај деци без пратње. Осигуравање укључивања културних посредника и саветовање с њима када је то потребно.</p> <p>4.3.: Омогућавање заступнику да деци без пратње пружи информације о њиховим правима и дужностима у погледу смештаја и материјалне помоћи и да, ако је то потребно, пружи помоћ деци у подношењу с тиме повезаних притужби.</p> <p>4.4.: Омогућавање заступнику да утврди јесу ли деца без пратње упозната с улогама и одговорностима особља и пружатеља заштите у објектима за смештај.</p> <p>4.5.: Омогућавање заступнику да утврди имају ли деца без пратње приступ образовном систему и похађају ли деца редовно наставу.</p> <p>4.6.: Омогућавање заступнику да промовише приступ детета рекреационим активностима, укључујући игру и активности примерене његовом узрасту, зрелости и интересима.</p>
		5. Осигуравање да правни или други саветници, особе које заступају међународне организације и релевантне невладине организације које признаје предметна држава ЕУ+ имају одговарајући приступ структурама за прихват како би могли помоћи деци без пратње.	<p>5.1.: Претходно наведеним субјектима ограничава се приступ само ако је реч о разлозима повезанима са сигурношћу објекта и деце без пратње, под условом да он тиме није значајно ограничен или онемогућен</p> <p>5.2.: Претходно наведени субјекти у могућности су да се састану и разговарају с децом без пратње у условима који осигуравају довољно приватности.</p>

Оперативни стандарди и показатељи у погледу услова прихвата малолетника без пратње			
Поглавље	Пот-поглавље	Стандард	Показатељи
1. Информисање, учествовање и заступање деце без пратње (наставак)	1.3. Заступање (наставак)	6. Осигуравање да је успостављен поступак за покушај проналажења чланова породице детета без пратње што је пре могуће након доласка и утврђивања идентитета, према потреби уз помоћ међународних или других релевантних организација, уз једнаку заштиту најбољих интереса детета.	6.1.: Органи за прихват и/или друго одговорно особље и заступник покрећу поступак за проналажење ⁽²⁹⁾ породице на темељу информација које пружају деца без пратње и у складу с најбољим интересима детета без пратње
2. Процене и одговор на посебне потребе и ризике	2.1. Посебне потребе	7. Осигуравање да је успостављен почетни поступак за утврђивање и оцену посебних потреба деце без пратње.	7.1.: Постоји стандардизован механизам/ поступак за системско утврђивање и оцену посебних потреба сваког детета без пратње. 7.2.: У оквиру механизма јасно се прописује ко је одговоран за утврђивање и оцену посебних потреба. 7.3.: У оквиру механизма јасно се прописује како се утврђивање и процена бележе и саопштавају деци без пратње као и релевантним субјектима.
		8. Осигуравање да се механизам/ поступак за утврђивање и оцену посебних потреба квалитетно примењује одмах након доласка.	8.1.: Додељена адекватна средства за системско утврђивање и оцену посебних потреба сваког детета без пратње. 8.2.: Почетно утврђивање и процена очите рањивости ради одговора на посебне потребе спроводе се након доласка при прихвату, првог дана или најкасније у року од 24 сата. 8.3.: Посебне потребе које постану очите у каснијој фази на одговарајући начин утврђују, оцењују и бележе се на одговарајући начин, те се на њих реагује. 8.4.: Када је то потребно, у оцену посебних потреба укључују се посебни субјекти. 8.5.: Успостављени су канали комуникације и сарадња између органа надлежних за прихват и за одлучивање који сеупотребљавају у оквиру граница поверљивости. 8.6.: Утврђивање и процена посебних потреба одвијају се не доводећи у питање испитивање захтева деце без пратње за међународну заштиту.
		9. Осигуравање правременог решавања утврђених посебних потреба.	9.1.: Подузете су одговарајуће мере како би се одговорило на утврђене и процењене посебне потребе. Хитност одговора зависи од врсте утврђене потребе. 9.2.: Ако су утврђене посебне потребе, постоји механизам којим се осигурава њихово редовно праћење.

⁽²⁹⁾ EASO Praktični vodič za pronalaženje porodice, 2016.

Оперативни стандарди и показатељи у погледу услова прихвата малолетника без пратње			
Поглавље	Пот-поглавље	Стандард	Показатељи
2. Процене и одговор на посебне потребе и ризике (наставак)	2.2. Процена ризика	10. Осигуравање да особље које ради с децом без пратње у прихватном објекту рано утврди сигурносне ризике и ризике за добробит деце.	<p>10.1.: Постоји стандардизован поступак за процену ризика у сврху утврђивања сигурносних ризика повезаних с децом без пратње.</p> <p>10.2.: Сигурносни ризици којима су изложена деца без пратње процењују се током прве недеље након доласка, а процена се редовно понавља најмање сваких шест месеци</p> <p>10.3.: Сигурносни ризици систематски се процењују.</p> <p>10.4.: О резултатима процене ризика расправља се у мултидисциплинарном контексту.</p>
		11. Сигурносни ризици сведени су на најмању могућу меру	<p>11.1.: Потребна брига и одговарајући објекат за прихват обезбеђују се на основу процене ризика у року од недељу дана од доласка.</p> <p>11.2.: У изузетно несигурним ситуацијама органи надлежни за прихват подузимају хитне мере како би се уклонила несигурна ситуација.</p> <p>11.3.: Прихватни објекти имају инструмент за упозоравање и осигуравају систематизовано пријављивање нестанка и тренутни одговор на случајеве нестанка деце без пратње.</p>
		12. Осигурати да су инфромације о радикализацији доступне деци без пратње и да особље обавештава о знацима у вези са (потенцијалном) радикализацијом деце без пратње надлежне органе	<p>12.1.: Особље које ради с децом без пратње с њима разговара о теми радикализације када је то потребно.</p> <p>12.2.: Прихватни објекти имају инструмент за упозоравање ради извештавања надлежних особа и органа о знацима који упућују на радикализацију.</p>
3. Додела смештаја		13. При смештању деце без пратње у обзир се узимају посебни и објективни разлози (нпр. узраст, зрелост и посебне потребе) повезани с индивидуалном ситуацијом детета без пратње, специфична заштита коју нуди објекат за прихват, врста прихватног објекта те могућности за смештај које не укључују смештај у установи.	<p>13.1.: Успостављен је механизам за разматрање постоје ли конкретни и објективни разлози за доделу одређеног смештаја.</p>
		14. Осигуравање да се поштује начело јединства породице, у складу с начелом најбољег интереса детета.	<p>14.1.: Децу без пратње која су браћа и сестре (у складу с дефиницијом из члана 24. став 2. RCD) смештају се заједно, уз њихову сагласност.</p> <p>14.2.: Деца без пратње, њихови супружници и њихова деца могу се сместити заједно ако је то у складу с најбољим интересима деце без пратње и у складу с релевантним националним правом.</p> <p>14.3.: Када је то прикладно и могуће, јединство породице мора се поштовати узимајући у обзир чланове шире породице.</p>

Оперативни стандарди и показатељи у погледу услова прихвата малолетника без пратње			
Поглавље	Пот-поглавље	Стандард	Показатељи
3. Додела смештаја (<i>наставак</i>)		14. Осигуравање да се поштује начело јединства породице, у складу с начелом најбољег интереса детета.	<p>14.1.: Децу без пратње која су браћа и сестре (у складу с дефиницијом из члана 24. став 2. RCD) смештају се заједно, уз њихову сагласност.</p> <p>14.2.: Деца без пратње, њихови супружници и њихова деца могу се сместити заједно ако је то у складу с најбољим интересима деце без пратње и у складу с релевантним националним правом.</p> <p>14.3.: Када је то прикладно и могуће, јединство породице мора се поштовати узимајући у обзир чланове шире породице.</p>
		15. Осигуравање да се у обзир узимају посебне потребе приликом смештања или премештања деце без пратње..	<p>15.1.: Додела смештаја деци без пратње темељи се на оцени њихових посебних потреба у везис прихватам.</p> <p>15.2.: Постоји могућност премештања деце без пратње на основу препознатих посебних потреба у вези с прихватам.</p> <p>15.3.: Премештање деце без пратње требало би свести на најмању могућу меру и спроводити само када је то у најбољем интересу детета, нпр. у сврху лакшег приступа члановима породице или образовним услугама.</p> <p>15.4.: Деци без пратње која су постала пунолетна требало би допустити да остану на истом месту/подручју ако је то могуће. Требале би се предузети посебне мере за премештање деце без пратње која су постала пунолетна у прихватни објекат за одрасле. Премештање би требало пажљиво организовати заједно са прихватним објектима и децом без пратње.</p>
4. Свакодневна бригаа		16. Осигуравање свакодневне бригае о деци без пратње у центру за смештај (16.1.) или у индивидуалном смештају (16.2.).	<p>16.1. (а): Квалификовано особље присутно је у центру за смештај 24 сата дневно и током сваког дана у недељи.</p> <p>16.1. (б): Квалификовано особље посебно је присутно када се деца без пратње налазе у центру за смештај, односно пре и након школе, током викенда и школских празника.</p> <p>16.1. (ц): Ако особље које је присутно ноћу није квалификовано особље, то особље мора бити оспособљено барем у подручјима заштите деце и права детета те имати потребне информације о посебном положају деце без пратње у центру за смештај.</p> <p>16.1. (д): Присутност деце без пратње у центру за смештај надзире се најмање једанпут дневно како би се осигурало да дете не побегне.</p> <p>ИЛИ</p> <p>16.2. (а): Ако су деца без пратње смештена у индивидуалном смештају, с квалификованим особљем се може ступити у контакт 24 сата на дан и сваког дана у недељи.</p> <p>16.2. (б): Особље за прихват деце посећује децу без пратње смештену у индивидуалном смештају најмање двапут недељно.</p> <p>16.2. (ц): Присутност деце без пратње у индивидуалном смештају надзире се током посета особља како би се осигурало да деца не побегну.</p> <p>16.3.: Деци без пратње пружа се подршка у свакодневном животу и активностима.</p> <p>16.4.: Деци без пратње осигурава се помоћ при писању домаћих задатака и обука.</p>

Оперативни стандарди и показатељи у погледу услова прихвата малолетника без пратње			
Поглавље	Пот-поглавље	Стандард	Показатељи
4. Свакодневна заштита (<i>наставак</i>)	17. Свакодневн брига је организована у складу са посебном методом за бригу о деци без пратње.		<p>17.1.: Метода за бригу о деце без пратње описана је у приручнику, а сви чланови особља одговорни за свакодневну бригу у прихватном објекту упознати су с њом и примењују је.</p> <p>17.2.: Приручник садржи барем опис циљева свакодневне бриге и циклуса разговора у којем се са дететом разговара о тим циљевима и исходима заштите за децу без пратње, њихову сигурност, изгледе за будућност, вештине и посебне потребе.</p> <p>17.3.: Особље редовно разговара са децом без пратње и њиховим заступницима о циљевима и исходима свакодневне бриге.</p>
	18. Деца без пратње спремна су да постану самостална и почину да живе независан живот.		<p>18.1.: Вештине које се односе на самосталност редовно се оцењују.</p> <p>18.2.: Деци без пратње осигурана је подршка и оспособљавање за управљање кућним трошковима и одговорну потрошњу енергије.</p> <p>18.3.: Деци без пратње осигурана је подршка и оспособљавање за чишћење и прање одеће.</p> <p>18.4.: Деци без пратње осигурана је подршка и оспособљавање за савладавање вештина кувања.</p>
	19. Заштита и унапређење здравља и добробити деце без пратње и јачање њихове отпорности.		<p>19.1.: У оквиру свакодневне бриге узимају се у обзир и психолошка добробит деце без пратње и њихово ментално здравље.</p> <p>19.2.: У складу са својим узрастом и зрелашћу, деца без пратње имају приступ активностима подизања</p> <p>19.3.: Деца без пратње имају приступ активностима подизања свести о полном и репродуктивном здрављу, при чему се узимају у обзир различите полне оријентације и родни идентитети, у складу са старашћу и зрелашћу детета.</p> <p>19.4.: Деца без пратње имају на располагању минимум информација и обука са циљем јачање против свих облика менталног, сексуалног или другог облика физичког злостављања и занемаривања</p>
	20. Подупирање и праћење менталног и социјалног развоја деце без пратње употребом стандардизованог плана заштите.		<p>20.1.: Особље за прихват оцењује порекло, потребе, вештине и изгледе за будућност деце без пратње у складу са стандардним елементима плана заштите за децу без пратње, уз њихово учествовање.</p> <p>20.2.: Ментални и социјални развој деце без пратње надзиру и о њима расправљају релевантни пружаоци заштите који су стручњаци у различитим дисциплинама (мултидисциплинарни приступ).</p> <p>20.3.: Информације о менталном и социјалном развоју деце без пратње редовно се размјењују са њиховим заступником.</p> <p>20.4.: Када се деца без пратње премештају у нови прихватни објекат, план заштите доставља се пре премештаја или најкасније на дан премештаја, у складу с начелом поверљивости.</p>

Оперативни стандарди и показатељи у погледу услова прихвата малолетника без пратње			
Поглавље	Пот-поглавље	Стандард	Показатељи
4. Свакодневна бригаа (наставак)	21. Осигуравање квалитетног приступа рекреативним активностима, укључујући игру и рекреативне активности примерене узрасту деце без пратње.		<p>21.1.: Омогућен је свакодневни приступ низу рекреативних активности, на отвореном и у затвореном простору, у складу са узрастом деце без пратње и након саветовања с њима.</p> <p>21.2.: Рекреативне активности организује и надзире особље за прихват деце и/или друге одговорне одрасле особе укључене у бригу о деци.</p> <p>21.3. (а): Деца без пратње у доби до 12 година свакодневно могу да се играју у сигурном простору који је прилагођен њиховој доби и под надзором.</p> <p>21.3. (б): Редовно се осигурава минимални избор спортских активности прилагођених доби деце без пратње (види поглавље 9. Смештај).</p> <p>21.4.: Приступ интернету и време проведено на интернету треба да буду примерени узрасту, а за правила и надзор повезане с њима је одговорно особље.</p>
			5. Особље

Оперативни стандарди и показатељи у погледу услова прихвата малолетника без пратње			
Поглавље	Пот-поглавље	Стандард	Показатељи
5. Особље (наставак)			<p>24.4.: Оспособљавање се спроводи редовно и зависи од потребе особља.</p> <p>24.5.: Оспособљавање укључује конкретна питања повезана са родом и узрастом, оспособљавање повезано са културом, управљање сукобима, почетно и специјално оспособљавање о идентификацији особа са посебним потребама, свест о проблемима менталног здравља, препознавање знакова радикализације и препознавање жртава трговине људима, као и прву помоћ и заштиту од пожара.</p>
		25. Осигуравање и унапређење ефикасне сарадње, размене информација и подизања свести.	<p>25.1.: О евидентираним посебним потребама обавештавају се релевантне институције и пружају се потребне гаранције и подршка.</p> <p>25.2.: Редовна сарадња, размена информација и састанци за подизање свести и/или другачији начини успостављени су међу особама које су у контакту са децом без пратње због своје професије/радног места, укључујући социјалне раднике, просветне и здравствене раднике, службенике за регистрацију, преводиоце, управнике објеката, особље за администрацију/координацију, као и заступнике.</p> <p>25.3.: Други релевантни актери који раде са децом без пратње редовно обавештавају заступнике о менталном и социјалном развоју деце без пратње, а заступници о истоме обавештавају остале.</p> <p>25.4.: Поштују се правила о поверљивости предвиђена националним и међународним правом у односу на све информације које су особе које раде са децом без пратње добиле у оквиру свога рада</p>
		26. Пружање подршке особљу које ради са децом без пратње у контексту прихвата.	26.1.: Доступне су различите мере које помажу у решавању тешких ситуација које наступају током прихвата.
		27. Осигуравање управљања, надзора и одговорности путем редовног праћења (најмање једанпут годишње) и узимање у обзир одговарајућу подршку за особље..	27.1.: Прихватни објекат мора осигурати механизам за редовно праћење рада особља како би осигурао пружање свакодневне бриге деци без пратње.

Оперативни стандарди и показатељи у погледу услова прихвата малолетника без пратње			
Поглавље	Пот-поглавље	Стандард	Показатељи
6. Здравствена заштита		28. Осигуравање приступа здравственом прегледу и оцене здравственог стања и спречавања проблема повезаних са здрављем у раној фази поступка прихвата.	<p>28.1.: Информације о приступу здравственим услугама, о сврси и значењу медицинског прегледа, оцени здравственог стања и програмима вакцинасања требало би пружити деци без пратње одмах по доласку у прихватни центар.</p> <p>28.2.: Здравствени преглед и процена здравственог стања требали би се спровести што је пре могуће након доласка у прихватни центар, ако су са тиме сагласна деца без пратње.</p> <p>28.3.: Ако програми вакцинасања нису део општих обавезних здравствених програма, деца без пратње требало би обезбедити потребне вакцине.</p> <p>28.4.: Деци без пратње осигуране су додатне информације и услуге повезане са сексуалним и репродуктивним здрављем које су у складу с њиховим годинама</p> <p>28.5.: Деци без пратње су обезбеђена контрацепцијска средства.</p>
		29. Обезбеђивање приступа потребној здравственој заштити једнако као домаћим држављанима, укључујући превентивну, менталну, физичку и психосоцијалну заштиту..	<p>29.1.: Деца без пратње имају приступ свим врстама потребних услуга здравствене заштите..</p> <p>29.2.: Услуге здравствене заштите пружа квалификовано медицинско особље.</p> <p>29.3.: Здравствена заштита доступна је у прихватним објектима или у установи која је на прихватљивој удаљености и до које се може доћи пешке или јавним превозом те јој деца без пратње могу приступити у пратњи особља или заступника</p> <p>29.4.: Потребна здравствена заштита, укључујући лекове на рецепт, пружа се бесплатно или се трошкови компензују путем накнаде за свакодневне трошкове.</p> <p>29.5.: У прихватном објекту успостављени су системи за сигурно складиштење и расподелу лекова на рецепт.</p> <p>29.6.: Успостављени су одговарајући системи који омогућују деци без пратње ефикасну комуникацију са медицинским особљем.</p> <p>29.7.: Постоје решења која обезбеђују приступ првој помоћи у хитним случајевима.</p> <p>29.8.: Деци без пратње омогућен је приступ властитој медицинској документацији, не доводећи у питање национално законодавство.</p> <p>29.9.: За децу без пратње са посебним медицинским потребама постоје посебна решења.</p>

Оперативни стандарди и показатељи у погледу услова прихвата малолетника без пратње			
Поглавље	Пот-поглавље	Стандард	Показатељи
6. Здравствена заштита <i>(наставка)</i>		30. Обезбеђивање приступа здравственој заштити у подручју менталног здравља, услугама рехабилитације и стручном саветовању за децу без пратње која пате од психичких потешкоћа и/или која су била жртве било каквог облика злостављања, занемаривања, искориштавања, мучења или окрутног, нечовечног и понижавајућег поступања или која су била угрожена оружаним сукобима, развијањем и спровођењем сталних оперативних поступака у подручју менталног здравља и психосоцијалне подршке.	<p>30.1.: Деца без пратње којој је потребна здравствена заштита у подручју менталног здравља, услуге рехабилитације и/или стручно саветовање пружају се такве услуге осигуравањем да је клинички психолог присутан у прихватном објекту или да му се може приступити изван објекта.</p> <p>30.2.: Здравствену заштиту у подручју менталног здравља, услуге рехабилитације и/или стручно саветовање пружа квалификовано медицинско особље</p>
7. Образовање – припремна настава и струковно оспособљавање	7.1. Приступ образовном систему и другим образовним мерама	31. Обезбеђивање ефикасног приступа образовном систему под условима сличним онима под којима му приступају домаћи држављани и не касније од три месеца од датума подношења захтева за међународну заштиту.	<p>31.1.: Сва деца без пратње требала би да имају приступ образовном систему под условима сличним онима под којима му приступају држављани</p> <p>31.2.: Сва деца без пратње која су постала пунолетна требала би да имају могућност да наставе средњошколско образовање.</p> <p>31.3.: Образовање је доступно изван прихватног објекта у установи која је на прихватљивој удаљености или у прихватном објекту те му деца без пратње могу приступити у пратњи особља или заступника ако је то потребно.</p> <p>31.4.: Деца без пратње која похађају школу или се школују уз помоћу других образовних мера могу учествовати у обавезним националним школским излетима.</p>
		32. Осигуравање приступа другим образовним мерама када приступ образовном систему привремено није могућ због посебних околности у државама ЕУ+ или због посебног положаја деце без пратње.	<p>32.1.: Постоје посебна решења у случају када се образовне услуге пружају у објектима за смештај или другим примереним локацијама.</p> <p>32.2.: За децу без пратње са посебним потребама постоје одговарајућа решења.</p>

Оперативни стандарди и показатељи у погледу услова прихвата малолетника без пратње			
Поглавље	Пот-поглавље	Стандард	Показатељи
7. Образовање – припремна настава и струковно оспособљавање (наставак)	7.2. Припремна настава	33. Осигуравање приступа образовном систему и учествовање у њему.	<p>33.1.: Сва деца без пратње треба да имају приступ припремној настави у или ван објекта, укључујући часове језика, како би им се олакшао приступ образовном систему и учествовање у њему</p> <p>33.2.: Организовани су часови у или ван објекта, укључујући инфраструктуру, наставни план и оспособљено особље, како би се осигурала ефективна припремна настава у складу са потребама деце.</p>
	7.3. Приступ стручном оспособљавању	34. Осигуравање приступа стручном оспособљавању ако се сматра да похађање редовне наставе није у складу с најбољим интересима детета.	<p>34.1.: Деца без пратње требала би да имају приступ стручном оспособљавању независно од признавања њиховог претходног образовања.</p> <p>34.2.: За децу без пратње са посебним потребама постоје посебна решења.</p>
8. Храна, одећа и други непрехрамбени производи и накнаде	8.1. Храна	35. Осигуравање да деца без пратње имају приступ довољној количини одговарајуће хране.	<p>35.1.: Поштују се стандарди сигурности хране.</p> <p>35.2.: Дневно се послужује најмање пет obroka, од чега је барем један оброк куван и послужује се топао.</p> <p>35.3.: Дневни распоред активности деце без пратње требало би да се узме у обзир при послуживању obroka.</p> <p>35.4.: Оброци осигуравају уравнотежену и разнолику исхрану.</p> <p>35.5.: Деца без пратње обавештавају се о саставу obroka.</p> <p>35.6.: За децу без пратње са посебним прехранбеним потребама постоје посебна решења.</p> <p>35.7.: Узимају се у обзир прехранбене преференције и ограничења одређених група.</p>
		36. Осигуравање да деца без пратње имају приступ питкој води 24 сата дневно, сваки дан у недељи.	<p>36.1.: Сваком се детету без пратње омогућује најмање 2,5 литара воде дневно, узимајући у обзир личну физиологију и климатске услове.</p> <p>36.2.(а): Инфраструктура смештајног објекта прикладна је за питку воду. ИЛИ</p> <p>36.2.(б): У недостатку прикладне инфраструктуре, омогућена је дистрибуција питке воде.</p>
	8.2. Одећа и други непрехрамбени производи	37. Осигуравање да деца без пратње поседују довољно одеће.	<p>37.1.: Деци без пратње одећа се омогућује што је пре могуће.</p> <p>37.2.: Деца без пратње поседују довољно доњег веша за недељу дана, без потребе за прањем одеће.</p> <p>37.3.: Деца без пратње поседују барем минималан број одевних предмета.</p> <p>37.4.: Деца без пратње имају барем два различита пара обуће.</p> <p>37.5.: Ако било који комад одеће више није употребљив због изношености или истрошености, постоји стандардизовани начин за добијање другог заменског одевног предмета.</p> <p>37.6.: Деца без пратње која имају новорођенчад или малу децу поседују број одевних предмета за своју децу доста за једну недељу без потребе за прањем одеће.</p>

Оперативни стандарди и показатељи у погледу услова прихвата малолетника без пратње			
Поглавље	Пот-поглавље	Стандард	Показатељи
8. Храна, одећа и други непрехрамбени производи и накнаде (наставак)	8.2. Одећа и други непрехрамбени производи (наставак)	38. Осигуравање да деца без пратње поседују прикладну одећу.	<p>38.1.: Деца без пратње поседују одећу која им пристаје у смислу величине.</p> <p>38.2.: Одећа је у добром стању и прикладна за превладавајући стандард друштва домаћина и порекло детета без пратње.</p> <p>38.3.: Доступна је прикладна сезонска одећа.</p> <p>38.4.: Осигурава се одговарајућа одећа за одлазак на школске излете и за изваннаставне школске активности.</p>
		39. Осигуравање да деца без пратње имају довољно прикладних производа за личну хигијену.	<p>39.1.: Постоји попис на којем је наведена врста и количина производа за личну хигијену на које имају право деца без пратње зависно од узраста и пола детета.</p> <p>39.2.: Деци су на располагању потребни производи за личну хигијену путем редовне расподеле у природи пер цапита или путем накнаде за свакодневне трошкове.</p>
		40. Осигуравање да деца без пратње имају приступ другим основним непрехрамбеним производима.	<p>40.1.: Осигурано је довољно постељине и пешкира.</p> <p>40.2.: Ако су деца без пратње сама одговорна за прање властите одеће, на располагању им је средство за прање одеће.</p> <p>40.3.: Посебна су решења успостављена за децу без пратње са посебним потребама у вези са прихватом.</p>
		41. Осигуравање да се деци без пратње која похађају школу или друге врсте образовања омогући адекватна количина одеће и школског прибора како би могла у потпуности учествовати у свим образовним активностима.	<p>41.1.: Деци без пратње која похађају школу или друге врсте образовања омогућена је прикладна одећа за школске активности.</p> <p>41.2.: Деци без пратње која похађају школу или друге врсте образовања бесплатно је омогућена школска торба (руксак или слично) и сав потребан школски прибор.</p> <p>41.3.: Осигурава се одговарајућа одећа за одлазак на школске излете и за ваннаставне школске активности.</p>
	8.3. Накнада за свакодневне трошкове	42. Осигуравање одговарајуће накнаде за свакодневне трошкове.	<p>42.1.: Постоји јасна дефиниција опсега накнаде за свакодневне трошкове.</p> <p>42.2.: Метода за израчунавање накнаде за свакодневне трошкове јасно је одређена.</p> <p>42.3.: Деца слободно располажу накнадом за свакодневне трошкове („џепарац“).</p> <p>42.4.: При утврђивању износа накнаде за свакодневне трошкове се узимају у обзир барем следећи трошкови, осим ако нису осигурани у природи: комуникација и информације, школски прибор, лична хигијена и нега тела, рекреативних активности и трошкови превоза повезани са приступом здравственој заштити и набавком лекова, поступак азила и правну помоћ, образовање за децу која похађају школу или се школују кроз друге видове образовања.</p> <p>42.5.: Накнада за свакодневне трошкове осигурава се редовно и најмање једанпут месечно.</p>

Оперативни стандарди и показатељи у погледу услова прихвата малолетника без пратње			
Поглавље	Пот-поглавље	Стандард	Показатељи
9. Смештај	9.1. Локација	43. Осигуравање квалитетног географског приступа релевантним услугама, као што су јавне услуге, школе, здравствена заштита, социјална и правна помоћ, продаваонице за свакодневне потребе, могућности прања одеће те рекреативне активности	<p>43.1.: За децу без пратње са посебним потребама постоје посебна решења.</p> <p>43.1 (а): Релевантне услуге пружају се унутар смештајног објекта. ИЛИ</p> <p>43.1 (б): Објект се налази на разумној удаљености од релевантних услуга за одлазак печке, а доступна инфраструктура сигурна је и омогућује прелазак те удаљености пешке. ИЛИ</p> <p>43.1 (ц): Релевантне услуге доступне су јавним превозом, а трајање путовања је разумно.</p> <p>43.1 (д): Релевантне услуге доступне су организованим превозом који осигуравају државе ЕУ+.</p>
	9.2. Инфра-структура	44. Осигуравање довољно простора у спаваоници у заједничком смештају.	<p>44.1.: Сваком детету без пратње осигурава се простор површине од најмање 4 м² по особи.</p> <p>44.2.: Осим минималне површине простора од 4 м² по особи, осигурава се и минимална висина собе од 2,10 м.</p> <p>44.3.: У спаваоници постоји довољно простора да би се могао поставити један кревет и један ормарић.</p>
		45. Осигуравање поштовања приватности и сигурности деце у заједничком смештају.	<p>45.1.: У једну спаваоницу може се сместити највише четворо деце.</p> <p>45.2.: На располагању су одвојене спаваонице за девојчице и дечаке без пратње, којима деца супротног пола не могу приступити.</p> <p>45.3.: Ограничавање приступа требало би се осигурати доделом смештајам у објекте одвојене од оних за смештај одраслих.</p> <p>45.4.: Предвиђена је просторија која омогућује приватност (унутар или изван смештајног објекта) за састанке са заступником, особама које пружају правну помоћ, социјалним радником или другим релевантним субјектима те је та просторија на располагању деци без пратње кад им је потребна</p>

Оперативни стандарди и показатељи у погледу услова прихвата малолетника без пратње			
Поглавље	Пот-поглавље	Стандард	Показатељи
9. Смештај (наставак)	9.2. Инфра-структура (наставак)	46. Осигуравање да је смештајна јединица довољно намештена.	<p>46.1.: Намештај за свакој спаваоници укључује барем:</p> <p>46.1.1.: један кревет за једну особу; И</p> <p>46.1.2.: радан сто и једну столицу по особи, у спаваоници или у заједничким просторијама; И</p> <p>46.1.3.: један ормарић по детету који се може закључати, довољно велик да у њега стану лични предмети (као што су одећа, новац или документи).</p> <p>Показатељ 46.2.: Ормарићи у заједничким спаваоницама морају се моћи закључати.</p> <p>46.3.: Заједнички простори требали би бити уређени имајући на уму удобност и требали би бити прилагођени деци и укључивати адекватан број столова, столица, кауча и наслоњача. Трбала би постојати заједничка дневна соба.</p> <p>46.4.: У објектима у којима деца сама припремају храну, у кухињи би им на располагању требало бити следеће:</p> <p>46.4.1.: довољно простора у фрижидеру по особи; И</p> <p>46.4.2.: довољно простора на полици по особи; И</p> <p>46.4.3.: минимални приступ шпорету по особи; И</p> <p>46.4.4.: минимална количина посуђа, шоља, прибора за кување и прибора за јело по особи.</p> <p>46.5.: У објектима у којима се пружа услуга послуживања хране, деци без пратње мора се омогућити оспособљавање за припрему хране под надзором те следеће треба бити на располагању у кухињи:</p> <p>46.5.1.: довољно простора у фрижидеру, у пећници/на шпорету те на полицама; И</p> <p>46.5.2.: довољна количина посуђа, шоља, прибора за кување и прибора за јело.</p>
		47. Осигуравање довољне, прикладне и функционалне санитарне инфраструктуре у смештајном објекту.	<p>47.1.: Сва би деца требала имати сигуран и одговарајући приступ тушу/кади, лавабоу са топлом и хладном водом те тоалету који се може закључати, а који са споља може отворити особље.</p> <p>47.2.: На осморо деце 24 сата на дан и сваки дан у недељи доступан је барем један исправан тоалет који се може закључати.</p> <p>47.3.: На осморо деце доступан је барем један исправан туш или када са топлом и хладном водом.</p> <p>47.4.: На десеторо деце 24 сата на дан и сваки дан у недељи доступан је барем један лавабо са топлом и хладном водом.</p> <p>47.5.: Ако се у купаоници налази више од једног туша, потребно их је визуално одвојити.</p> <p>47.6.: Тоалети, лавабои и тушеви одвојени су зависно од пола деце (визуално и разумљиво су означени), осим у случају малих смештајних јединица.</p> <p>47.7.: Предузете су мере којима се деци омогућује сигуран приступ тим просторима те се поштује приватност деце без пратње у сваком тренутку.</p> <p>47.8.: Предузете су мере којима се осигурава да одећа и пешкири остану суви док деца без пратње употребљавају тушеве.</p> <p>47.9.: За децу без пратње са посебним потребама постоје посебна решења.</p>

Оперативни стандарди и показатељи у погледу услова прихвата малолетника без пратње			
Поглавље	Пот-поглавље	Стандард	Показатељи
9. Смештај (наставак)	9.2. Инфра-структура (наставак)	48. Осигуравање усклађености смештаја са релевантним националним и локалним прописима.	<p>48.1.: Смештајни објекат изграђен је у складу са примењивим локалним и националним прописима.</p> <p>48.2.: Смештајни објекат одржава се и њиме се управља у складу са релевантним локалним и националним прописима, узимајући у обзир све могуће опасности.</p> <p>48.3.: У спаваонице и заједничке просторије улази довољно природног светла и свежег ваздуха те постоје завесе и/или ролетне којима се може заклонити светло кад је то потребно.</p> <p>48.4.: У целом простору смештајног објекта постоји прикладан систем за регулацију температуре.</p> <p>48.5.: Спаваонице и заједничке просторије заштићене су од превелике буке из околине.</p>
		49. Осигуравање да је унутрашња и спољашна инфраструктура смештајног објекта намењеног за смештај деце без пратње са смањеном покретљивошћу прилагођена њиховим потребама.	<p>49.1.: Обележја смештајног објекта су следећа:</p> <p>49.1. (а): налази се у приземљу; ИЛИ</p> <p>49.1. (б): на располагању је лифт прилагођено особама са смањеном покретљивошћу; ИЛИ</p> <p>49.1. (ц): нема превише степеница, зависно од степена смањене покретљивости.</p> <p>49.2.: Спољашни прилази као што су путеви и прилази за аутомобиле имају чврсту, равну површину.</p> <p>49.3.: Улаз је израђен тако да је могућ приступ деци без пратње са смањеном покретљивошћу.</p> <p>49.4.: Врата и пролази унутар смештајног објекта довољно су широки за кориснике инвалидских колица.</p> <p>49.5.: У собама и на местима која употребљавају деца без пратње са смањеном покретљивошћу постоје рукохвати.</p> <p>49.6.: Постоји прилагођена санитарна инфраструктура која укључује, на пример, кабине за туширање у које је једноставно ући, рукохвате, лавабове и тоалете на одговарајућој висини за кориснике инвалидских колица, а површина купаонице и тоалета је прикладна за инвалидска колица.</p>
	9.3. Сигурност	50. Осигуравање адекватних мера сигурности.	<p>50.1.: Редовно се спроводи процена ризика у погледу смештајних објеката, узимајући у обзир спољашне и унутрашње чињенице.</p> <p>50.2.: Уведене су одговарајуће мере сигурности на темељу резултата процене ризика.</p> <p>50.3.: Постоји надзор приступа објекту.</p> <p>50.4.: Заштита објеката од пожара осигурава се у складу са националним законодавством.</p> <p>50.5.: Могуће је на сигуран начин одговорном особљу пријавити проблеме повезане са сигурношћу (нпр. крађу, насиље, претње, нетрпељивост спољне заједнице према особама које бораве у смештајном објекту).</p> <p>50.6.: Телефонски бројеви за хитне позиве приказани су на видљивом месту и телефон је доступан.</p> <p>50.7.: Мере сигурности усмерене су и на препознавање и спречавање полног и родно заснованог Насиља (РЗН).</p> <p>50.8.: За децу без пратње са посебним потребама осигурана су посебна решења.</p> <p>50.9.: Осигуравање заштићеног простора у којем нема опасности и у којем се деца без пратње могу играти.</p>

Оперативни стандарди и показатељи у погледу услова прихвата малолетника без пратње			
Поглавље	Пот-поглавље	Стандард	Показатељи
9. Смештај (наставак)	9.4. Заједничке просторије	51. Осигуравање деци без пратње довољно простора за јело.	51.1.: Свој деци је омогућено да једу у за то намењеном простору.
		52. Осигуравање деци без пратње довољно простора за рекреативне и групне активности..	52.1.: Простор који је прикладан за рекреативне активности налази се у смештајном објекту или у близини унутар јавног простора. 52.2.: Када групне активности организује држава ЕУ+, доступно је довољно прикладног простора, на пример у облику одвојене просторије. 52.3.: Деци без пратње у смештајном објекту на располагању је сигурна соба/простор за игру и учествовање у активностима на отвореном. 52.4. (а): Барем се минимални део рекреативних активности одвија на удаљености коју се може прећи пешке и тај пут је сигуран. И (б): У заједничким смештајним објектима барем је минимални део рекреативних активности прилагођен узрасту деце доступан унутар смештајне јединице. И (ц): Приступ додатним активностима може се омогућити јавним превозом или организованим превозом који осигурава држава ЕУ+. 52.5. (а): Деца без пратње у узрасту до 12 година свакодневно имају приступ игралиштима и просторијама за игру прилагођени њиховом узрасту. И (б): Деца без пратње у узрасту од 13 до 17 година сваку недељу имају приступ унутрашњим и спољашњим просторима за спортске активности.
	9.5. Хигијена	53. Осигуравање да се одржава чистоћа у приватним и заједничким просторијама.	53.1.: Смештајни објекат чисти се према распореду чишћења. 53.2.: Чистоћа приватних или заједничких просторија у смештајном објекту редовно се проверава. 53.3.: Чистоћа се проверава када се особе премештају у другу просторију или у други смештајни објекат. 53.4.: Ако деца без пратње учествују у дужностима чишћења (како би учила), важно је да чланови особља узму у обзир њихов узраст и степен развоја те им пруже одговарајућу помоћ. Потребно им је осигурати и приступ производима и потрештинама за чишћење те заштитној опреми, као што су рукавице и маске.
		54. Осигуравање да се кухиња и санитарне просторије одржавају на одговарајући начин.	54.1.: Чистоћа просторија у складу је с локалним и националним прописима и стандардима. 54.2.: Просторије се чисте најмање једанпут дневно (у центрима за смештај), или чешће ако је то потребно. 54.3.: Редовно се спроводи дубинско чишћење просторија.
		55. Осигуравање да деца имају могућност редовно сама опрати рубље или га дати на прање.	55.1.: Када се постељина осигурава у нарави и када је за њезино прање задужен смештајни објект, потребно је прати исту најмање једанпут сваке две недеље. 55.1. (а): Деца без пратње требала би моћи да оперу рубље (укључујући пешкире) барем једанпут недељно, самостално или уз одговарајући надзор. ИЛИ (б): Ако је доступна услуга прања одеће, требала би бити довољно доступна барем пет дана у недељи (укључујући викенд).

Оперативни стандарди и показатељи у погледу услова прихвата малолетника без пратње			
Поглавље	Пот-поглавље	Стандард	Показатељи
9. Смештај (наставак)	9.6. Одржавање	56. Осигуравање сигурности и исправног функционисања смештајних објеката путем редовног одржавања.	<p>56.1.: Редовно се оцењује добра функционалност смештаја, намештаја и опреме.</p> <p>56.2.: Деца без пратње имају могућност пријавити потребу одржавања или поправака.</p> <p>56.3.: Поправци и замене унутар смештајног објекта извршавају се брзо и на примерено квалитетан начин.</p>
		9.7. Опрема и услуге за комуникацију	57. Осигуравање да деца без пратње имају одговарајући приступ телефону како би могла одржавати контакт са породицом, обављати позиве који се односе на процесна, правна, здравствена и образовна питања.
	58. Осигуравање да деца имају одговарајући приступ интернету.		58.1.: Деци без пратње свакодневно је омогућен бесплатан приступ интернету у самом смештајном објекту за потребе повезане са школом и ради одржавања контакта са породицом.
	59. Осигуравање деци без пратње могућности пуњења комуникационих уређаја..		59.1.: Доступна је најмање једна утичница по детету за пуњење електричних уређаја.

Контакт с ЕУ

Лично

У целој Европској унији постоје стотине центара за информације *Европе Директ*. Адресу најближег центра можете пронаћи на: [хттпс://europa.eu/european-union/contact_en](https://europa.eu/european-union/contact_en)

Телефоном или е-поштом

Европе Директ је служба која одговара на ваша питања о Европској унији. Можете им се обратити:

– на бесплатни телефонски број: 00 800 6 7 8 9 10 11 (ако зовете из земље ЕУ, неки оператери наплаћују те позиве),

– на број: +32 22999696 или

– е-поштом преко: [хттпс://europa.eu/european-union/contact/write-to-us_en](https://europa.eu/european-union/contact/write-to-us_en)

Тражење информација о ЕУ

На интернету

Информације о Европској унији на свим службеним језицима ЕУ доступне су на интернет страницама Еуропа: [хттпс://europa.eu/european-union/index_en](https://europa.eu/european-union/index_en)

Публикације ЕУ

Бесплатне публикације ЕУ и публикације ЕУ које се плаћају можете преузети или наручити преко интернет странице: [хттпс://op.europa.eu/en/web/general-publication/publication](https://op.europa.eu/en/web/general-publication/publication). За више примерака бесплатних публикација обратите се служби *Европе Директ* или најближем и центру за информације (видети [хттпс://europa.eu/european-union/contact_en](https://europa.eu/european-union/contact_en)).

Законодавство ЕУ и повезани документи

За приступ правним информацијама из ЕУ, укључујући целокупно законодавство ЕУ од 1952. на свим службеним језицима, посетите интернет странице ЕУР-Леха: [хттп://eur-lex.europa.eu](http://eur-lex.europa.eu)

Отворени подаци из ЕУ

Портал отворених података ЕУ ([хттпс://data.europa.eu/euodp/en/home](https://data.europa.eu/euodp/en/home)) омогућује приступ сетовима података из ЕУ. Подаци се могу бесплатно преузимати.



Publications Office
of the European Union